

MÓRICZ ZSIGMOND
HARMATOS RÓZSA

1910

Alkonyodott. A nap a különös fedélzet zezugai között szabadon nézett be a kastély terasz-tetejére. A hatalmas épület szép dombtetőn épült, s a nagy síkságon messzire ellátszott parancsoló homlokzata. Mögötte erdős hegység emelkedett; mint a csillogó ruhában előrelovagló fővezér mögött a tábor sötétlő tömege.

Sík lap volt a kastély fedőlapja, amely rendkívül szilárdan volt építve, úgy, hogy a sima kőlapok eresztékein a víz egy század alatt sem hatolt át. Erre a sima lapra szeszélyes alakú tornyok voltak építve, mintha valamelyik különös ízlésű várúr szeszélyből falusi templomok fatornyait gyűjtötte volna össze.

A Dávid-családot jellemzi ez az épület, mindnyájukban volt valami különösködő hajlam.

A terasz valóságos kert. Négy sarkát a négy tornyocska őrzi, borostyánnal befutva, s a megvásott zsindelyt sűrű moha borítja. Az erkélyen sötétvörös, vesszőfonású székek vannak, s erős kiáltással néznek ki a fekete deszkázatok közül. Az eleven, könnyű, kényelemadó élet lármázik általuk.

Két férfi áll a terasz elején.

- Itt embernek való! - szól az idősebb úr, mosolyogva; kellemes, ruganyos lépésű, kissé biccent, de mintha csak negédességből tenné. Krisztusi jellemű arcán ott a jó emberek gyöngéd kifejezése, amely élet veszi az erős megjegyzésnek is.

- Igen, itt szeretek lenni - szól a fiatalabb, a kastély ura, Dávid Zsolt.

- Persze; kirándulóhely, ahova fáradság nélkül lehet eljutni.

Zsolt egy pillantást vet körül, aztán leveti magát a nagy karosszékre.

- Hiába csúfolódsz - mondja vidáman -, szeretem a természetet.

- Hogyne; - szólt lassan, kényelmesen, tűnődő szórakozottsággal a bátyja - a salátát a tálban, a „százados tölgyeket” a fűrészalomban, az „aranykalászt” a zsákban... kicsépelve, rostálva, eladva... Mindent a maga helyén.

Zsolt felkacagott. Ha más mondta volna ezt, igen keservesen érinti, mert az utóbbi időben maga is rájött, hogy túlságos érzéke van az anyagiak iránt. De a bátyja, Lónyay Gyula, aki tíz évvel volt idősebb nála, s szülei halála óta nevelőapja, ő megmondhatta: tőle nem lehetett bántásul venni; inkább humoros volt, mint maliciózus a szemrehányás. Azonfelül önérzetét emelte, hogy ő oly ifjú léte máris jobb gazda volt, mint az adósságokkal küzdő Gyula, így szinte egy kis irigység a bátyja szava.

- Hát bizony szép a természet - felelt kis idő múlva, mialatt bátyja szinte belélegzette a gyönyörű természetet, amely föltárult az erkélyről, míg ő maga a saroktorony csinos alakját nézegette - szép a természet, de a legszebb kilátásnál is szebb egy maszatos cigánygyerek.

- Fiatalember, fiatalember! - mondta a bátyja, s ő is leereszkedett egy székbe - fiataloknak nincs szemük a természet szépségei előtt. Nem is látják, mert nincs még élettapasztalatuk, nincs emlékü. Nincs idejük megállani. Mindig cselekedni! Saját magukon kívül semmi sem érdekli őket, de ha mégis figyelnek valamire: csak az emberre!... Persze hogy jó itt lenni; nem azért, mert innen nyílik a legszebb tájkép az egész vármegyében, hanem mert a látcsóval belátni a faluba, s minden fazékban meglátszik, mi fő benne... de ha beesteledik, akkor vége a szép helynek, megyünk vacsorálni, utána bezárkózunk a négy fal közt, és kétezer könyvet olvasunk el, hogy megtanuljuk, hogy kell bölcsen felhasználni az Isten szép világát a magunk hasznára.

- Igaz - szólt Zsolt.

A bátyja szivartárcát vett elő, s rágyújtott.

- Miért nem dohányzol?

Zsolt vállat vont:

- Nem ízlik.

- Ez is hozzáillik a jellemedhez.

- Hogy?

- Hiányzik belőled a jóízű nyugaltság, amely füstkarikákban száll el... Meg kell házasodnod.

Zsolt gúnyosan nevetett.

- Van jelölted?

- Nincs. Sajnos, nincs... Különböztetnem azt mondom, hogy házasodj meg, hanem azt, hogy meg kell házasodnod. Vannak férfiak, akiknek nem kell; vannak, akikre közömbös; te csak akkor nősz meg, ha megtalálod a magad párját. De akkor aztán ne habozz... Ha megtalálod a magad asszonyát, boldog ember leszel, ha nem: akkor üres életet fogsz élni.

Zsolt összevonta sűrű, szatírszerű szemöldökét, és apró, szürke szemeivel maga elé bámult, míg erős orrcimpái lihegtek, mint a paripáé. Makacs álla föltolta a vastag, húsos alsóajkat, és sovány arcán szögletes, gúnyos lenézés ült.

- Nagyon sokra becsülsz a nőket! - mondta.

- És te nagyon kevésre?

- Nem elég kevésre!

- Hm.

- Én csak egy emberi vonást becsülök, azt, ami az asszonyban nincs meg.

- Mi az?

- Az ész! - kiáltott Zsolt.

A bátyja elmosolyodott, és okos barna szemeivel körülsimogatta.

- Az ész! - ismételte Zsolt - és ez nincs meg bennük, ez nincs meg bennük!

- Hát az olyan nagy baj? - nevetett a bátyja.

- Nekem éppen elég - dörögte Zsolt.

- Szóval te nem feleséget, hanem vitatkoztársat keresel. Különböztet vigyázz, megkaphatod.

- Nem tréfa! - rántotta meg a fejét Zsolt kissé nyersen. - Már rég megcsömörlöttem a jóságtól, gyöngédségtől, minden emberi erénytől; egyetlenegy tulajdonság imponál csak: az ész. S lehet a nőkben minden egyéb bőven, de ez nincs!... Ugyan kérlek, mit csinálnék én egy asszonnyal? A nemzetgazdaságtanhoz hogy illik hozzá a feleség, s a politikában talán asszonyintrikákkal segítek magamon?...

- Politikus akarsz lenni, mikor semmi érzéked a tapintat, a sima modor, a politikus eljárások iránt? A legeggyűzőbb nőnek több sikere van azon a pályán, mint a legkeményebb férfinak. Nagy befolyásuk is volt rá mindig, az igaz. Szoknyasuhogás sok vihart hárított már el...

- Na, az én fejemről nem fog! - mondta rideg arccal Zsolt.

- Ámorról harcolni mindig veszedelmes volt.

- Ámor! Üres emberek üres ábrándja az egész szerelem. Szerencsétlenségre nem vagyok érzéketlen a női bájak iránt; még nagyobb szerencsétlenség, hogy elég alkalmam volt megtanulni, hogy a nő vásári áru és fölösleges... Az embernek különben is, ha a fajfenntartás szempontjából nézzük a dolgot, a modern embernek nincs szüksége Ámorokra...

- Ha majd megérzed - szólt a másik csöndesen -, hogy a házasság nem üzlet, nem is tenyésztálló, hanem valami magasztos társulás a legfőbb emberi célra: a boldog életre, akkor olyan lángolásra lobbansz, mint más nemes lélek. S nem lesz humor nélkül, mikor a józan eszed gyönyörűen bebizonyítja, hogy a te eseted az egyetlen, a kivétel, a csoda! Mert te a női nem ideáljával találkoztl, aki mindenben szép, dicső, tökéletes, és teljesen megérdemli, hogy ilyen nagyszerű férfi, mint Dávid Zsolt, alázatos rabja legyen.

Zsolt fölényesen mosolygott.

- Jó. Nem vitatkozom. Sőt inkább azt is elismerem, hogy a nő virág.

- Az.

- De a virág rút, ha a szirmai széthullanak.

- Gyümölcs marad a helyén.

Zsolt meghökkent és elgondolkozott.

- Éppen ez a bökkenő - szólt aztán. - Schopenhauernek igaza van, nagy aljasság van itt valahol; a szírom ravasz csalás!... Nem, én nem engedem át magam ilyen durva becsapásnak. Szükségem van a magam rideg, munkának szánt életében a szépségre, üdeségre, az élet gyönyöreinek káprázatára - de ha rózsát tépek, azzal a tudattal teszem, hogy mihelyt hervad, eldobom. A nő csak arra való, hogy pillanatnyi gyönyörűséget adjon. Sosem fogom magamat egy alacsonyabb rendű lénynek zsákmányul engedni.

- Ne is engedd! - szólt halkán, elgondolkozva a bátyja - de ha a saját lényed szebbik fele föltűnik előtted, oktalanságból vissza ne tartsd magad, hogy vele, általa, a saját emberi színvonaladnál magasabbra emelkedj. Az egyén legfőbb gyönyörénél magasabb a faj legsőbb érzésöröme...

Hallgattak. A nap már leszállott, s kékesviolaszín homályba borult a világ.

A szelíd bölcs tovább elmélkedett lágy, gondolatrakosgató modorában.

- Ha igaz ember termékeny reggelen harmatos virágot lát, szépet, feshőt: az öröklét nagy örömét érzi meg! A jelen szépségében: a messze jövődök, a végtelen generációk boldog lehetőségét... S minél emberebb az ember, annál kisebb előtte a jelen szépsége, amely csupán jele az öröklét szépségének. A harmatos rózsának lehullásra nyíló szirma az isteni öröklét titkát rejt. Az én: a fajt. Az egyén: a mindenséget. És az ember keze megremeg, s nem meri letépni a rózsaszálat: az örök mindenséget... És ha ez a harmatos bimbó nem egy rózsatőnek a szárán himbálózik, hanem a saját fájának édes virága: akkor az istenség részesévé lesz a gyarlandó ember, mert tudja, érzi, hogy a létrehívója annak a mindörökké való tartalomnak, amely a szirmok mélyén szunnyad...

Elhallgatott, és Zsolt értelmileg belátta, hogy le van győzve, s a szíve megremegett.

Hús szél sodródott feléjük a falu felől, és a hazatérő parasztleányok nótájának elmosódott töredékét csapta fülükbe.

Zsolt fölsóhajtott.

Ő sohasem fogja megérteni ezt a boldog bölcsességet.

Másnap reggel alig haladt ki a faluból a csordás, kondás, túlkölve, csörgetve s a sok vidám ugráló-karikázó négylábú, csengőjét, pergőjét rázva, mikor még a nap is kivörösödött, álmos, de mosolygó arccal nézett le a kis völgyre: egy piros napernyős úrileány ment végig a takaros falucska egy utcáján.

Piros napernyőjét vállán forgatta; ritmikus, friss lépésekkel haladt előre, szinte libegett, táncolt a friss napsugáron; aki utána nézett, kacagott a szíve. Hát még ha piros arcát látta, amely csak úgy ragyogott és álmélkodó gyönyörűségtől virított. Látszott, hogy minden rendkívül tetszik neki, s néha egész hangosan felkacagott, ha egy fiatal kakas köszörületlen, iskolázatlan hangon nagyot kukorékol, vagy egy barika a lába elé szaladt, s fehér szoknyájához dörgölődött. Még a házörző komondorok tetszését is megnyerte; egyetlenegy sem akadt, amelyik haragos vakkantással ijesztett volna rá, mind udvarias, szíves hangon csaholt reggeli üdvözlést az ismeretlen szép lánynak, s szinte versengve várták, hova tér be?

Parasztasszonyok, lányok megállottak az udvarokon, jó reggelt kívántak neki, ami a kisasszonyt rendkívül mulattatta, mert hiszen mindnyájan ismeretlenek voltak előtte. Az is igen tetszett neki, amint tovább ment, rögtön összeszaladtak a szomszédok, s elkezdtek sugdolózni, nyilván őrá. Roppant szerette volna hallani valamennyiüknek a szavát, ugyan mit mondanak! Az igaz, hogy pompásan felöltözött a jó falusiak kedvéért, olyan bájos és mégis egyszerű volt, hogy a legkényesebb ízlésűeket is elragadta. Mert a parasztnyecske meg tudja ám nézni az úrilányt, ugyancsak ki kell annak tenni magáért, ha meg akarja állani a helyét; úrias legyen, mégse kirívó. Ne szálljon le a maga rangján alól, de ne is pompázzék, mint a páva, a kiközösített madár.

A piros napernyős kisasszony érezte az általános szíves csodálatot, és piros arca, melyre a napernyő piros árnyékot vetett, egyre pirult, ő egyre mosolygott, néha hófehér fogait is kicsillogtatta, s a szeme is csillogott, nevetett.

- Nénikém lelkem - kiáltotta egy öreg parasztasszonynak, mintha csak azért szólalna, mert nem bírja megállni, hogy üde, csengő hangját is be ne mutassa -, kedves nénikém, mondja csak, hol lakik Forgács néni?

- A tekintetes asszony? - kérdezte az - a tekintetes asszonyt tetszik kérdezni?

- Azt én, Forgács nénit!

- Jaj, galambom, hiszen az csak itt lakik közel.

- Igazán? Itt?

- Persze hogy itt. Ebbe a házba la!

- Jé! Be csinos! - és a kisasszony hangosan föl kacagott, mintha ezüst csengőket ráznának.

Megállott, úgy gyönyörködött a nagy fák alatt szerényen meghúzódó nagyfedelű, gólya-fészkes házban, amely nem sokkal volt nagyobb és úriasabb a többi parasztháznál. Az öreg parasztasszony is megállott, s félkezét csípőre téve, nevetve nézett a szépséges lányra, mert hiszen lehetetlen szívbeli gyönyörűséggel nem nevetni az ilyen szépség láttára.

- Mondja csak, lelkem egy tubarózsám, nem a kapitány kisasszony maga?

- De biz az én! - csengett fel a lány hangos kacagása.

- A Lázár kapitányé?

- Igen.

- Aki csak most vette meg a Rákosi birtokot.

- Igen.

- A Piroska kisasszony!

- Az én, az vagyok én.

- Óh! óh, galambom, szépségem, egyem meg a lelkét, be szép, lelkem; jaj hogy tenném pohárba, szívem!

Piroska úgy kacagott, de úgy.

Az öreg néni száraz, reszkető, sovány kezével, gyengén megsimogatta a karját.

- Óh, óh, édes szépem, be örülök, hogy megcsináltam - bólogatott két oldalra az egész felsőtestével. - Soká marad itthon, gyöngyöm?

- Itt leszünk a nyáron, nénikém - szólt Piroska, s elindult, hogy átmenjen az utca túlsó oldalára. - Mind a ketten itt leszünk.

- Kivel ketten? drága lelkem?

- Kiss Virággal, nénikém, a Forgács néni húgával, tudja? Kiss Virág!

- Kisvirág, kisvirág - mán mér kis virág?

Piroska, aki a barátnője nevével mindig megcsinálta ezt a tréfát, olyan hangosan kacagott, hogy felelni sem tudott. Aztán meglátta Forgács nénit az udvarán, s úgy elfelejtette rögtön a vén parasztasszonyt, mintha sose látta volna. Hosszú szoknyájával nagyokat lebbenve sietett át az utcán.

Az öreg néni utánanézett, s csak lógatta a fejét. A szomszéd asszony odakiáltott neki: ki az?

- A kapitány kisasszony! - kiáltotta a néni, tölcseért csinálva a kezéből.

- Szép egy teremtés! - szólt a szomszédasszony.

- Mán az igaz - mondotta tréfásan egy paraszt, aki vállra vetett villával ment el előttük. - Csak győzzön neki az ura sleppre valót venni.

Nevettek, mert alighanem fején találta az ember a szöget.

3

- Jó reggelt, drága édes Forgács nénikém! - köszönt be Piroska már az utcáról.

Az udvaron egy sovány, kissé már görnyedt tartású, idős úriasszony állott. Rögtön ráismert Piroskára, bár kezdődő hályog volt a szemén, ami nagyon el is keserítette. Felvidult az arca, ahogy a Piroska hangját meghallotta, s két tenyérrel lesimította a kötényét, amelyből éppen most szórta ki az aprójószág eleségét.

- Jó regelt, jó regelt, Piroska! - mondta eleven hangon; a beszédje kissé tótos volt, mert Gömörből került erre a vidékre néhány éve. Sok baja is volt a kiejtése miatt a vastagnyakú magyarok közt, akik nem tudták elképzelni, hogy igaz magyar ember másképp is tudjon beszélni mint ők. S a néninek minduntalan elő kellett állania az apai, anyai ősi nemességével, hogy letromfolja a hitetlen és rosszakarátú népeket.

A fiatal lány mély térdhajlással megcsókolta a néni kezét, aztán jobbról-balról kétszer-háromszor a száját.

- Jezuskám, de megnőt! Hogy ez a Piroska hogy megnőt! - kiáltott a néni.

- Én rögtön megismertem a kedves nénikét. Egy cseppet se tetszett változni. Éppen olyan szép, mint azelőtt öt évvel volt.

- Jaj bizony, egészen oda vagyok! - sopánkodott rögtön a néni. - Ó az én számár eszem! Kellett nekem idejönni lása! Ide csalt a bátyám, tudja Piroska, ő jegyző volt itt, és megveszem itt a házacskát, kertecskét, egy kis földcskét, és ő meghal!...

Piroska rendkívül nagyot kacagott, olyan komikus volt a néni vékonyra fölcsapott siránkozó hangjával és a furcsa fordulattal, hogy: „és ő meghal”. Mintha valami nagy ravaszsággal csapta volna be a bátyja. A néni maga is elmosolyodott egy kicsit, Piroska pedig nem bírt lecsillapodni, amint a néni arcába nézett, s elismételte gondolatban: „idecsalt: és ő meghal, és ő meghal...” rögtön kipukkadt belőle újra meg újra a kacagás. Úgyis olyan nagy jókedve van ma reggel, alig fér a bőrébe.

- No - kedvetlenedik el végre a néni -, mi van azon nevetni való, hogy valaki meghal?

Piroska már megijedt a rá morgó hangtól, csak hogy ez megint olyan furcsa volt, hogy a nyakába borult a néninek, agyonölelte, csókolt, s holtra kacagta magát, míg ki bírta nyögni:

- Édes drága nénikém, én nem azon kacagok, csak azon, hogy itt találkoztunk! És itt van a kis Virág is! Felébredt már?

- Alszik még - mondta a néni, s a muskátlis ablak felé nézett. - De hát maga hogy ébredt fel ilyen korán? Na ez csak valami!

- Én nem bírtam aludni a kíváncsiságtól, úgy szerettem volna látni ezt a kicsi falut. Mindjárt kilármázom én az ágyból Virácskát.

Beszaladt, a mozdulataiban volt valami kellemes nehézkesség; még nagyon keskeny volt magas termetéhez képest, de ha idomai megtelnek, fejedelmi alak lesz.

- Jé milyen hercig itt minden! - kiabálta - édes nénikém, hisz ez egy valóságos *bübarlang*! - s hosszan, édesen kacagott az elrejtett élén.

Mert furcsa szokása volt, hogy szívesen célozgatott egyes malac szóra, amit elferdítve mondogatott. Ez a szó is prepa ötlet; a *bübarlang* a „*büzb*barlang” játékos elferdítése, most nagyon találó volt, mert a különben tiszta, csinos, tágas, rendes konyha az éjjeli kotlós és apróságai után penetráns bűzzel volt tele. Az öreg néni nem számított ilyen korai vendégre, de most sietett szellőztetni.

Piroska kacagva fintorgatta az orrát.

- Hát a kisvirág hol „ereszti bájos illatát magából?” - kiáltotta.

Fuldoklott a kacagástól, ahogy a Virág szobájába berontott: megint sikerült egy finom verssort idéznie; Arany János sohase hitte volna, hogy huncut kislányok ilyen mulatságos reggeli üdvözlétet kovácsoljanak belőle.

A csipkefüggönyös kis szobába zöld zsalugáteren át szűrődött be a napsugár. Egy-egy fénysáv odavetődött a szemközti ágyra, ahol álmos, zavart, ijedt, szemérmes arccal riadt fel a „kis virág”.

- Piroska! - kiáltotta elámulva, ahogy mély álmából végleg fölserkent és ráismert barátnőjére.

Piroska még most sem józanodott ki a kacagásból, újra meg újra rákezdte, tízszer megpróbálta elmondani, sose sikerült, csak kacagott, olyan édesdeden, hogy utoljára Virág is nevetett, vele kacagott, s az ágya elé térdeplő, ölébe boruló barátnéja fejéről levevén a virágos nagy kalapot, átkarolta annak szép szőke fejét, s így nevettek együtt sokáig.

Az öreg néni csak nézett, nézett, csóváltatta a fejét.

- No és csak kacagnak, de ugyan mit kacagnak! Szeretném tudni!... Azt mondja ez a Piroska, hogy az én konyhám bűdös barlang...

- Hahahaha! - tört ki Piroskából a kacagás roppant erővel: hát a néni ilyen jól megértette őt? - nem azt... nem azt mondtam nénikém: bű... bű... bűbarlang.

Most már Virág is hanyatt vetette magát a párnán. Fölfedezte a félreértést, és kacagott, mint a rigó.

- Hát az nem mindegy?

- Nem nénikém, hahahaha, az azt jelenti, hogy *bűbájos*.

- Noo! Úgy! és én azt hittem, hogy bűdös... jhhahaha.

Most már a néni is kacagott. Leült egy székre, s majd megcsikkant a nevetéstől, az oldalát fogta hozzá.

Beletelt jó idő, míg fel bírtak engedni a kacagásból.

- No maga csak, Piroska, maga csak egy selma! - mondta végül a néni.

A nagy lány feltápászkodott az ágy előtti pokrócra, odaült barátnője mellé az ágy szélére, és elkezdett vele játszani, mint kis gyerekkel szokás.

- Lusta! Lustaság! Mégis aludni? Délig alvó! Odakint már minden csibe talpon van és kenyér után szalad, magácska meg csak behunyja a szemét és alszik. Csúnya! irigy! Irigyli azt a szép szemét a világtól, hogy lássák! Pedig az elébb beszéltem a kanászfjúval, az már majd meghal a vágytól, úgy eped utána. Hát még a kapáslovagcsák! Azok nem a tengerit kapálják ki most bánatukban, hanem egymás szívét! De maga persze csak ezt akarja! A segédjegyző pucovája a pisztolyát, hogy agyonpukkantsa vele maga-magát, ha a kisvirág kőszívű lesz!

- Inkább te, Piroska, te! - szakította félbe Virág - te vesztetted már el a szívedet!

- Ó Piritykénél az nem megy olyan könnyen - duzzasztotta fel mókázva orrocskáját -, Pirityóka nem szokta meglátni a legényeket. - Te - mondta hirtelen komoly, suttogó hangon -, az udvarunk olyan gyönyörű, és olyan szép juhászlegény volt ott ma reggel, hogy még! Érte keltem fel. Tudod, hajnalban csak elkezdenek az ablak alatt túlkölni meg kolompolni. Megijedek, Jézuskám, mi az! Felugrok, kinézek, képzeld, a juhokat hajtották, mintha csak a prepákat láttam volna kifelé seregleni az iskola kapuján... És ott áll az ablakkal szemben a szép juhász! Süvegénél egy pünkösdi róza, majd meghasad a szívem, úgy irigylem a babáját!... Hallod, azért jöttem, hogy öltözz gyorsan, megyünk utána a mezőre, megkeressük. El akarom csábítani, azt akarom, hogy hűtlen legyen a babájához...

Virág nevetve, ártatlan szemmel nézett a barátnőjére, de a néni komolyan megbotránkozott.

- De Piroska! - szólt neheztelő és szigorú hangon - egy parasztlegény!...

- Nem paraszt, nénikém, juhász! - bökte ki Piroska készülő kacajvihar előhangján.

- No és ha juhász!

- Én élek-halok a juhászokért, nénikém! Az csak furulyáz, míg lefelészlik a nyája.

- No köszönöm szépen - indignálódott a néni.

- És nénikém, drágám, az a legfontosabb, hogy annak nem kell kaució!

Ezzel vége volt megint a világnak, újra kitört a kacagás. Piroska és Virág, de még a néni is elnyúltak neveltükben. A Piroska szerelmes lovagja tudniillik huszárhadnagy! Nagyon tudták mind a hárman, hogy mi a kaució!

- Jaj csak maguk fiatalok! - mondta a néni - én már olyan savanyú öreg vagyok, csak mindig mérgeskedni, maguk meg csak ihhihi és brihihi.

Erre a lányok újra meg újra önkívületbe estek a nevetéstől.

4

Egy óra múlva a két lány kint volt az utcán. A falubelieknek volt mit látni. Tegnap késő este érkeztek a lányok, s a kocsiról Virág leszállott a nagynénje kapujánál, mert Forgács néni a Virág nagymamájának volt a testvére, s most hogy Piroskát hazahozta az apja, őt is elhozta az intézetből, a nénikéjéhez a nyárra. Az egész nap dolgozó, korán fekvő, korán kelő földművesek már aludtak, mikor ez történt. Így teljes meglepetés volt, hogy reggeli öt órakor a kapitány házából egy piros napernyős kisasszony jött ki, s hét óra tájban már egy fehér napernyős kisasszony társaságában ment végig újra az utcán. A kapitány egy nagy kúriát és egy kis birtokot vett múlt ősszel a faluban; azóta minden dolgát ismerik a parasztok. Tudták, hogy nyugalomba akar menni, s gazdálkodásra szánja magát; tudták, hogy özvegyember, hat fia s egy nagy lánya van, mind iskolába jár, hogy sok az adóssága, és szeretne elvenni valami gazdag asszonyt, mindegy ha az ördögök nagyanyja is, csak pénze legyen! sok pénze! Ezt mind tudták, s apró hitetlenkedéssel, kárörömmel és meglehetősen rosszakarattal várták a nyarat, mikor az egész családot megismerik.

Megjött az első a gyerekek közül, a lány. Hát ez az? Hm. Mutatós. Takaros. Piros arca van, de nagyon is sokat kacag. Tessék, most is megáll itt Bartáék előtt diskurálni, nevetni. Legalább jól meg lehet nézni:

- Jó vón e mellett szakácsné lenni! - mondta egy ember, s odasandított a kománéjához.

- Meghiszem azt! De az a tótasszony jól befészkelte magát náluk! - mondta irigyen az asszony. A kapitánynak ugyanis volt egy palóc szakácsnéja; nem szívelték a faluban, s tótnak csúfolták.

- Á, koma - szólt közbe egy másik ember, áthajolva a kerítésen -, többet ér annak a kisebbiknek a kiskörme is... Mit ér a piros orca; azt elfújja a szél. Tovább lesz e szép asszony! Osztan nem is az a szép, aki szép. Ez a kisebbik asszonynak való. A másik? Az csak olyan pohárba való virág.

Mindenki a fehér napernyős kisasszonyra kezdett figyelni.

Csakugyan jó termetű, könnyű, ruganyos járású, mint a jó csikó. A nagyobbik lány igen nagyokat lép, s furcsa lompos mozdulattal, felső teste mindig jobbra-balra lóg, „állhatatlan”, meg oszt „akinek minden nevetni való, az még nagyon éretlen”. „Pedig vón oka búsulni, jobban is mehetne az apjának!” „Ki tudja a nevét?” „Piroska a! Lázár Piroska! Az apja Lázár Imre neki.” „Hát a másik?” „Annak van csak cifra neve.” „No.” „Kis Virág.” „Micsoda?” „Az apja Kis Tamás, a lányát Virágnak kereszteltette.” „Micsoda név a?” „Hát aszongyák magyarul a Flóra.” „A jányomék falujában is van egy Virág néni, igen öreg asszony.” „Igazán?”

Utána néztek.

- Helyre lány.
- Kicsi.
- Nem kicsi a. Nem kell annak az eget meszelni.
Nevettek, és méregették a lányokat sukra-marokra.
A két vidám lány tovább sétált.

5

Zsolt az esti beszélgetés után nagyon lehangolódott. Elsavanyodott a szája, s elment az íze az egész élettől.

A bátyja még vacsora előtt magára hagyta és sietett haza a kis feleségéhez, aki csak egy heti tárgyalás és alkudozás után eresztette el egy napra, hogy nagykorúvá lett öccsének végre forma szerint átadja a birtokát. Tulajdonképp Zsolt már rendben is volt mindennel. Több hónapi megfeszített munkával összeállította a leltárt, a mérleget, és tisztába jött vele, hogy a bátyja kezén, az utolsó tíz évben nemcsak hogy nem nőtt a vagyon, de felényire csökkent az értéke.

- Ez nem élet - mondta magában, és idegesen járt-kelt föl s alá a dolgozószobájában -, ez az én életem csakugyan farkasoknak és medvéknek való... De az övé sem élet... hogy valakinek ennyire nincs képessége a gazdálkodásra. Az egész világ kiszipolyozza, és ő jószívből engedi magát. A gazdaságán mindenki nyer, csak ő veszít, mégis ő ad mindenkinek. Mintha fejedlem volna, akinek minden könnyet le kell törölnie az országban... Mi lesz ennek a vége?

Megborzongott, talán nincs is messze bátyjának teljes anyagi bukása.

- Magyar betegség: adni, adni! Úri módon mindig csak adni; az utolsó fillért is másnak adni! Szegény, szegény: nem tudja eltűnni, hogy kielégítetlen kívánsága legyen annak, akit szeret...

- De hát én - ez az én önzésem - támadta magát némi önszeretettel. - Hát ez a rideg önzés, élet?... Szolgája lenni a vagyonnak! Ha az ő lelki gazdagsága az én józan okosságommal egyesülne, micsoda boldog élet teremne a földön!...

Olvasott, unta; gondolkodott, unta; ma fárasztotta a magányosság. Vágyott valamire, valami szépre, jóra, emberire, életre. Minél tovább, annál több csírárt talált magában, amelyből a boldog, meleg családi élet sarjadhatott ki. S lassan egészen elfelejtette azt a másik énjét, amely hidegen nagyra tört, és sarka alá vágyott tiporni a világot. Ahelyett lágynak, apró örömekre, bizalomra, szeretetre, kisdud családi kör melegségére vágyódó léleknek érezte magát. Igaz, még fiatal, alig huszonöt éves, de olyan öregnek, érettnek és az élet harcában eldurvultnak érzi magát, hogy az aggok megbékélt szomorúsága suhan át lelkén.

Olyan régen él magában árván, szeretet nélkül. És sehol sem kapott a szív áldásaiból részt másutt, csak a bátyjánál, akitől ő maga zárta el magát. S ezt most egyszerre szégyellte, elpirult miatta. Minden csak a vagyon? Kalkuláció? Nem becsülte-e túl a matematika értékét?

Vannak nagyobb jók is az életben, mint amiket az anyagi javak adhatnak. Ma már egy zokszót sem tudna ejteni a bátyja gazdálkodása miatt, mert adósnak érzi magát.

Csak ezeknek az érzéseknek az elültetése, amiket ma plántált a lelkébe, megfizethető-e földi fizetéssel? És ki látja előre a termést, amely a szívbe vetett magvakból sarjad?

Lám máris egészen átalakult. Szinte úgy érzi magát, mintha abba az olvadt állapotba jutott volna a lelke, amelyből a legkisebb rezzenésre a jó erők bazaltszikláí hasadnak ki. Ha most találkozónék Isten irgalmából azzal, aki neki élettársul teremődött és örök életre!

De hiába próbálta emlékezetéből előhordani összes nőismerőseinek képét, nem rezzen meg szívének izzó árja...

Sajátságos. Nem érzett csüggedést. Ma először bízott a Gondviselésben, amelytől az élet olyan régen, olyan nagyon eltérítette. Mért lehetetlen, hogy az ég hiába teremtsen jóra való lelket. És most megsejtette, hogy a férfi lelkében a jóság a nő számára való!

Egész éjjel derűs álmokképekkel volt tele.

Másnap reggel jókedvűen ébredt. Gyönyörű volt a koraregg. Gyorsan felöltözött, puskát vetett a vállára, és kiment a mezőre.

A lelke olyan feszült volt, várakozásokkal tele.

6

Piroska és Virág egyforma kíváncsian néztek és vizsgáltak meg mindent a kis faluban. A két barátnőnek sokban hasonlított az ízlése, de Piroska, bár két évvel idősebb volt, mégis ő látszott a gyermekebbnek.

- Milyen cukros kis ház!... - lármázott Piroska. - Nézd, nézd azok a galambok! Ó a huncutok, hogy tépik egymást! Ez biztosan szerelmi párbaj! Romantika falun!

Virág csak hallgatott, s néha fölnevetve figyelte barátnője csevegését.

- Nézd a kis libuskákat! - folytatta Piroska. - De milyen zöldek szegénykéek! Hallod, mint mi!... Nézd csak, nézd, milyen hereig frakkocskájuk van! És az a másik ott hanyatt bukott; mindig felbukik, ha egy szál füvet kitép! Mit szól a mamája, ha bepiskítja ilyen jókor reggel a frissen mosott sárga nadrágocskát!

Egy pillanat múlva már örökre elfeledte a libacsaládot. A túlsó oldalon járt a szeme, s ezt suttogta vérpiros, gömbölyű ajka:

- Virágocska, olyan eroberungot csinálsz, hogy oda vagyok az irigységtől. Nézd csak az a legény a túlsó oldalon. Majd kinézi a szemét, csak azon búsul, hogy gukkerja nincs.

- Téged néznek azok, Piroska!

- Ah, ah - kacagott a csicsergő nagylány -, belehalok a büszkeségbe. Igazán? el tudnám kápráztatni egy parasztfickó szemét! Ezt felírom a naplómbe. De az asszonyok meg a lányok hogy érzik magukat? Azt hiszem, csinállok nekik egy kis jótékony vérkeringést. No nézd, hogy pedri a bajsát az a dali ifjú! Attól félek, nagyon illatos lehet a pomádéja, amivel azt a kis bajsocskáját keményre csípte. Hahaha. Rém illatos puszt adhat. Nem gondolod?

Virág csendesen, derűsen mosolygott. Nagy dióbarna szeme csillogva vetett fényt mindenre. Ő nem látott meg ilyen eseményszerű apró vonásokat, inkább képnek hatott rá a falu, s egy-ségesen, színesen rajzolódott rá a lelkére. Jóleső, emelkedett hangulat ébredt a hatása alatt benne, s minden percben egész őszintén elámult a Piroska nagyszerű megfigyeléseiben. Nagy ellentét volt az ő meglátásai s a barátnőjéé között; emez rögtön érzékies, lányos észjárásába vont mindent, míg benne szótalánul, szinte kifejezhetetlenül, valami magasabb, művészi, általános hangulat erősebb részévé alakult át a benyomás. De erős érzéke volt az igazi, cselekvő élet iránt, s a Piroska nyersebb ötletességét hallatlanul élvezte. A jegyző háza előtt

mentek el. Zöldre festett rácskerítés választotta el az utcától a tekintélyes nagyságú, de öreg, alacsony és kis ablakokkal telerakott épületet. Észre sem vették, hogy egy fiatalember kertészkedik a kiskertben; Piroska meglátja a jegyzői iroda címtábláját, s elkiáltja magát.

- Nézd Virágci, mekkora keresztvasak vannak az ablakon. Vén mormota lehet a jegyző bácsi!

Meghökken s elharapta a szót. Egy lépésnyire tőle mereven állott egy kertészkedő fiatalember. Ahogy Piroska feléje pillantott, kapta rengeteg nagy, irtózatosan ócska szalmakalapját, s ügyetlenül, mint egy automata, nagyot köszönt vele.

Piroska elkapta a fejét, nem fogadta, nem vett róla tudomást, de Virág nyájasan intett, kis kedves ismerős mosollyal.

- Ó te! - pukkant ki Piroskából a nevetés. - Minek köszöntél ennek a madárijesztőnek. Hiszen nincs be se mutatva.

- Majd be lesz.

- Akkor majd köszönünk neki! De benned nincs egy szemernyi büszkeség. Hahahaha, láttad a papucsait! Mondhatom, klasszikus műdarab, üvegbura alatt kellene megőrizni az idő viszonyosságaitól; legalábbis őskori lelet, mert mammut lábakra készült. És csíkos ing volt rajta. Hallatlan, itt nemigen feszélyezik magukat a fiatalurak. Csak úgy, ingben állanak ki az utcára. És az a finom vasalt nadrág! De a kalapját legalább láttad! Az rendesen tyűkborító kas. Úgy került a fejére, hogy a jegyzőné egy karóra akarta tenni, s odatette az ő búbjára.

Virág nevetett, de elkedvetlenedett.

- Biztos vagyok benne, hogy igen jó fiú, és még sok szívességet tesz nekünk a nyáron.

- Te lány! - csapta össze a kezét Piroska - hiszen te egészen beleszerettél.

- Tán inkább te zavartad meg a fejét?!

Piroska nevetett, és továbbsétáltak.

Kiértek a faluból egy mezei útra. Kétoldalt magas rozsvetés fehér kalászszíne, mint egy álló tő. Pipacs, búzavirág, garádicskóró s számtalan mezei virág borította az útszélet. A két lány ruganyos, lassú léptekkel, vidáman, virágzó szépségben haladt előre. Piroskának fehér ruhájára, ragyogó, piros arcára vörös árnyékot vetett a pipacsszínű napernyő, amely messze virított a jobboldalt lejtősödő rónán.

Virágon drapp szoknya volt, és csinos színes batisztblúzocska. Ez a blúz, amelyen avult elefántcsontszín alapon apró színes virágocskák mintája vont sávokat, különösen jól illett kissé kreolos arcához, amelyen a vér tüze eleven rózsákat termelt. Sugárzóan, tizennyolc éves fiatalságának első pompájában, amely még hamvas és bimbószerű, nagy ellentét volt barát-nője naivabb, szinte primitívebb, de feltűnőbb szépsége mellett.

Elhallgattak, és átadták magukat a szokatlan környezet első hatásának. Együtt végezték a tanítóképzőt, s a diplomával megszerezve az önállóság érzését, boldogok voltak, hogy öt nappal a vizsga után itt lehetnek együtt, ebben a bájos kis faluban, gondtalanul, játszi kedvvel s egy nagyszerű vakáció örömdetes kezdetén.

Felértek a dombra, s onnan körülnéztek. Megnyílt előttük a táj, amely itt a felvidék tövében, a hegyek szépségét s az alföld megkapó képét egyesítette. Balról erdős hegylánc szakadékos képe, jobbról a dombok lecsillapulása után a tágas rónaság.

És ők ketten úgy állottak ott, mint két gyönyörű virág.

Piroska ismét csevegni kezdett nevető hangján:

- Nézd azokat a fehér hangyákat! És azok emberek!... Vajon minek néznek minket? Engem pipacsnak, téged meg rózsának, tudod, tearózsának!... Ah!...

Kicsit sikoltott. A kacérkodó lány kis sikoltása.

Pár lépésnyire tőlük egy fiatalember állott, aki meglepetve nézte őket. Vadászruhában volt, a vállán fegyver.

A szeme futólag átröpült Piroskán, aki olyan hangosan csacsogott, hogy szavát értette, aztán mohón, szinte megdöbbenve bámult rá Virágra.

- Valóban rózsza, tearózsza, harmatos feslő tearózsza - gondolta magában. - Szinte csillog rajta a reggeli harmat... Az élet legszebb rózsája!...

Ahogy a két lány tekintete rávillant, s egy szempillantásig találkozott a szeme a Virág nagy, sötét szeme sugarával, tüzes erjedés, zsibbadt ütés rohant át rajta, s nem tudott megmozdulni, csak állott, állott.

A lányok elnéztek más irányba, vissza a fehér hangyák felé, akik lenn a rónán, szétszórva, szorgalmasan kapálták a rövid szárú, zöldellő kukoricát.

A fiatalember összeszedte magát, s szörnyen megzavarodott lélekkel, de nyugodt lépésekkel ment el hátuk mögött az úton.

Még Piroska sem szólt egy szót sem, olyan különös, szokatlan s feltűnő volt a jelenet, hogy őt is kihozta a sodrából.

Mikor a fiatalember elhaladt, Piroska gyorsan utánapillantott. És rajtakapta a vadászt, hogy az is utánuk néz, s egyre azzal az álmélkodó tekintettel.

Piroska, a gonosz, makacsul kiállotta a nézést, úgy, hogy a férfi fordult el, s csendesen továbbment. Többet nem nézett vissza.

- Szemtelen - mondta csendesen -, nem is köszönt.

Aztán mindjárt felkacagott.

- Tudod mit lőtt ez a híres vadász ma?

Virág nem szólt, nyugodtan nézett a távolba.

- Bakot! - folytatta Piroska. - Ha egy csöpp eszecsskéje van, akkor most egyszerűen nagyot köszön: Jó reggelt hölgyeim! szép a kilátás, szép idő van, nem esik az eső, és maguk is igen szépek! Hahaha...

Utánalesett a rozs között elkanyarodó fiatalembernek.

- Jé! Tudod, ki ez?... Ez az egy fejem van, de ráteszem, hogy a remete. Na, tudod már ki? Dávid Zsolt.

Virágnak összerándult a szemöldöke, s arca közönyös és hűvös lett.

Zsolt ujjongani szeretett volna. Ha nem restelli, táncolva megy tovább, ugrálva, mint a gyerekek. A szíve hirtelen olyan nagyra nőtt, alig fért a keblében, majd lepattantak róla zekéjének gombjai.

Végre mégse bírta tovább. Kitért belőle a nevetés, hangtalanul nevetett sokáig, s a búza-
virágoknak megmutogatta erős, fehér, egészséges fogait. Sovány arca elpirult; egy hete nem
borotválkozott, s hiúságát csiklandozta, hogy milyen rút és kiállhatatlan lehetett ő most. Ez
nem rontotta a jókedvét, nem akart soha szép fiú lenni. A sovány Cassiusnak gúnyolták
valaha az iskolában, s ez a gúnynevét hízelgett neki. Nagy terveihez nem illett volna hozzá a
„húsos, sík fejű” jellemzés.

- Na ez pompás! - kiáltott fel - pompás! - ujjongott. - Vajon ki lehet!... Rózsa, rózsza, édes
harmatos rózsza!

Mit is mondott bátyja tegnap este? - s félig behunyt szeme elé idézte a halvány fehér leányt,
aki ott állott a dombtetőn, és nagy sötét szemeivel villanyszikrákat szórt felé.

Megkerülte a falut, mert nem akart emberekkel találkozni. Szeretett volna már otthon lenni a
szobájában. Nem, inkább fent az erdőben, a hegyekben, és telekiabálni a visszhangos bérceket
egy névvel...

Mivel? A nevét, a legédesebb, a legkedvesebb nevet nem tudja!

- Rózsa! Rózsa! Harmatos rózsza - mondogatta magában. - Olyan, mint egy virág, egy gyönyör-
űséges szép virág.

Behunyta a szemét, s most egészen tisztán jelent meg előtte a kép, amint ott állott a két lány a
tetőn.

Kettő? Csak az értelem mondja, hogy kettő, a szeme csak egyet lát, egy fehér, halvány, édes
fehérpírós lányt, egy szál tearózsát... De csakugyan, egy piros napernyős lány is van ott: ott áll
valahogy, oldalt. Bizisten nem is ismerné meg, ha most rögtön találkozna vele sem... De a
másikat! Ezer, százezer, egy millió közül is! egy pillantásra!

- Jó reggelt öcsémuram! - kiáltott rá egy erőteljes hang.

Zsolt meghökkenve pillantott föl. Lázár százados állott szemben vele.

- Jó reggelt - mondta s előrelépett, hogy kezét nyújtsa.

- Szépek a vetések! - mondta a kapitány, aki nagy gazdataalentumot érzett magában, s jókedv-
vel folytatta: - Ilyen szépen nem sikerült a búza, van tíz esztendeje. Én tudom, mert igaz, hogy
még csak első nyáron gazdálkodom, de mindig figyelemmel kísértem a termést. Nagy-
gyakorlaton! vagy ha meneteltünk! Csak ha a mezőn jártam is jólesett, ha egy marék kalászt
vittem haza a gyerekeknek. Igaz ni! - kiáltott fel új hangerővel, mintha a századot komman-
dírozná - van nálam nagy világfordulás! Teringettét, itthon a gyereksereg, megjöttek az
apróságok. Az este magam hoztam haza a lányomat. Most végzett szegényke; persze eszem
ágában sincs tanítónőt csinálni a kicsikéből! Ma meg a fiúk jönnek meg. Micsoda fekete
sereg... Remélem, lesz szerencsénk kedves öcsémhez. Holnap vasárnap, nagy vakáció-meg-
nyitást tartunk, zsványpecsenyével, ott lesz az egész társaság! Egy pár bajtársam! egy-két
fiatal tiszt! meg az orvos, a plébános! No, csapjon fel, kedves öcsém! Jó gazdasszony ám a
lányom!

- Megtisztelve érzem magamat.

- Csak semmi teketória! Teringettét, igazi magyar ház! Jókor délután legyen szerencsénk, két
órákor, legkésőbb háromkor! Lesz egy kis tánc is. Láncosattát, szép az élet! Jó a vetés!

A hatalmas szál ember csak úgy rengett a kacagástól. Kár, hogy ez a kolosszus nagy ember
erősen rövidlátó volt, s férfiasságához nem tartotta illőnek a szemüveget, ezért a csíptetőjét
rögtön levette, amint szóba állott valakivel, s különösen, ha olyan alacsony ember volt, akivel
beszélt, mint Zsolt, hunyorgó, zavarodott pillantásokkal vizsgálta, ami az egész arcát bizony-

talán, határozatlan kifejezésűvé tette, éles ellentétben kemény, harsogó hangjával, s vezénylő stílusával.

Zsolt vidáman, nevetve nézett föl rá, egyenesen bele a szemébe. A kapitány ezt nem szerette; a laza jellemű, zezugos életű ember, mindig csak a szép külsőt akarta fitogtatni a világ előtt, s óvatosan takargatta a belsejét, az igazi valóságot. Mindig meghökkent, ha valakinek a kutató pillantásával találkozott, annyira, hogy ha mennydörgő hangja segítségére nem jön, tán belezavarodik a beszédbe.

Zsolt fiatalsága mellett is nagy emberlátó volt, amit részben a bátyjától tanult el, aki úgy olvasott az emberekben, mint a nyitott könyvben. Ezt a nagy darab embert egyáltalán nem szívelte, maga sem tudta tisztán okát látni, de érezte, hogy túrhetetlen volt nekik egymással lenni. Nem volt miről beszélniük. Kölcsönösen lenézték egymást; Zsolt gyanús jellemnek tartotta a századost, ez pedig rideg és szívtelen embernek őt; persze ő aszerint osztályozta az embereket, kitől milyen összeget lehetne kölcsön venni; arra hamar rájött, hogy Zsoltban nincsen ingyen adakozó, segítség kínáló szomszédi hajlandóság; s egyáltalán nem respektálja sem a kort, sem a kezdő gazdán való segítség emberi kötelezettségét, sem a nagycsaládos apát. De most talán sikerül levenni a lábáról ezt a kis vastuskót!...

Ellenben Zsolt ma olyan jóízűen és barátságosan mosolygott rá, mint még soha. Egészséges nagy fogai csillogtak, jó nagy, húsos szélű, de nem formátlan szája résén át. Szürkés-kék szemei kicsire húzódtak és melegen néztek ki sűrű fekete szemöldökei alól; kalapját levette, és dús barna haja lehullott a homlokára, sárgás bajuszát megpödörgette, s szótlánul, de jókedvű arccal nézegette a rengeteg katonát, aki igyekezett hozzá töpörödni nagy szíves-ségében.

- Hát lesz szerencsénk!

- Részemről lesz százados úr.

- Ő persze! A mi részünkről... a lányok örülni fognak!

Zsoltnak megütötte a szívét: a lányok... Szerette volna megkérdezni a lányok nevét; szerette volna megtudni, melyik az ő lánya a kettő közül, de a szíve megdobbant, elszorult, s rettegett attól, hogy önként beszélni kezd róluk ez az ember.

Kezet nyújtott, s olyan melegen rázta meg a kapitány nagy puha kezét, mintha mindig a legjobb barátsággal éreztek volna egymás iránt.

8

Táncos léptekkel haladt tovább. Fejét a nyakába húzta, úgy fojtogatta le a kacagás vágyát.

- De mi az ördögöt nevetek én - kérdezte magától mosolyogva. - Hiszen még tegnap is mintha az orrom vére folyt volna, olyan voltam, mint egy görögprofesszor... Nagyszerű, hát olyan nagy dolog, ha a dombtetőn áll egy lány? Míg élek, mindig nevetni fogok örömömben, hogy megláthattam?

Hangosan felkacagott, s továbbbsietett.

Parasztlányok jöttek szembe vele. A kastélyból jöttek, ruhát vittek mosni a folyóra. Piros-tarka bő szoknyájuk fel volt a csípőre tűzve kétoldalt, festői képet adtak a galagonyabokros útkanyarodónál. Zsoltot rendkívül izgatta minden szép lány, s nem tudott betelni a parasztlányok, menyecskék különös falusi szépségével. A könyvek mellett való éjjelezés, az ambí-

ciók és a munka megőrizték a szerelemben való naivságot benne; nem tudott soha közönséges lenni, nemcsak megbecsülte a női szemérmességet, de nem is merte megbántani. Volt ez érzésének erkölcsi alapja is, de az utóbbi években megszokta a cinikus modort, s azt állította, hogy egyszerűen gyáva arra, hogy a nőkkel szemben ki is mutassa, hogyan érez irántuk.

Amint húsz lépésre elhagyta a mosólányokat, meglepetve vette észre, hogy rájuk sem pillantott, s meg sem rebbent az érzékiség benne, mint máskor.

Hangosan kacagott.

- Úgy látszik, ellenmérget vettem be! Más méreg már nem hat rám!

Nem gondolt rá tovább. Madarat tudott volna fogni - valakinek a kedvéért. S megnevetett minden görbe ágat, a lába alatt megsikló kavicsot, s mindent, ami csak a szeme elé került.

Maga a vén kastély is mulatságos tanyának látszott előtte. A komondorok kellemes lomhasággal karikáztak elé, a vén kapus groteszk figura volt, s a nagy kőcímeren vidáman fedezte föl a Dávidok örök jellemvonását: a komikumban gyökerező pátoszt. A címeren három vicsorgó törökfejre teszi féllábát egy vitéz, s egyik kezében kardot, a másikban keresztet tart. Ez az ötlet most roppantul komikusnak, torz tréfának látszott neki: a keresztért levágott fejek.

De semmire sem gondolt tovább egy-két másodpercnél.

Rohant fel a dolgozószobájába, elővette a legjobb távcsövét, kicipelte a háromlábbal együtt az erkélyre, felállította, s nekiállott, hogy segítségével fölfedezze a világ középpontját: a fehér napernyős lányt.

Hatalmasat kiáltott örömeiben, mikor meglátta. Most indult haza a két lány, a falu felé. Egész tisztán ki lehetett venni, amint ott haladtak csöndesen, mint két libegő pille az úton.

Úristen! az a fehér, az a bársonyos fehér édes pillangó!

Ha az egyszer ide szállana, ide a szívére! És itt megtelepednék! Micsoda boldogság, milyen paradicsom virágzanék ki itt a köveken.

Zsolt fölpillantott, s szeme előtt elkáprázott, átalakult a nagyvilág, egy elmosolyodott képbe folyt össze. Az a kis pont a láthatáron, amelyet az előbb nagy pontossággal figyelt meg, végtelen távolságba vészett és észrevehetetlen része lett a mindenségnek. Megdörzsölte szemét; rövidlátó volt kissé.

A szíve elszorult, mintha kisiklott volna kezéből a boldogság lepkéje. Így olvad az egyén a mindenségbe. Csöndesen, szelíden, jólélekkel nevetett, s az erkély párkányára könyökölve belenézett a távoli képbe.

- Ott vagy, ott vagy! - mondta magában meleg szívvel. - Milyen szép, milyen kedves így ez a világ! Tudom róla, hogy ott, ott mosolyog egy harmatos bimbó. És rám vár!

A szeme nedves fátyollal borult be, s azon át még káprázatosabbnak látszott a változatos, százféle zöld színnel festett táj képe.

Aztán újra a távcső elé telepedett, és kikereste azt az egy pontot, ahol egy kis fehér napernyő, mint a szellőben lebegő szirom halad csöndesen előre.

- Akármerre haladsz, kicsi rózsaszirma - mondta égő szemmel -, idehúz, idehúz a delej, a mágnes...

Behunyta a szemét, s már ott is érezte maga mögött, a háta mögött a legédesebb feleség ruhájának suhogását, s kéjes, forró borzongás állította meg a szívverését.

Kacagó lázban telt el ez a másfél nap, ami hátra volt a találkozásig.

A fiatalúrra senki sem ismert rá. Minden munkát lerázott magáról, s az tette boldoggá, hogy a százados házába, jóformán a szobákba is be lehetett látni. Kitűnő üvegje olyan pontosan megmutatott minden alakot, minden mozdulatot, hogy néha még a hangot is hallani érezte.

Látta, mikor délfelé megérkeztek a gyerekek. Egész csapat fiú; úgy ültek a kocsin, mint a raj.

A két leány ott fogadta őket az udvaron. És Zsolt most már látta: a nagyobbik leány a százados leánya s a kisebb a barátnő. A nagyobbik leány minden fiút összecsókol, emez a nagyokkal kezet rázott, s csak az aprókat csókolta meg.

Szívét jóleső öröm bizsergette; nem adta volna egy félvilágért, hogy a kapitánnyal nem kell családi viszonyba keverednie.

Sok mindent elmondott az az üveg. Egész jellemrajzot olvasott vele. Megismerte az egész családot olyannak, amilyen. S különösen a két leányt. Az az egy pillanatnyi összbélyomás, amit lent a dombtetőn szerzett, lassan, szépen részeire bomlott, s tisztán kialakult, mint a reggeli szürkületből napfeljöttével a föld képe.

A család egész napon át kint volt a szabadban. Az udvaron nagy fák állottak, a kertben szőlőlugas volt, s ezen a két helyen tartózkodott a két leány. Zsolt látta, az apró gyerekek hogyan rajzanak körülötte, látta, hogy szedi rendbe őket ebéd után, ruhájukat megigazítja, kalapot tesz a fejükre, mintha anyjuk volna, míg a pipacs, aki piros blúzt vett föl, hogy a név még találóbb legyen, csak lebeg-libeg, játszik, hancúrozik s kacároz köztük.

- Édes drágaságom! - mondta magában Zsolt, valahányszor újabb, nemes és szép jellemvonást fedezett föl a maga rózsájában. Meghatva konstata, hogy soha élőlény ilyen közel nem volt még a szívéhez, mint ez az idegen leány, akit egyetlenegy pillanattal látott. Gyakorolta magát benne, hogy behunyott pillákkal idézze lelke elé azt a jelenetet, amint először meglátta. Azt a méltóságos, mégis egyszerű, nemes és közvetlen, szépséges, frissen, harmatosan csillogó arcot...

Mikor az est leszállt, akkor is ott maradt és az üvegén át elnézte a nagy kúria vibráló lámpafény csillagait. S meleg szeretet áramlatát küldte a boldog hely felé, ahol az élet angyala álmováróan feküdt képzelete szerint. Pedig a kis Virág akkor már otthon volt a nénijével, aki erősen zúgolódott, hogy elhanyagolja őt.

Zsolt nem látta, Virág miként von vállat a nádfödeles kis házban, az öreg néni pusmogására. Virágot csakugyan jobban érdekelte a barátnéja eleven családi köre, mint a saját dirmegő-dörmögő, békétlenkedő öreg nénije, akinek tetszett ugyan, hogy ebben az unalmas faluban a húga révén legalább szoros összeköttetésbe kerül a századossal, meg a víg társasággal, de nem szerette, hogy ő mégis úgy háttérbe szorul, mint általában az öreg a fiatalok közt.

- No és te nem is mondanál semmit anyádról meg otthonról.

- De mit mondjak, Mari néni? Hiszen nem is voltam otthon; a vizsga után rögtön fölpackolt bennünket kapitány bácsi, és idehozott.

- Hát akkor a vizsgáról beszélj. Hogy sikerült?

- Jól! Mit mondjak még?

- Ugyan eredj, milyen vagy te. Én csak itt magamba vagyok egész esztendőben, hogy majd megölöm a fejem, és nem akarsz most sem beszélni valamit.

Virág kínosan érezte, hogy oda kellene szaladnia kedves jó Mari nénijéhez, megcsókolni, csevegni neki, hisz tudja, mennyire szereti őt és mennyit áldozott érte; az egész rokonságban csak őérte! És mennyit! Nála nélkül nem is tudott volna végezni! De mégis képtelen volt egy szót is szólani, csak ült hallgatagon egy kemény széken, s hímzett zsebkendőjét tépdeste, simogatta, hajtogatta. Ő nem tud naiv, csacsogó-ficserkélő lenni, mint Piroska; ő olyan természetű, hogy őt kell körülbáncolni, s beleheccelni a játékba, multságba, kacagásba. Úgy sajnálja, úgy restelli, s mégse tudna egy szót sem szólani.

Az öreg néni fölhúzta vékony, összeszorított száját, két kezét összekulcsolta az ölében, s kedvetlenül bólogatott; úgy ült az ócska díványon.

- Na, vesd meg az ágyat, menjünk aludni - mondta végre.

Virág gyorsan fölállott, s hozzáfogott ágyat vetni. Az óra unalmasan verte: tik-tak, tik-tak.

Egyszer csak hangosan föl kacagott. Az öreg néni, aki már vetkőződni kezdett, sandán nézett oda.

- Hahahaha - ült le az ágy szélére Virág, s úgy kacagott, a könnyei is megeredtek.

- No és mi az?

- Mackó... a kis Mackó (a százados legkisebbik kétéves fia) ma este, mikor lefektettük Piroskával, már nagyon álmos volt, és nem bírt sehogy se kibújni a ruhájából, az pukkasztó volt!... és azt mondja a végén: Virád néni, teszek nekem ojan juhát vajni, mint a tisz kutusznak van téjen. - Milyen az Mackó - kértem tőle. - Czat a haszán van tét domb... Hahahaha!...

Az öreg néni kapott mindenben, ami föleleveníti, és beszédre bírja a kis hűgát, s erőltette magát, hogy ő is nevéssen rajta.

- Olyanok a gyerekek, olyan fursákat mondanak néha, majd meghal az ember - szólt; - az én Karcsim is, mikor kicsi volt, azt mondja egyszer, hogy: Mama, add ide a puskát. - Minek az Karcsikám? - Lelövöm a héját, mert elviszi a csirkét. - Ó kisfiam, kicsi vagy te még, téged is elvisz a héja, ha meglát, mint a csirkét. - Nem visz engem, azt mondja a Karcsika, látja a sapkámról, hogy fiú vagyok, nem vagyok én csirke.

A néni felnevetett a régi emléken, amit ezerszer elmondott már.

Virág egy percig élvezettel hallgatta el a jól ismert, kedves családi adomát, aztán hirtelen, váratlan kitört az előbbi kacagása; a párnába borult, úgy kacagott.

- Csak a haszán van két gomb! - ismételte fuldokolva, belepirulva.

A néni újra bosszús lett, s mérgesen dobálta le magáról a ruhát.

- No és ez olyan nevetséges. Neked már csak azok a Lázár-gyerekek a nevetségesek! Csak!...

És kiduzzasztva fogatlan ajkait, fűjt, és sietve bebújt az ágyba; befelé fordult a falnak, pedig a bal oldalán sose tudott aludni.

Ezt mind nem látta Zsolt, de ha látja is, csak egy, egyetlenegy dolog ragadja meg belőle a figyelmét, az, hogy a kis Virágnak egyetlen pillanatra sem jut eszébe, hogy ma a dombtetőn egy sovány, bámuló szemű, igénytelen fiatalembert látott.

Már igazán baj van - mondta Zsolt félhangosan reggel, amint talpra ugrott. - Ha már én sem tudok aludni, az nagy baj!

Maga sem értette, mért öltözött föl olyan gyorsan, míg máskor pongyolán szeretett reggelihez ülni, s csak nagy nehezen szánta rá magát az öltözködés alaposabb végrehajtására.

Gyorsan megmosdott, soká fésülte a haját, melyről tudta, hogy az egyetlen szokatlan rajta. Sőt kikötötte bajuszát is, amely rendesen csapzottan hullott ajkára.

Amint készen volt, sietett ki - a messzelátóval.

Mosolygott magán.

Fölállította a távcsövet. A Lázár-portán még minden csendes volt.

Lassan teltek az órák, már hat, hét óra, még mindig üres a kapitányék udvara. Végre megjelennek a cselédek. Fél nyolckor félig öltözötten kiszaladnak a gyerekek, erővel kell őket becipelni, utánuk a nagy leány, a kapitány leánya is kijön. Ejha! ingvállban, fehér vállá idáig fénylik, szőke haja lelóg a háta közepéig. Zsolt megremeg, ha ő is kijön! Biztosra veszi, hogy ő nem így lép ki. Azt a szépséges, tökéletes jelenségét nem tudja semmiféle lazasággal elképzelni, csak teljes toalettben és harmonikus lélekkel.

Végre nyolc óra tájban összegyűlnek a lugasban reggelizni.

Zsoltot rendkívüli meglepetés éri. Ő nincs közöttük. Hol van? A szívébe nyilall. Beteg.

Csakugyan, a barátnője sűrűn besiet a házba: hozzá? Ah, micsoda kegyetlenség, hogy ilyen hamar kijön, egyáltalán, hogy nem maradt bent vele! Közönyös, szívtelen nép, haszontalanok, lelketlenek, gyűlölni valók.

A nyugtalansága egyre nő, mert látja, hogy reggeli után mindenki szétoszlik, zavartalan jókedvvel töltik az időt, s egyáltalán nem látszik, hogy a szegény beteggel törődnék valaki.

Mélységes fájdalom szorítja el a Zsolt szívét, s ezerféle kombinációt fűz a föltevéshez. És most érzi, hogy annak a leánynak elvesztése, akit csak egyetlenegyszer látott, akkor is csak egy pillanatig, de akihez úgy hozzáfűzte már magát, hogy közelebb érzi a szívéhez, mint az egész emberiséget, ennek a lénynek örök elaluvása mélységesebb gyász volna reá minden mások halálánál. És megérzi a hindu asszony érzését, aki a máglyára lép a férje holtteste mellé, megérti az örök bánatot és örök gyászt, hogy soha e világi életben másra nem lesz gondja, gondolatja, ha őt elveszti.

Egy hosszú délelőtti emésztődésben, oktalan és vad vergődésben úgy érzi, egy életre való hatást gyűjtött. Ezt a mai napot sohasem fogja elfelejteni, mindenkor ez lesz szerelmének legnagyobb bizonyosága, mert a mai rettegő bánata egy pillantás fenséges boldogságából ered. Könnyű azért fájni az ember szívének, ami benne van már a foglalatban. Misztikus és magasztos érzésnek találja ezt a mostanit, egy álmokéért, az életboldogság egyetlen sugaráért. S büszke volna rá, ha ezt a keresztet holtig kellene viselnie. Úgy tetszenék neki, nem halhat már meg boldogtalanul, úgy rémленék, joggal vezekel a boldogságért.

És mindezt az erős délelőtti napsütésben.

Tizenegy órakor reggelihez hívták, és ő meglepetve vette észre, hogy minden bánata és ijedtsége mellett hatalmas étvágya volt. Szinte restellte.

Reggeli után ki újra az erkélyre.

Ahogy belenéz a teleszkópba, első pillantása őreá esett. Ott állott az udvar közepén, s a legkisebb gyerek röpült a karjába. Fölkapta és hajadonfővel vidáman táncolt vele.

Zsolt szörnyen megzavarodott.

Eszerint nem beteg, s csak nézte, nézte azt a fehér kis alakot, a messze udvaron, amint a parányi gyerekekkel táncol, s amint köréje gyűlnék a többiek is, és mindnyájan igen jókedvűek, kacagnak, zsivalyognak.

Zsolt nem látott tovább semmit, a szeme nedves lett az öröm könnyétől.

Mintha újra valósággá lett volna a boldogság álma.

Úgy sajnálta, de olyan nagyon, hogy nem hallhatja azokat a kedves, édes szókat, amivel az ő édesé lebilincseli még ezeket a vásott kölykeket is, ezeket az apró fenevadakat.

11

Pedig azokat csakugyan érdemes lett volna hallani.

A kis Virág, amint a szép vasárnap reggel fölkelt, megbékítette a nénijét, mert elmesélte egy csomó iskolai élményét. Bántotta a lelkiismeret, hogy az este úgy megbosszantotta, s jóvá akarta tenni a hibáját. Könnyű volt; a jó öreg néni minden szavát úgy vette, mint az ajándékot. Délelőtt templomba mentek, onnan Piroskáékhoz sietett.

- No és te mindig csak ott fogsz ülni? - kérdezte a néni, amint a templomnál elváltak.

Virág nevetett és vállat vont.

- De ebédre ott ne maradj! - szólt rossz előérzettel a néni, aki telhetetlen volt a húga társaságában. - Úgyis átmegyünk délután - folytatta, szokása szerint az orra alól pusmogva -, ne ülj le mindig náluk, velem is lehetel egy kicsit!

Virág megígérte, hogy hazamegy ebédre, s azután repült, mint a madár a vidám ház felé.

Ott nagyban folyt a délutáni vendégeskedés sok előkészülete. A századosnak volt egy derék szakácsnéja, a Mari, aki már öt éve nála van, s különösen mióta meghalt a felesége (csaknem három éve ennek), egyedül viszi a háztartását. Minden rá van bízva, de Piroska folyton bekukkan, s tréfából olyanokat „sóz” neki, hogy komolyan is elég.

Most is ott asszisztálnak mellette Virággal együtt, s Piroska folyvást beszél:

- De jó legyen a kalács, Mari!

- Jó lesz, kisasszony, jó lesz.

- Jó is legyen, mert mind magába tömöm, ha nem sikerül, osztán levonom a béréből... Hallja, nem jól dagasztja azt a tésztát maga, nem simogatni kell azt; így dagassza, mint én a maga hátát...

Harsogó kacagás lesz a játékból; Mari is megáll, s percekig nem tér magához a hahotából.

Végre Piroska hozzájut ahhoz, aminek a kedvéért bekukkant; kinyitja a spájzt, s néhány befőttösüveget hoz ki; fölbontja, üvegtálba önti a pompás barackokat, meggyet, diót; tízóráira készíti a gyerekeknek s maguknak. Közben egyre cseveg.

Mari, szorgalmasan dagasztván a fehér tésztát, a sarokban üldögélő morcos kisfia érdekében szaporán pislog a befőttöstés felé. Nagy buzgósággal szokta készíteni a befőttet, hogy legyen

elég, ha a család hazajön, s mikor a befőzésről van szó, rengeteg szükségletei vannak; ám ez a borzasztó pusztítás, ami itt megindult, megrémíti, s szentül és irigyen elhatározta, hogy legalább amit lehet, ő maga fog megenni a kisfiával együtt, akit úgy tart itt maga mellett a konyhában, mint egy hízó malacot. - Végre is nem állja szó nélkül. Takarosán hátrakötött, piroskendős fejét fölveti, s kihúzván ujjait a tésztából, amely utánanyúlik, nevetve, de mégis hosszú arccal kérdi:

- Hát nekem, kisasszony, semmi se jut?

- Hogyne, Mari! Magáé a papirossa!

Virág hangosan föl kacag; őt kissé izgatja a Mari kapzsisága, amit két nap alatt kitapasztalt, s örül a feleletnek. Ámbár csak tréfa az egész, mindenki tudja, hogy a kis fekete kölyök, aki a sarokból bámul nagy, koromszínű szemével, s akire isten tudja, hogy tett szert a lányasszony- anyja, nem szenved rövidséget itt, a tékozlás mintaszerű hajlékában.

12

Zsolt ebéd után gondosan felöltözött. Soha még ilyen aprólékosan nem tervezte ki a ruháját, mint ma. Valaki azt mondta neki, hogy szeméhez jól illik a kék nyakkendő, ezért kiválasztotta a legszebb kék selymét, s világos, nyári ruhát vett. Ahogy a tükörben nézte magát, úgy tetszett neki, hogy ma lehetetlen, hogy föl ne tűnjék annak, akinek egész lelkét meg akarja ragadni.

De ettől megijedt. Igazán még nem is vetett számot magával. Nem is tudja elgondolni, hogy áll az ügye ott, öelötte! Vajon tegnap a dombon észrevette-e? Föltűnt-e neki? S azóta gondolt-e öreá az a lány?...

Újabb ok egy félnapos töprengésre.

Már három óra; ha a százados hívását komolyan veszi, mennie kell.

Még egyszer lenéz a messzelátón.

Az udvar üres, nincsenek idegenek. Hirtelen mohó kívánság szállja meg. Most kell mennie, hogy első legyen, most, míg nincs más, mindig azé az elsőség, aki hamarabb toppan be...

És mégsem tud mozdulni. Restell úgy rohanni, talán rendben sincsenek, alkalmatlan volna. Majd egy óra múlva.

Nemsokára kocsi áll meg a kapu előtt, s idegenek szállnak le róla; két tiszt meg egy hölgy.

Elfacsarodik a szíve! Ó, ő, a gyáva. Az egyik tiszt igen fiatal, bizonyosan valami kikent-kifent hadnagyocska, aki nagyon jól ért a szóhoz, a bókhoz, könnyen meg tudja fogni a tapasztalatlan, naiv leányok szívét...

Csak emésztli magát száz meg száz haszontalan gondolattal, és nem mozdul az üvegtől, a kényelmes székről.

Egyre-másra gyűlnek a vendégek és telnek a negyedórák. Már több férfit lát, katonai és polgári ruhában. A lugasban női társaság ül, a százados mutogatja gyümölcsös kertjét, szőlőjét, az istállót. A leányok kart karba öltve, vidáman vezetik a fiatalurakat a lombok alatt, a kert utain...

Zsolt lankadtan dől hátra. Nem, nem, ő nem való emberek közé. Legjobb, ha ki sem mozdul a barlangjából. Legjobb neki embert nem látni soha. Mit csinál ő női társaságban, mit beszélne leányokkal? Hisz ő mindig a csöndes sóvárgó szerepét játszotta, és jól tudja, hogy sohasem

lesz könnyed és friss. Az ő elméje csak arra való, hogy nehéz, nagy problémákat oldjon föl könnyűkké, tisztákká, hamar megérthetőkké, arra nem, hogy a könnyedséget, a fölszínt tegye mélységessé. Ő a súlyos viták hevében tud tetsző és kellemes lenni, a kisdéd csevegés az ő nyelvén zavaros, érthetetlen, fárasztó lesz.

Áhító vággyal s tönkrelankadt erélytelenséggel nézte az üvegen a zsongó, mozgó társaságot, amely lassan benépesítette a tágas, szabad, kiugró nagy tornácot, a lugast, a fák alá kirakott asztalok árnyas székeit s a kert útjait. És most még kevésbé tudta rászánni magát, hogy elmenjen.

Már teljesen megnyugodott, hogy nem is megy el, mikor sajátos mozgolódást vett észre. Mintha órá mutatott volna föl, ide a kapitány. Mindenki erre fordult, és szemmel látható volt, hogy a kastélyt nézik, s nyilván órála beszélnek.

- Megyek! - mondta hangosan, s még egyszer belenézvén a műszerbe, megkereste a társaság legdrágább kincsét, s lázba gyúló arccal látta, hogy az is idenéz. Szinte találkozott az üvegen át a tekintetük.

Mikor a társaság elfordult tőle, hamar fölszedte a látcsövet, bevitte dolgozószobájába, még egyszer lekefélt s körülnézte magát, sétatálcát vett elő és ment.

13

Nagy riadallal fogadták.

A házigazda mint különösen kedves és becses vendéget hordta sorba. Mindenkivel kezet fogott, s zavaros szemmel jóformán tájékozódni sem tudott.

Zúgott a feje, káprázott a szeme, és hallgatta a sűrű megjegyzéseket a szép időről, a kedves házigazdáról, a jó termésről. Egy idegen százados hamar karoncsípte, s a borkezelésnek valami új módjáról kezdett beszélni. És ő hallgatta, mosolygott, s tisztán tudta, hogy kívülről nyugodt embernek látszik, bár belülről iszonyú nyugtalanság gyötri.

Sehol sem látta Őt.

Piroska, akivel már megtörtént a kölcsönös bemutatkozásuk, kacagva, hajlongva, mint a szél-ingatta tavi fűz, jött feléje egy fiatal leánnyal, és kiszabadította őt a borász katona rabigájából.

Nem övele volt, nem a harmatos rózsával, valami idegen, hétköznapi kis leány volt a karján, akinek olyan szőke volt a haja, mint a megázott árvalányhaj.

- Hát maga nem unja magát abban a bagolyvárban? - kérdezte Piroska.

Zsoltnak a segítségére jött a vitatkozó szelleme amely, ha szóra nyitotta a száját, rögtön uralkodóvá lett rajta, s kellemes, enyhén derült és enyhén maliciózus ötleteket diktált neki.

- Nem tudja, hogy a baglyok és a sasok egyedül szeretnek lenni? - mondta mosolyogva.

- Én nem tudom - felelt Piroska sajátos kötekedő hangon -, mert én mindeniket csak a képekről ismerem a természetrajzban, de te talán tudod? - fordult szerény kis társnőjéhez - te bizonyosan meg is tanultad, a szöveget is.

A szőke kisleány zavartan mosolygott, de nem szólt.

- Virág tudja! Majd tőle megkérdezem, s akkor válaszolok magának - folytatta frissen Piroska.

- Maguknál ilyen tudós virágok is vannak? - szólt Zsolt, hogy mondjon valamit.

- Csak egyek kérem, csak egyek! De annak aztán nincs párja az egész földön.

Zsolt meghajtotta magát, már tudta, hogy Róla van szó.

- Kisasszony! - kiáltott a tornácról Mari, a szakácsné.

- Addig elmélkedjék ezen, micsoda virág lehet az, míg visszajövök! - nevetett Piroska, és nagyon boldog volt, hogy valakit megint sikerült megfogni barátnője nevének rejtélyével.

Elszaladt. A másik leány igen megijedt, hogy egyedül maradt ezen a nagy világon. Olyanformán nézett Zsoltra, mint a bárány a farkasra, ha a pásztor ott hagyja a fenevad orra előtt. Könyörgött a szemével: „jó farkas, ne falj fel rögtön”.

De Zsoltnak esze ágában sem volt efféle merénylet.

- Ki az a virág? - kérdezte az ijedt leánykától, aki habozott, ne szaladjon-e utána Piroskának. Nem tudta mi illik? Most, hogy a kérdés erős szála idekötötte, rebegve így felelt:

- Kiss Virág, aki együtt végzett Lázár Piroskával.

A Zsolt szeme lobbott vetett. Nemcsak a megértéstől, hanem mert megjelent előtte, akiről beszéltek. Maga Virág. Egy pillantással fölitta képét, amint csipkés fehér ruhájában, hosszú szoknyájában elébe lebbent. Hajlékony, arányos, bájos volt; mosolygó kedves arca, egészen tearózsa, nagy sötét szeme csillogott a vékony íves szemöldök alatt; barna haja lazán, kellemesen volt föltéve sima, nem magas, gömbölyű homlokára.

- Zsorszi! - mondta megkapóan fölzendülő tiszta szívhangon - gyere egy kicsit segíteni.

Georgihoz szólt, de a Zsolt szemébe nézett, aki mámorossá lett ettől a pillantástól.

Gépiesen előlépett, szabályosan meghajtotta magát, s bemutatkozott:

- Dávid Zsolt!

- Már mondta egyszer! - szólt nevető arccal Virág, bólintott a fejével, karon fogta Georgit s lebbenő léptekkel sietett vele.

Zsolt megdermedve nézett utána.

Hogyan! ő már egyszer bemutatkozott, s nem ismert volna rá!

Úgy érezte, hogy a szépséges leány hangjában éles gúny volt, és a szégyen pirossága öntötte el az arcát.

- Ah bizony, Virág nem szép leány! - szólt mögötte egy furcsa idegen kiejtésű női hang.

Visszanézett s egy éles tekintetű, igen figyelmes arcú öreg asszonyságot pillantott meg, aki két úrinővel jött feléje s akit ezért a szaváért rögtön meggyűlölt.

- Ezt csak mondja, kedves néni - nevetett a szapora beszédű kövér nő. - Ezt csak a nagynéni mondja! A nagynéninek szabad ilyet mondani!

Úgy? Hát ez a hölgy, ez a kedves öreg hölgy a Virág nagynénje? Zsolt rögtön igen megszerette őt, s jól látta az arcán a hűgáért való büszke rajongást.

- Dávid Zsolt vagyok.

Kétségbeesve vette észre, hogy telnek a negyedórák, s ő kínos töprengésekbe süpped.

Virág már egy órája jön-megy a szeme láttára, és úgy viseli magát, mintha sejtelve sem volna róla, hogy itt van ez a férfi, aki egész életére mindenségévé kell, hogy legyen.

Zsolt babonásan gondolt rá, hogy ez rossz előjel; nyugtalanság fogta el; ha az első pillantás nem volt a leányra olyan hatással, mint őreá, mit várhat a jövőtől?

A szerelmet tegnap óta olyanformán fogta föl, hogy egy pillantásra kipattan valami szikra a két szívből, összeolvad valami áramlat, s attól kezdve az élet végéig egymáshoz köti a két szerelmezt. Az életét merete volna rátenni, hogy ez a leány a tegnapi napot, az éjjelt, a mai délelőttöt hajszálíig olyan rettenetes, megemésztő nyugtalansággal élte át, mint ő, és mit kellett tapasztalnia? Virág friss volt üde, érintetlen; nem borult egy nap alatt a szerelem dús virágjába, éppen olyan csukott bimbó volt, mint tegnap reggel. Csupán ígéretes bimbó, nem kész, odahajló virág.

Nem foghatta föl, hogy lehet ez. De mikor bizonyossá lett benne, hogy közeledésére a lány semmit sem érez, hogy ha közönyösnek látszó, bár lázzal lihegő szót szól hozzá, amaz udvarias, fesztelen közömbösséggel s rendesen kissé támadó módon tud rá válaszolni: akkor megállott a szíve dobogása, és azt kérdezte magától, él-e ő, vagy alszik? eszes ember-e, vagy valami tébolyodott? áll-e igazán a természettannak valami törvénye, avagy üres szóbeszéd, amit a fizika tanít?

Jó sok idő telt el, mire odáig józanodott, hogy megengedte annak a lehetőségét, ami valósággal megtörtént.

Tehát beleszeretett ebbe a leányba. Ez tény, letagadhatatlan, kikorrigálhatatlan valóság. S a leány észre sem vette őt!...

Ez így nem maradhat az örökéletig! Amilyen bizonyos, hogy ő egy életre megszerette ezt a kisleányt, olyan igaz, hogy az életét is rá fogja áldozni, hogy a magáévá tegye.

Keze ökölbe szorult, és sötétlő szemmel gondolt rá, hogy meg kell hódítania.

Ez a gondolat roppant terhes és fanyar volt neki. Ismerte már magát, tudta, hogy a képzelete kitűnően meg tud mutatni minden utat-módot, amellyel bármilyen célt el lehet érni, de a végrehajtásra képtelen. Mihelyt tenni kell valamit, elbágyad, ellankad és a legegyszerűbb eszközökhöz sem tud nyúlni. A politikában is csak két tulajdonságától várt sikert: nagyszerű kigondoló, tervcsináló fantáziájától és erős szónoki tehetségétől. Amit ezzel a két képességével nem tud megcsinálni, az elveszett rá nézve.

És most a szerelem rég ismert fogásait kell elővennie. Hódítani az asszonyt - mutogatni olyan tulajdonságokat, melyek örök idő óta hatással voltak a nőre!

Iszonyatos fájdalmat érzett. Nem, erre nem képes. Ilyen áron sohasem nyeri meg a leányt, s ha más módja nincs, ha saját lelke önkéntelen megérzésére nem rohan feléje, ha magától nem hull az ölébe a siker, akkor nincs más hátra, mint elvonulni sebzett szívvel az erdőkbe, talán az életnek a minden rengetegnél zordabb vadonába, s elveszni észrevétlenül.

Ó pedig, hogy utálja ezt az erdőt: az életet. Undort érez, amint körültekint, s olyan magányosan áll itt a zsvajlók között, ahogy csak a lelke csigahéjába visszahúzódó ember tud egyedül maradni.

Egyik csoporttól a másikhoz dobálta a véletlenség szele, de olyan üresen bámult a hozzá beszélő emberekre, hogy amint továbbment, azok összesűgtak: „bolond ez!”

- Hát maga, Dávidka, mit kóvályog, mint a kerge barika? - kérdezte Piroska szokásos furcsa modorában, csodálatos bizalmas szépségével és naiv csengésű hangjával tevéen jóvá a gorombaságot.

- Vagy elvesztett valamit? - folytatta a lány a heccelő kérdezősködést.

Zsolt kényszeredett mosollyal intett igent.

Zsolt belenézett a leány tiszta vizű kék szemébe, s megérezte, hogy ez a leány segítségére lesz, és rögtön bizalom gerjedt iránta a szívében.

- A szívecskéjét? Na, ez érdekes! Hallod Virácska, gyere csak, gyere - s már utána is szaladt, elfogta röptében s erővel idehozta -, ez neked való, hallod, ez az úr elvesztette a szívét, és kétségbe van esve, hogy senki sem találta meg.

Dávid Zsolt azt hitte elalél, annyira rajtakapva érezte magát, és mégis hálás volt Piroskának ezért a konfidenskedésért.

Virág mosolygott, és figyelmesen, ártatlanul nézte Zsoltot. Ő egyáltalán nem tudna ilyen kényes tréfákat mondani. Szűzies szemérem tartóztatja, s józan észjárásához nem illik, hogy tréfát csináljon abból, ami komoly.

- Az én szívem! - szólott Zsolt, aki megint visszakapta elméje rugalmasságát, amint szólni kezdett - azt ugyan nemigen sietne megtalálni senki.

- Miért? - kérdezte komolyan Virág, míg Piroska vidáman, s szinte helybenhagyóan nevetett. - Maga nagyon jó fiúnak látszik.

- Én? - s meghűlt Zsolt ereiben a vér az örömtől.

- Maga igen becsületes és okos ember lehet.

Zsolt csak nézte merő szemmel, hogy majd elnyelte a leányt.

- Csak egy kicsit extra! - tette hozzá Virág.

Zsolt nevetett.

- Miből gondolja, hogy „extra” vagyok?

Virág elnevette magát s vállat vont.

- Látom.

- Hát ez nem elég extraság - kottyant közbe Piroska -, hogy elveszti a szívét, s idejön valakit keresni, aki megtalálja.

Zsolt különösen nézett rá, mintha ki akarná olvasni a szeméből, vajon mindent tud ez a leány?

- Piroska! - kiáltott az apja, aki szakácskötenybe öltözve, ingujjban, nagy ambícióval ügyelt, hogy a hosszú nyársra szúrt kerek húsdarabok hengere, a zsványpecsenye, kellően piruljon a jó parázstűzön. Piroska rögtön szaladt, de még visszaszólt Virágnak:

- Kisvirágom, szórakoztasd ezt az urat! félek, ha még te is itthagysz, gyógyíthatatlan búskomorságba esik nálunk.

Mindhárman nevettek. Zsolt egyáltalában nem volt tisztában vele, tudatosan beszél-e ilyeneket Piroska, vagy csak az ő megsebzett szíve érzi találva magát minden szótól.

Egy fa árnyékában állottak; a lombok közül sárgás napfoltok estek a Virág hófehér ruhájára; az arca tüzelt a melegtől és az életkedvtől, s finom kreolszínű bőrén leheletszerű gyöngyöcskék ragyogtak. Zsolt a fa tövében állott, ahol egy nyomnyival magasabb volt a föld, s maga mögött érezvén a fa védő oszlopát, nagyobb önérzettel nézett a szép leányra. Virág csak egy

parányival volt alacsonyabb nála, úgy, hogy Zsoltnak szüksége volt némi emelvényre, hogy fölül érezze magát a lány szeme pillantásának szintjén. Jól megnézte ezt a formás kis fejet, amely az ügyesen arányosan fölrakott haj alatt kedves, nagyon kifejező arcocskát tárt elé. Az öreg néni szavára gondolt, hogy „Virág nem szép leány”, s egy pillanatra igazat adott a néninek. Lehetnek, akik nem látják őt szépnek. És ő maga is, amint egy pillanatra lehunyta a szemét, hogy előidézze a tegnapi képet, igen nagy különbséget vett észre a közt a villanás-szerű harmatos rózsza közt, amely kitörülhetetlenül rajta maradt lelke tükrén, s e között a húsból-vérből való, eszes arcú, figyelmesen néző csinos leány között.

- Mondja kisasszony, miért tart extrának? - kérdezte Zsolt.

Virágot kellemetlenül érintette a „kisasszony” megszólítás, amiben ledegradálást érzett.

- Nem elég, hogy úgy jár-kél itt, mintha senkivel sem törődnek? - amint ezt kimondta, megijedt a merészségtől, de nem is bánta a belekötést.

- Én úgy járok-kelek? - ragyogott föl a Zsolt szeme. - Higgye el kisasszony, pedig van, akivel törődöm... Igaz, nagyon kevesen vannak, nagyon kevesen - azazhogy az emberek együtt, mint tömeg, nemzet, emberiség roppant érdekelnek, és nagy életföladat volna rám, ha a javukra működhetnék, de az egész óriási emberiségből, amely a földet lakja, engem személyesen csak egy pár lény érdekel, s a lelkem legbensőbb valóságát egy, csak egy foglalja el.

Azt hitte, mindent megmondott, s Virág is azt, hogy mindent megértett. Nem tudta, bosszantása-e őt, vagy kitüntetve érezze magát, hogy épp neki tesz célzást arról, hogy *már szerelmes*.

Kis ideig hallgattak. Zsolt odaadóan nézte Virágot, ez pedig karcsú karjával fölnyúlt a feje fölé, s lehúzott egy hajlós fiatal ágat. Ezt tartotta, mintegy ebbe kapaszkodott, hogy az egyensúlyát s helyzetének nyugvópontját fönntartsa.

- Mondja, nagy öröm politikus lenni? - kérdezte Virág váratlanul, s nem reflektált a fiatal-ember előbbi szavaira.

- Tessék? - állott el a Zsolt szíve, s mélységes kiábrándulást érzett. Hát csakugyan vége a világnak? Még ezzel sem tudta fölidézni azt a villamos áramot? Hogy tárja föl magát még nyíltabban?... Ha tudta volna, hogy szavai épp az ellenkező hatást érték el, s a Virág szívecskéje most már véglegesen s olyan szépen elzárult előtte, hogy abba még a sejtelen sem férközhet be többé nem annak a nyers megérzése, hogy: ő, Kiss Virág *az az egy e földön*.

- Mindenki csak arról beszél, hogy maga komoly ember s borzasztó nagy politikus. Szóval nagy úr.

- Nagy úr? - Zsolt igen-igen kicsire érezte összezsugorodni az önérzetét.

- Mi úgy nézünk fel magukra politikusokra, mint félistenekre. Nem is hiszem, hogy magával is olyan nyelven lehet beszélni mint más közönséges halandóval. Hiszen maga nem ember lesz, hanem képviselő! Magához csak bélyeges folyamodványban szabad szólani.

Zsolt mosolygott, érezte a jótékony gúnyt, ami a lány hangjában volt, de amely nem vágott elevenbe, csak úgy borzolta a víz színét.

- Még nem vagyok képviselő, még nem kell bélyeg a folyamodványra - mondta, s oly melegen mosolygott, olyan visszahúzódo gyöngédséggel, mint mikor az óriás az apró emberrel beszél, s mindent elkövet, hogy ne vegye észre senki a nem tőle függő különbséget, amelyről azonban nem mondana le semmi árért, mert becsüli, mert örül neki, büszke rá.

- Kész a zshiványpecsenye! - hangzott a jelszó.

- Jöjjön, majd én gondoskodom magáról - szólt nevetve Virág -, ha már ilyen kegyes. Itt vigyázni kell ám, hogy jó falatot kapjon az ember; ahhoz maguk nem értenek, ha még oly fél-istenek is.

- Minél jobban az valaki, annál kevésbé... - mondta Zsolt.

- No, akkor maga abszolúte nem ért hozzá - vágott vissza Virág.

- Igaza van, én abszolúte nem értek hozzá.

- Milyen önhitt! Pedig maguk is éppolyan gyerekek, mint mi, csak affektálják a komolyat.

- Én sohasem affektálok.

- Láttam az elébb.

- Mit?

- Úgy járt itt le s föl, mint egy álomkóros. Persze így illik egy leendő törvényhozóhoz, aki mindig nagy gondolatokba van elmélyedve. De ha egy leány, akármelyik! megszólítja, s nagy kegyesen arra méltatja, hogy három percig foglalkozzék vele, akkor már vége a méltóságos arcnak...

Zsoltnak kitágult a szeme.

- Bocsánat, nem akármelyik leány előtt! - mondta.

- Annál szebb! Ez nem illik igazi férfihoz.

- Hát mi illik?

- Azt nem mondom meg! - Ezzel előresietett, s örült neki, hogy így rápirított; tessék, egy perccel ezelőtt bevallja neki, hogy szerelmes valakibe, és mégis csapja a szelet. Ohó, hetyke politikusok, nem fogunk játszani a szegény ember leányával.

Tetszett neki, a kicsi kis Virágnak, aki csak most szabadult ki az intézetből, a szigorú rend, csönd és szemérmes hazugságok világából, hogy ilyen szabadon és fesztelenül tud beszélni egy igazi nagyvilági férfival. Egész beleszédült ebbe a jóérzésbe. És Zsolt meg övele lakott jól; mire a zsványpecsenyére került a sor, nem volt rá egy csöpp étvágya sem.

- Jöjjön, Dávid úr, gyere Piroska, ide telepszünk, itt nagyon jó lesz.

A nagy cseresznyefa alatt volt egy kis fehér kerti lóca, arra ültek. Zsolt egészen természetesnek vette, hogy Virág ilyen bizalmas hozzá. Az ellenkezője lett volna furcsa és szomorú. Piroska nem soká maradt mellettük, mondott egy-két tréfát s elszaladt. Mégis ő volt a házikis-asszony, mindenkivel kellett foglalkoznia. Igaz, hogy igen furcsán fogta föl ezt a kötelességét, s inkább alkalmatlan volt mindenkinek, mint hasznos a komoly étkezés szempontjából. De ezt a szeleburdiságot olyan bájosan csinálta, hogy majd megették érte. Különösen egy fiatal hadnagy, akivel örökké per „tacsó” beszélt. Meg a segédjegyző, Schwitzer Lojzi, ugyanaz, akit tegnap reggel olyan formátlan ruhában láttak.

15

- Volt nekem már egy kicsi politikus ismerősöm - szólt Virág.

- Miért kicsi?

- Először, mert olyan apró ember volt, mint maga.

- Én apró vagyok? - kérdezte elvörösödve Zsolt.

Virág jóízűen, ártatlanul fölnevetett.

- Csak nem hiszi, hogy olyan szál ember, mint Lázár bácsi?

Zsolt ezt nem hiszi, de azért nem örül, hogy csakugyan, „apró ember”.

- No, nem baj az - vigasztalta tréfásan, gúnyosan és egy parányit melegen Virág -, „a magyar ember alacsony termetű, erős csontozatú, barna arcú, tüzes lelkű”, így tanultuk valaha. Aztán „kicsi a bors, de erős”, az az én kicsi politikusom is ilyen paprikamagyar volt.

- Én paprikamagyar vagyok? - kérdezte rá Zsolt kényszeredett mosollyal. Ez éppolyan lelke mélyéig ható sértés volt, mint az előbbi, s mégis nem neheztelt érte, hanem elszomorodott rajta.

- Persze hogy az! Nem is lehet magával három percig beszélni, mindjárt föllekedik vagy megsértődik, hja, a politikus mind érzékeny és hiú...

Virág megijedt. Hogy merészel ő ilyeneket mondani egy egészen idegen fiatalembernek. Ő, aki még sohasem mert, de nem is tudott, hisz alkalma sem volt fiatal urakkal évdni. Piroska más, az már alaposan belegyakorolta magát a hadnagyocskái közt, de ő az intézetben s a néni-nél, ahol lakott, zárdai magányosságban élt. És az ő kis politikusával csupa hab és gyöngyharmat volt a társalgásuk.

- Mondja csak, mondja tovább. Nem is képzelem, mennyire érdekel a jellemrajzom - szólt Zsolt, míg csaknem libabőrös volt a teste. Úgy nézett föl Virágra, mint a megszeppent iskolásgyerek a tanítónénire.

- Meg ne haragudjon rám, amiért így eljár a nyelvem - mondta Virág -, azt hiszi, annak a hadnagynak tudnék ilyeneket mondani?

- Nem hiszem. Nem. Remélem, hogy nem! - sietett rá felelni Zsolt, s a hangja oly meleg volt, hogy Virág is csaknem zavarba jött.

- Én jól ismerem az ilyen politikusocskákat - folytatta -, az én kis politikusom is ilyen volt. Nagyhangú, mindig szónokol, örökké az ország, a nemzet, az emberiség! És olyan csámpás, de olyan!...

- Mint én?

- Maga nem az! Maga rendesebb, csinosabb is nála.

Zsoltot kedves melegség futotta el, s hálásan nézett Virágra.

Ez kacagott, mintha kicserélték volna, s hozzátette:

- Azért ne képzelje, hogy valami Adonisz! Csak az én kis politikusom volt igazi kis mamlasz. Az se tudott bókot mondani. De azt elvárta, hogy neki udvaroljanak. Ő a világ közepe. Csak az okos embereket szereti, az ész! Az öreg urakkal vitatkozik, a gyerek társaival szóba sem áll, azokat a satnya agyvelejű leányokat meg szörnyen lenézi. Hanem én megtáncoltattam ám! Nekem úgy parírozott!...

Zsolt a saját jellemrajzát hallva, hideglelősen borzongott össze minden újabb mondatra, s végül nagy odaadással érezte, hogy ő is tudna „parírozni”.

Virág megijedt, hogy megint messze ment a bizalmasságban, s nem folytatta, csak nevetett. Keskeny ajkai szabályos íjformájúak voltak, s amint nevetésre széthúzódtak, apró, hófehér fogaiból csak a gyöngyös hegyek sora villant ki. Ellenben Zsolt nevetéskor egészen meg-

mutatta erős fogsorát. Virág, amint lenézett oldalra a fiatalember arcára, mintegy kémlelni, milyen hatást tett rá a beszéde, ezeket a csillogó fogakat látta meg.

- Mondja, hogy kell így nevetni?

- Hogy?

- Ahogy maga tesz. Látszik, mennyire tudja, hogy szép fogai vannak.

- Maga is észrevette? - szólt Zsolt. Nem szerette, ha dicsérték.

- Engem már figyelmeztettek rá. Különbösen muszáj észrevenni, mert nagyon megmutatja. Ugye, maga nagyon szereti a fogait, meg a haját.

Zsolt hebegve nevetett. Zavarba hozta ez a furcsa támadás.

- Miből gondolja?

- Furcsa; ha nem volna kevély a hajára, nem növesztené ilyen nagyra, hanem lenyíratná, mint más tisztességes ember; és ha a fogaival nem akarna dicsekedni, nem mutogatná annyira.

Zsolt elpirult.

- Mondja, maga így nevet? - és Virág keskeny, piros ajkait fölvonva, megpróbálta, hogy a felső és az alsó fogait megmutassa. Nagyon bájos volt naiv furcsáskodásában. - Ez nehéz lehet! - tette hozzá, és jóízűen nevetett rendes módján.

Zsolt nevetett, s a szíve megtelt boldog érzéssel, hogy majd kirepült a kebléből.

Istenem, micsoda édes báj sugárzik egy ilyen szépséges szép leánykának minden mozdulatából. A világ legokosabb embereinek csupa Napóleonoknak és Bismarckoknak, Deák Ferencnek társaságában vajon tudna-e ilyen búbájosan teliszívű érzéseket érezni!

- És most nagyon illetlen vagyok, ugye - szólt Virág, még a mentegetőzésben is hamiskás negédességgel.

Illetlen? Zsolt a magyar nyelv akadémiai nagy szótárában sem talált volna szót rá, milyen fölségesen elragadó volt.

16

- Schwitzer úr, jöjjön már ide! - kiáltott Virág, aki régen látta, hogy a szegény segédjegyző olyan árván lézeng, mint egy számkivetett. Piroskát a hadnagyai táncolták körül, s a félszeg fiú hamar kikopott az udvarlásban jártas hadfiak közül; aztán a mamákat kezdte volna mulattatni, de ezek, úgy látszik, olyan témákkal voltak tele, amik őket jobban érdekelték, mint a szegény kis segédjegyző, s innen is elpárolgott. Végre már a fákat nézegette, mintha azt számította volna, melyikre lenne legcélszerűbb felkötnie magát, hogy ő is szert tegyen egy kis érdeklődésre - mikor Virág megkönyörült rajta.

- Lojzi vagyok, kisztihand, Lojzi! - ugrott nagyot a hosszúlábú fiú, s rézvörös arcán fölragyogott a hálás öröm, hogy rajta is megkönyörült egy irgalmas szamaritana.

- Jó na, legyen Lojzi - nevetett Virág. - Vannak itt szép kirándulóhelyek?

Schwitzer Lojzi olyan témát kapott, ma először, amely igazán szíve szerint való volt.

- Hogyne kérem szépen, természetesen, a legnagyobb mértékben... - kapott a szón.

Oly mohón látott beszédhez, hogy az első öt percben sem Virág, sem Zsolt nem értettek a hadrálásából csak itt-ott egy-egy szót. Lojzi jó germán fajtájának turista hajlamait teljes mértékben bírta, pláne, hogy mecenzéfi bányászfiú; az egész nagy környéken nem volt egyetlen pont sem, amit be ne járt volna már szabályszerű kosztümben, szöges talpú cipőben és rőtvrös hátizsákkal. Ismerte a Látóképet, az Ördögszántást, a Rablóforrást, a Bikarétet, a Pintyebarangját, a Három keresztet, a Sóstót, a Büdösvizet, a Királycsúcsot, a Sár völgyet s a jó ég tudná mi mindent, a hozzájuk tartozó összes mondákkal együtt.

Zsoltot eleinte mulattatta ez a különös beszélőgép, de aztán összeolvadt előtte az egész valami eleven fonográf-fá, s zúgó füllel és káprázó szemmel oda sem figyelt rá, máson járt az esze.

Virágot nézte, aki értelmesen figyelt a fiúra, s ahelyett hogy elhallgattatta volna, egy-egy szóval újra megnyitotta a zsilipet.

Hogy lehet ilyen haszontalan darálásra figyelni - dühöngött magában, mert ő csakugyan semmit sem tudott mindarról, amit Lojzi oly éktelen gyorsasággal és olyan képtelen szóbőséggel pergetett. Ő csak szerette volna tudni ezeket, kitartás nem volt benne, hogy utána is járjon. Más körülmények közt talán figyelt volna a jó fiúra, de most olyan düh lepte meg, hogy szerette volna nyakonfogni, letiporni. Harcias dühét az csillapította, hogy rá talált nézni a fiú rettenetes nagy, rézvörös kezeire, amelyek mellett az ő puha kis fehér kezei haszontalan gyerekszerszámnak látszottak. Az egész fiú valóságos atléta volt, hórihorgas, nagycsontú s olyan szívós, mintha rézből sodorták volna az izmait.

Hallatlan! Mintha meleg zuhany szakadna a fejére, s már elfullad a lélegzete is, mégsem tud szabadulni, se kilépni alóla, sem elzárni a csapot! Csak nagyokat lélegzik, és úgy pislog Virágra, mintha tőle várná a menekvést.

- Mondja Lojzi, maga ezt mind bejárta?

- Kolosszális! Hát természetesen.

- Fog minket kalauzolni a nyáron?

- Óriási! Hogyne, a legnagyobb kéjjel!

- Hiszen maga igen becses ember.

- Botrány a fővárosban! Botrány a fővárosban! - kiabálta Lojzi, és úgy kacagott, hogy a kert túlsó végébe elhallatszott. Végtelenül boldog volt, hogy ilyen kitüntetésben részesült, s férfias, erős vonású arcán meglátszott, hogy soha életében nem akarja elfelejteni Virágnak ezt a kegyességét.

- Maga is velünk jön? - fordult Zsolt-hoz a szép leány.

- Én? Igen, szívesen! Magával szívesen! - mondta Zsolt mohón, hogy lélegzethez jutott. Nagyot lihegett s tele arccal bámult a leányra.

- Úgy szeret kirándulni?

- Én? - kapott észhez Zsolt. - Azazhogy szeret az ördög! - vallotta be őszintén. - Soha életemben nem rándultam ki a magam kedvéért.

Lojzi, akit már nagyon föllovalt a Virág bizalmas szívessége, hallatlanul nagyot kacagott ezen; kinevette Zsoltot. Maga is megbánta rögtön, mert a derék fiúban igen jól ki volt fejlődve a világi rend tisztelete.

Zsolt, szokása szerint, most már „csak azért is” folytatta és túlozta, amit megkezdett.

- Ki nem állhatom, vagy inkább üresnek találom a pusztát természetet. A fa, a kő, a síkság, a hegyoldal, az ég a fellegeivel, ez mind szűk és nem elég változatos az emberi lélek tartalmá-

hoz képest. A legkisebb gyermekben több báj, több csoda van, mint a legkáprázatosabb tájban. Ha már a természet elementáris hatása alá akarok kerülni, akkor a pusztára megyek, nem a hegyek közé. Itt úgy érzem, mintha börtönben volnék körülfogva, nem lehet szabadulni. Ott nekiereszthetem a képzeletemet, és azt látok, amit akarok. Mert a tájkép élvezésében is az a fontos, amit az ember lelke önt bele a nyers képbe. Mindenki annyit lát, amennyit tud látni; azt látja meg kint, ami benne van, belül! És ezért én a svájci havasok közt nem érzem jól magam, de a Hortobágyon!...

- Richtig, az igaz! A Hortobágy, azt láttam, az kolosszális! - szólalt meg Lojzi, ki szinte kattogó foggal leste, mikor vakkanthat bele a beszédbe.

De Virágtól most nem kapott figyelem morzsáját sem; a leány minden odaadását Zsolt elé tárta, aki tovább beszélt, s közben maga észrevette, hogy a gondolatai bámulatos szépen és megkapóan alakulnak ki beszéd közben, sőt, most úgy érezte, hogy a Virág édes, figyelő arca valami új, szárnyas, költői ihletet ébreszt benne. Meg volt győződve felőle, hogy soha életében még nem szónokolt ilyen szépen. És ezt Virágnak köszöni. És olyan forróan, olyan odaadóan nézett a leány megnőtt, nagy, sötét szemeibe, mintha át akarná önteni az egész lelkét annak a szívébe.

Lojzi éles, apró, barna szemeivel jól megnézte, s egyszerű, prózai eszével azután hamarosan rá is jött a titokra:

- Ez kutyáliter beleszeretett! - mondta magában, s némi részvéttel rázogatta simára fésült fejét.

De a Virág szívecskéje érzésmentesen el volt zárva ez oldalról. Tetszett neki, hogy a kedvéért így hevül és szaval ez a fiatal úr, de mikor Zsolt kiöntötte, ami benne volt, és megkönnyebbulve, szerelemre izzva elhallgatott, Virág mosolyogva és kissé gúnyos hunyorítással mondta:

- Tíz év múlva mennyi szép asszony lesz a karzatokon, ha maga nagybeszédet tart!...

Zsolt hanyatt zuhant egy rémségesen mély szakadékba. Sápadt lett, és irgalomért esdve pillantott föl a leányra. Nyilván látta, hogy egy egészen idegen, egy leheletig meg nem nyílt szív előtt tárta föl hiába magát...

- Táncra! Táncra! - kiabáltak a társaságban. Virág fölviannyozva ugrott föl.

- Tánc! Ó be jó! Úgy szeretek táncolni! Maga szeret?

- Nem! - mondta Zsolt ólomfakó hangon.

- Nem? Hogy lehet az? Kár!

- Virág, Virág! - kiáltott Piroska.

És Virág már szaladt is. Frissen, boldogan, mint a madár. Egészen átalakította az öröm, hogy táncolni fog, s elfeledett egy-két szót odavetni, amint itt hagyta az urakat.

- Nem szeret táncolni? - kérdezte Lojzi.

Zsolt vállat vont s elhúzta a száját.

- Én sem - mondta a német fiú. - Borzasztó csámpás vagyok, ha táncolok. Mindig letaposom a hölgyek sleppjét. De azért muszáj táncolni. Nekem jutnak rendesen a tantik meg a groszmámik. Hahaha. Groszartig.

Zsolt elmosolyodott, s egy pillantást vetett a fiúra; most először nézett rá gyöngéden.

Zsolt korán elvesztette édesanyját, tizenkét éves korában s három év múlva apjától is megfosztotta a halál. Nevelése azóta erősen hiányos volt; intézetekben lakott, női társaságban csak mint vendég volt jelen, és különös, magába zárkózott, terveket forraló lelke nem érezte jól magát, csak könyvei s komoly tanulmányai között.

A táncot úgynevezett férfias elvből lenézte s nem gyakorolta, úgy, hogy mikor végre megpróbált egyszer táncolni, észrevette, hogy el is felejtette gyerekkori ügyességét.

És most meghökkenve, sőt fájó szívvel kell félreállnia. Mit nem adna érte, ha kitűnő táncos volna!

Zsibbadt fásultságba süppedt, s jólesett neki, hogy a borász kapitány, aki úgy látszik nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban is kitűnően értett a nemes italhoz, ismét a nyakába akaszkodott, és végtelen előadásba kezdett a különböző borok ízeinek, erejének, tüzeinek, tükrének törvényeiről. Hozzájuk csatlakozott egy másik tiszt is, majd a házigazda, végül az öreg jegyző is, aki csak most jött át feleségestül s a férfitársaság heves vitatkozásba bocsátkozva várta, míg a fiatalok, a leányok meg gavallérjaik a tánchoz teszik meg az előkészületeket.

- Hát én az öregekhez tartozom - gondolta magában Zsolt, és irigyelő pillantással nézett át a másik tanácskozó csoportra.

A borról a szeszekre, erről a fináncokra, arról a közigazgatásra tértek át.

- Az egész megyei rendszert sutba kellene dobni - mondta a borász kapitány -, ez Magyarországon minden haladásnak a kerékkötője.

A házigazda nagy negyvennyolcas lévén, ellene mondott:

- Csakhogy ez ám a nemzeti alkotmány hatalmas bástyája! - kiáltotta harsogó hangon. - Emlékezzetek rá, hogy szükség lesz még a megyékre! 1902-t írunk! Tíz év múlva az egész alkotmányunkat sutba dobják, ha a vármegyék meg nem védik.

Zsoltnak már fájt a feje. Abban az időben mindenfelé ezt vitatták, s minden függetlenségi párti politikus jósolgatta ugyanezt, amit a kapitány mennydörgött.

- Nincs igazam, Dávid úr?

- De igen! - bólintott Zsolt.

Ezzel bele volt vonva a társalgásba. Zsolt látta, hogy kénytelen nyilatkozni, s belekerült a vita sodrába. Egyszerre, mintha fölrobbant volna benne valami, kitört, heves lett, s hozzáfogott szónokolni. Egész önálló nézetei voltak a politikai kérdésekről, s egyformán elítélte a kormány makacs politikáját s az ellenzék okatlan, kicsinyes taktikáját, mindkettőben sajnálattal látta a magasabb, nemzeti szempontok hiányát, a szociális szükségesség érzését. Az egyéni érvényesülés vására a magyar politika, amely legfeljebb pártérdekekig emelkedik s mindenestre csak kortescélokot szolgál. Átfogó szempontok, a nemzeti célok új értékelése, a kor parancsának teljesítése vár ránk: új életlehetőségek megteremtése korunk feladata. Végül kijelentette, hogy a mai ellenzékkel a teljes politikai fordulatot ki kell vívni, az ellenzék kezébe adni a kormányt, de akkor jöjjön az ellenzék programmal, kulturális, nemzetgazdasági és építő programmal. Nagyon érettek az idők, uraim, megértek az új korra! - kiáltotta s maga is észrevette, hogy úgy viseli magát, mintha programbeszédet tartana.

- Igaz, hogy Csorba megkapja a közjegyzőséget? - kérdezte a házigazda.

- Igaz! - feleltek rá többen.

- Akkor hamarosan új választás lesz a kerületben.

- Még a nyáron.

- Hát, uraim! - vezényelte a házigazda stentori hangon - ha a kerület képviselői mandátuma megürül: vivát Dávid Zsolt!

- Éljen, éljen! - kiáltották a hölgyek is.

A háziúr poharakat töltött; ki-ki fölkapta a magáét, s odament Zsolthoz tiszteletteljesen koccintani.

Zsolt természetesen, mint egy született képviselő, fogadta a koccintásokat, és ezzel csak fokozta a lelkesedést, amely mint futótűz ragadt át a leányokra is. Sorra jöttek, hogy poharukat a leendő képviselőéhez csendítsék.

És jött Virág is. Vidáman, könnyedén, suhanva jelent meg Zsolt előtt.

S amint finom kis poharát a fiatalemberéhez érintette, mosolygó, nagy szemekkel mondta:

- Kell már bélyeg a folyamodványra?

Zsolt görcsösen összeránduló szívvel rebbent rá. Nem bírt szólani, csak a fejével intett nemet. És míg újra föltűnt agyában a legelső kép hatása, hogy mennyire zárt bimbó, harmatos rózsabimbó ez a leány: körülpillantott káprázó szemmel a csoporton, és azt gondolta, hogy a világ minden dicsősége semmi ahhoz a boldogsághoz, ha ez az egy szál kisvirág neki nyílna ki.

18

A lányok hosszú tanakodás után mégis azt látták legokosabbnak, ha bent táncolnak. A táncvágy roppant erős volt, beszélni sem tudtak miatta, még a szótalán és észrevehetetlen kis Georgi is pattogott, mint a szöcske.

- No ni a kis Gyurka! - kacagott Piroska - nézzétek csak, milyen friss lett egyszerre. Hallja maga, piktor - kiáltott rá egy magas, szép fekete fejű fiatalemberre, aki a városi templom képeit restaurálta, és a Georgi szöszke fejéről vette az összes angyalok karakterét -, magának valami babonája van? Ez a maga műve. Vigyázzon, mert én vagyok a gardedám, mégpedig szigorú. Reszkessenek a Piri néni pillantásától. Elöttem ne flörtöljenek. Nézze meg az ember. Ah istenkém, csak volna itt Pityó!... Annyit se törődném senkivel, mint az elveszett félkesztyűmmel... - nagyot, bánatosat sóhajtott, széles metszésű piros ajkaira Mária-mosolyt erőltetett, s egy pillanatig maga sem tudta, komoly-e a sóhajtása, vagy tréfa.

- Ah! Pityó!... - ismételte, s körülötte nevetve gyűlt karba az ifjú társaság - istenkém, istenkém, hol lumpol most bánatában, hogy itt nem lehet, a monarchia leghercigebb huszárhadnagya!...

- Mérges iszik bánatában! - mondta a „tacsó” hadnagy.

- Igen, sámpányert önt magába mérgében! - kacagott föl Piroska.

Zsolt, aki megvált egy percre az öregektől, s idehúzódott a fiatalsághoz, mintegy menekülni akarva a koraérettség nehéz sorsától, elmosolyodva nézte a középén színjátszó szép leányt. Azt gondolta magában, hogy íme ez az átlagnő típusa. Az együgyűségében bájos nő, akinek csak egy célja van az életben, s csak egy gondolata: a szerelem.

- Milyen más, mennyivel különb, magasabb rendű az a másik, az a legszebb Virág! Milyen más, milyen kivételes és lelki tartalmában mennyire fölötte áll mindannak, amit eddig ő nőkben látott s megfigyelt. Ez maga kitűnő bizonyosság a nemes faj mellett, hogy érintetlen

maig. A szívét még nem legyintette meg a tavasz gerjesztő hatása... Piroskát úgy látja, mintha üvegen nézne át, kis kurtaszoknyás gyerekleány kora óta hány meg hány férfi iránt érezhetett ez már hevületet! De ez mind csak percnyi érzéki lobogás, ami könnyen kél, könnyen elmúlik. Tulajdonképp nem is tart tovább, csak míg az érzéki közellét táplálja. Ha elválnak, tud kacagni, tréfálni, táncolni. Dalolni, mintha semmi sem volna a szívében... És ha eszébe jut a szívének állítólagos ura, íme, nyilvánosan tudja tréfára adni szent érzelmeit...

És melegen és mélységes, imádat szerű érzéssel nézett Virágra, aki szerény szépséggel állott barátnője mellett.

- Bimbó, rózsabimbó, ígéretes bimbó! - mondta Zsolt, a szíve mélyén. - Aki a te szívedben egyszer bent lesz, azt soha, soha, az élet összes eseménye sem űzi ki onnan. Annak nevét ajkad, ezek a szent, imádságos ajkak hiába föl nem veszik... Az a férfi boldog lesz, mert a legnagyobb jóban lesz része, ami férfinak adatik az égből.

Zsolt feszülni érzé szívét, mert benne dagadozott a büszke érzet. Titkon ott lappangott a biztos hit, hogy ő lesz az a férfi. Még az is megvillant agyában, hogy örülnie kell, ha első pillanatra nem hódolt meg! - Elgondolta, hogy ők még nem találkoztak! Az a találkozás, ha a férfi és a nő tisztán pillant egymás szívébe. És ő teljesen szabadszemű, míg a leány tekintete előtt egyelőre valami gát van: egy nemes, becsületes, becses leány szívének zártan kell maradnia, mint a diónak... De ha így van, akkor van remény! Ha megjön az ideje, a csonthéj ketté perdül; ha Virág szeme csak az embert, a férfit, a neki termelt társat látja meg benne: akkor kész a szerelem!

- Istenem! Milyen bonyolult az emberi lélek s az emberi élet - gondolta Zsolt -, milyen messzire fölröpültünk már az állatok üzekedése fölé.

És olyan merően, olyan odarohanó arccal nézett Virágra, mintha a szeme pillantásával belé akarta volna sugározni a maga rettenetes nagy, pillanatról pillanatra szédítőbb szerelmét.

Olyan erővel nézett rá, hogy észre kellett vennie, meg kellett éreznie Virágnak.

Az öröm tűzhányó lángoszlopa tört ki Zsoltból. Virág csakugyan odapillantott. S a leány mehökkent, megzavarodott, elámult és gyöngén elpirult ettől a szemtől.

Ó mennybeli magasságok! Zsolt azt hitte, megpattannak szívizmai az örömtől.

És ekkor rettenetes dolog történt.

Piroska, aki közben idegen témák szeszélyes berkeit kalandozta be, hirtelen visszatért a nagy ügyre. A Virág vállára borult s valamit súgott a fülébe.

A Virág arca lángoló lett, a vér bengáli tüze süttött ki rajta.

Piroska kedvesen föl kacagott, és szelesen elkiáltotta magát, mintha valakit hívna.

- Jenő! Jenő!...

- Piroska! - rebkent rá Virág.

- Jenő! Jenő! - kiabált Piroska. - Ha magácska itt volna, meg Pityó! Akkor két boldog lány lenne itt ma! - Ugye, Virágcsám. Ugye, kisvirágom! Jenő! Ah Jenő!... - kacagott, kacagott, mint a csengő.

Mindenki megértett mindent.

Virág eltakarta arcát és elszaladt, le a kert hátuljába. Mikor senki sem látta, nekiborult egy fának, és szívettépő zokogásba kezdett, maga sem tudta hogyan, miért.

- No, bolondom, kis bolondom - futott utána Piroska, és agyoncsókolta, szenvedélyesen és könyörögve -, ilyen csacsiság. De hát miért? Már nem szereted?

- Hagyjál kérlek, Piroska! - kiáltott kétségbeesve Virág.

Zsolt pedig úgy állott reszkető térdein, halotthalvány arccal, mint a szélütött.

19

A régi nagy ház a múlt század elején az Eötvösök egyik ideszakadt ágáé volt. A híres Eötvös Kelemen, a cigánykirály építtette, arra szánva, hogy hétországra szóló névnapokat, disznótorokat s mindenféle dáridókat lehessen benne rendezni. Volt is benne egy akkora terem, hogy a vármegyei „szála” nem volt nagyobb.

Meglehetősen lehangolt zongora állott az egyik sarokban, s előtte ott ült háromlábú székén Berci, a házigazda második fia, akiből rettenetes művészi tehetség ütközött kifelé. Mielőtt hangversenykörútra indulhatott volna, megelégedett azzal az ambícióval is, hogy akár reggelig klimpírozza a valcereket és mazurkákat, a négyest meg a csárdást. Becses személy is lett, és a mamák majd megölték a dicsőítéssel, a leányok a hízélgéssel, Piroska meg úgy tömte édességgel, mint a ludat.

Zsolt körülnézett a teremben, amely meglepően népes volt. Meggyújtották a közepén függő csupa csorba üvegsilláros nagy lámpát, s egy csomó különböző alakú konyhai, bádög- és tükörhátú, kacsalábú, vagy najád talpazata petróleumlámpát hordtak össze, s helyeztek el rögtönvert szögeken és sarokasztalokon, hogy illő pompa és fény legyen. A pádimentom nagyon bütykös volt a lekopott deszkákból kiálló görcsökkal, de baj is az! A fő a jókedv, az pedig dühöngött. Mi lesz itt még éjfélig!

- Na Berci, na fiam, halljuk csak, hogy van az, hogy:

Vékony deszkakerítés,
Átlátszik az ölelés!...

Erős, kellemes, kissé borízú hangon mindjárt dalolta is a nótát a házigazda, s a zongora elé táncra vitte azt a csinos kövér asszonyt, akitől Zsolt már vagy kétszer-háromszor elmenekült. Vette észre, hogy kétségbeejtően pereg a különben csinos dáma nyelve, s őt ez most a kétségbeesésbe űzte volna, úgy tele volt a gondolataival. Egyedül akart lenni a társaság között, s hogy a borász kapitány megint elő akarta venni a témáját, egész gorombán hátat fordított neki.

- Okos feje, sok pénze van, de mulatni, azt nem tud! - mondta a borász vitéz, odaállva pocakosan a házigazda és vidám táncosnője elé.

Zsolt megsimította a homlokát, s leült a főasztal mellett.

Virág a segédjegyzővel táncolt. A nagy, német fiú úgy tartotta a karján a fiatal leányt, oly tiszteletteljesen - ahogy Piroska megjegyezte -, mintha a nagymamája volna. Virág derült volt, Piroska már kibékítette az előbbi nagy megbántásáért, s a tánc megvigasztalta. Könnyedén lebegett, ritmikusan, valóban művészettel táncolt, diszkrét, finom, belülről kiáradó mozgásművészettel. Zsolt akaratlanul is rajta felejtette a szemét. Nem is gondolta eddig, hogy a csárdás ilyen szép tánc... De hiszen ez a legszebb tánc! Nem röpül el benne a szem elől az ideál, hanem valósággal szárnyon lebeg, és mint a virágba borult rózsatő vibráltat meg a zene szellőjén minden fizikai szépséget.

Schwitzer Lojzi mintha megérezte volna kötélidegeivel is, milyen tüneményt tart a karján, vakmerő ambícióval előretört, közelebb a zongorához, főhelyre! Mert az első hely illeti meg a táncosnőjét. A többi pár eltakarta Virágot a Zsolt szeme elől, s ő lankadtan bámult körül.

Fölnézett a mennyezetre. Unalmas és bárdolatlan rozetta volt rápingálva, irtózatossá kék és vörös színekkel, körül hasonló színű girland kúszott alattomos szándékkal...

Behunyta a szemét, s egész tisztán látta a dombtetőn a fehér napernyős leányt. Az édes szép tearózsabimbót. A harmatos bimbót...

Összerezcent, és föl pattant a szemhéja. Azt hitte elaludt, azért riad föl.

Csakugyan borzasztó álmodást érzett; minden tagja ólomnehéz. És ez az egyhangú zene, ez a kápráztató sürgés-forgás, zivaj...

No még csak ez kell, hogy itt elaludjon!

Míg Virág táncol.

Fölugrott. Az álmodás kiment a szeméből. Megkereste a szemével Virágot, ott a párok mögött, bent a zongora előtt.

Kis ideig elnézte, aztán újra elkedvetlenedett, és kiment a nyitott ajtón, a táncoló, ugráló gyerekek közt.

Visszapillantott még egyszer, s aztán csüggedten gondolta:

- Legjobb lesz eltűnni... El... el... az egész életből. Az volna a legjobb... Más szeret!...

Az udvar üres volt. A cselédek mind az ablakokban ácsorogtak, és a táncolókat lesték.

A levegő kissé lehűlt, tiszta volt, a por is elszállott; az égen sehol felleg, ezernyi csillag ragyogott.

Zsolt csendes léptekkel megindult, le a kert felé.

Egyszerre megállt.

- Elmegyek innen!

Határozott léptekkel visszasietett a házba. A nagy tornácon voltak a vendégek ruhadarabjai fogásra aggatva, kikereste a kalapját, pálcáját s elindult.

- Nagysógos úr! - szólította meg ijedt arccal egy kerek képű, bizalmas menyecske - csak tőn nem tetszik akarni eemenyi.

- De alighanem!

- Mőn csak legalább a vacsorát tessék megvőrni - mondta Mari szinte követelve.

Zsolt megrázta a fejét, s gyorsan kiment.

Az ablak előtt kellett elmennie. Odapillantott. Két parasztleány bémészködött be rajta.

- Ők látják! - dobbant meg a szíve - de én nem látom többet.

Megrémült. Ha most elmegy, soha többet, soha ez életben többet nem lesz joga látni! Akkor vége, vége örökre, visszahozhatatlanul vége mindennek.

Fájdalmasan szorult a szíve, egy villanás alatt számot vetett vele, mit kockáztat!

Összezsapta a kezét, és fölnézett az égre.

- Elvesztem! - nyögte. A szemére nedves fátol borult, a csillagok mind víztükörben villóztak odafőnt.

- Elvesztettem a szabad akaratomat. Nem tudok elmenni, nem bírok elmenni! Itt maradok, és játéklabdája leszek a szenvedélynek...

Ingatag mozdulattal jobbra fordult, s lesütött fővel, ziháló mellel bandukolt le a kert felé.

- De hisz ez örütség! - tört ki, s botjával kegyetlenül lesújtott egy rózsatőre, hogy néhány virágbimbó s levél repült le a lába elé.

- De hisz én már megtévelyodtam!... Mi az emberi fájdalom, ha ilyen haszontalanság, ilyen semmiség miatt így el tud fogni!... Ekkora lelki gyötrelmet el sem tudtam képzelni eddig. Talán ha a vagyonomat, a pályámat, a hazámat, az életemet kellene siratnom, akkor volna rá jogom, hogy így szenvedjek, s ennyire önkívületben legyek...

Eszébe jutott, hogy egyszer kisdíák korában nem sikerült a vizsgán a felelete, s az egész hírnevét látta kockán - akkor is így el volt keseredve. Micsoda kicsi dolog volt az. De neki akkor a legnagyobb: akkori érzése szerint mindent jelentett... És milyen nagy dolog ez: mindent jelent: pályát, jövőt, hazát, az egész életét. Ha el kell veszítenie azt a leányt, vesszen az egész élet. Mert akkor minden munka, siker, dicsőség csak arra való lesz, hogy feledhesse, amit a szíve vesztett, s hogy elzsongítsa a szívét, amely holtáig érzi a veszteséget.

Ah, be kicsik, be semmik vagyunk!

Hol az ész! a híres! A mindent megértő és mindent rendbeszedő!

Zsolt érezte, hogy most éppen úgy szemben áll a világfölötti törvényekkel, mint mikor a halál előtt torpadt meg az értelme.

Leült a kerti székre, amelyen délután oly boldogan csevegtek, és sírásra görbülő szájszállal nézett föl az égre.

Szeme, mint passzív tükör fogta fel a mérhetetlenségnek eléje tűnő képét, s Zsolt megérezte, hogy most először néz a semmibe, úgyhogy nem ő keresi azt föl, csak engedi, hogy az az érthetetlenség, a külvilág hasson rá. Nem kutató a pillantásával, hanem beengedte a nagy hatásokat magába.

És csodálatos nagy, megnyugtató, lelket zuhanyzó színfürdő ömlött reá az ég enyhe, mélységes, sötétkék tengeréből. Azok a nyájas, változatos csillagpontok, távoli világok mécsesei. Mind ránéz, s részvéttel és szelíden és bátorítóan pillog a szemébe. A fiatalember szembogarára vízcsepp szökött, semmit sem látott tovább, csak határozatlan, enyhe fényszóródást. És amint ott ült hanyatt dőlve, a lóca karján elnyújtott karokkal, jobb kezével, tenyerével átölelte maga mellett azt a helyet, ahol délután Virág ült. És szíve megremegett, a testén enyhe borzongás futott át. És úgy hagyta karját abban a mozdulatban, amely olyan váratlanul ötlött fel. És egy-két ujjmozdulattal meg is tapintotta a semmit, a helyet, az emlékét...

Szeméről eltűnt a könnycsepp, s az ég oly méltóságos, nemes, tiszta arccal nézett rá.

Elszégyellte magát, és a karja lankadtan lehullott.

Még gondolatban sem szabad megölelnie...

Valami olyan vékony, átlátszó, éteri emelkedettség fogta el, mintha szárnyakon repülne föl az égig. Az idealizmus legmagasabb szétsugárzását sejdítette meg a lelkében.

Behunyta a szemét, de a sötétség, ami elfogta, bántóbb volt, világosabb, s újra kinyitotta pilláit, hogy teljességében szívhasssa be az ég felséges kék ózont.

Percekig ült így, gondolat nélkül.

S az első ötlet, amely ellankadt agyából kipattant, az volt, hogy így nyitott szemmel lássa meg azt a dombtetőn álló fehér virágszálat...

Nem ment, nem bírta, nem sikerült. S egyszerre csak úgy érezte, hogy hatalmába kerítette őt az ég... a külvilág!... S többé nem ő uralkodik azon, hanem az teszi őt a semmiben repülő pihévé.

Szédülést érzett, megköválygott a teste, s a paddal együtt felröpült a levegőbe.

Feje lehanyatlott, mint a beteg madaré, s szédítően keringett körülötte minden. Az ég ezernyi csillaga forgó koronggá lett, s megdermedt szemidegei előtt valóságos tűzcsóvákat rajzolt minden fénypont.

Egyszerre gyomrában is megérezte az émelygést, összerázkódott, fölült mereven, a betegség érzése fogta el.

Már úgy ült természetes kemény mozdulattal, s még mindig keringett a világ, a fák, az épületek; de egyre csöndesebben, s amint egyszer-kétszer jól behunyta és kinyitotta a szemét, végre megállott a világ, s úgy visszanyerte előbbi, régi, ismert biztosságát, mintha mi sem történt volna.

Zsolt csodálkozva körülnézett, megsimította homlokát, két tenyerével átszorította halántékát, azután nagyot sóhajtott.

- Virág, Virág, kicsiny Virágom!...

Még sohasem szólította néven.

És ettől a szótól új hangulat lobbant föl benne. Mintha elfűjták volna minden baját, bánatát, melankóliáját, vidám lett, mosolyra derült arca. Úgy érezte magát, mint tegnap a találkozás után; felugrani, nevetni, kacagni szeretett volna. De nem mozdult, csak nevetett, s elismételte:

- Virág! Virágom! Kis Virágom! - és még hangosabban - édes kis Virágom!

Nevetett, szinte hangosan nevetett.

Hát van ok panaszra? Nem öröm, hogy már van valaki, aki az ő életében a szerelmet, a főboldogságot teremti meg! Nem elég maga a tény, hogy találkozott a leánnyal, a női nem legtökéletesebb, legalábbis az ő számára legkülönb, mert neki való virágával! És nem oktalan, jogtalan, kapzsi követelődzés, hogy egyszerre mindent akar?... Rómeó nem volt-e szerelmes százszor, mielőtt Júliát látta? És Júlia nem lett volna-e, ha olyan szabadon él, mint a mai leányok? De ez nem azt jelenti-e, amit a poéták olyan sokat pengetnek, hogy: Téged kerestelek az örökkévalóságon át... ismertelek már ezredek előtt...

Csak egyszer lásson szívébe a legédesebb Virág! S meg lesz sorsuk pecsételve.

Hiszen, ha jól sejti, már most is az ő fajtája, az ő egyéniségének mása keltette föl az édes leány szívének szerelmes érdeklődését. De csak vak tűzi lárma volt az!... S abban a pillanatban, mikor Piroska illetlenül elárulta őelőtte, Virág zavarba jött, mert árulást követett el vele szemben. Mert fölfedte azt, amit már titkolni akart a leányka az új, igazi ideál előtt, hogy félreértés ne legyen. És őrá nézve nem jobb-e, hogy túlesett a kínos operáción? Már semmi veszély nem fenyegetheti, most már csak jó következhetik.

És most akar megfutamodni!

Fölugrott s elkezdett járkálni. És nevetett, folyton csak mosolygott a sötétben, s nem mert addig bemenni a házba, amíg annyira le nem csillapul, hogy komoly arccal tudjon ránézni szerelmes szép virágjára.

Lehajolt és vidáman fölszedte azokat a rózsákat, amiket az előbb levert.

Bent a szobában lázas volt a hangulat, forró és poros volt a levegő; a zene szünetelt, és a párok kipirult arccal, homlokukat zsebkendővel törülgetve sétáltak körben, mint valami igazi bálon.

- Hát maga hol jár, kedves öcsém! - támadt rá a házigazda Zsoltra. A karján hölgyet vezetett, akinek szokatlanul rút, de nem kellemetlen, sőt érdekes és roppant eszes arca már többször feltűnt a mai napon Zsoltnak.

- Én hasznavehetetlen vagyok a táncos társaságban, s szépen elbújtam, hogy ne rontsam a hangulatot.

- Hát azt hiszi - szólt oda hozzá merészen a koszorús hajú rút hölgy -, a nők csak a táncos urakat szeretik? Nagyon csalódik. Sokkal becsesebb ilyenkor az, aki pihent ötletekkel várja a kifáradt bacchánsnőket.

- Biz arra nem gondoltam, hogy a bacchánsnőknek szellemre is van ma szükségük, nemcsak ügyesen pergő sarkantyúkra - vágott vissza Zsolt, s úgy érezte, teljesen föléledt szellemi frissisége.

- Mert maga nem ismeri a nőket. Van olyan, akinek nincs szüksége, de tudnék magának mutatni valakit a szobában, aki szívesen látná maga mellett az okos embert.

Zsolt meghökkent s elnézett messzire. Éppen a Virág barnakontyos fejecskéjére. A peckes rútság kedvvel legeltette rajta parázs szemét. Észrevette hova néz.

- Bizony - mondta ingerkedve -, mondhatnék valakit, aki nem is egyszer érdeklődött maga után!...

- No tessék! - kacagott föl a százados. - Sose tudja az ember, hol hódít! - és kezét bizalmasan tette a Zsolt vállára. - Hamis szemük van az asszonyoknak, ugye kedves öcsém!

Zsolt gyorsan rápillantott, s ottfelejtette a szemét a rút hölgy rámeresztett koromfekete szemeiben, mert szeretett szembenézni az emberekkel.

- Persze hogy hamis szemünk van - nevetett Szegediné, akinek a neve hirtelen eszébe jutott Zsoltnak, s az is róla, hogy valami úriasszony, aki most tanítónő a városban -, mert irigyek vagyunk egymásra. Azt hiszi maga - szólt a házigazdához -, hogy Sarudyné nem haragszik, amiért ilyen soká udvarol nekem?

A házigazda hátravetette a fejét, s úgy kacagott föl a plafon felé néző arccal, de behunyt szemmel. Jólesett neki, hogy ő becses ember.

Zsolt fürkészve nézte ezt a nőt; örült neki, hogy szellemes, szabadszájú és olyan, akivel lehet beszélni.

- Hozzák az asztalokat! Helyet, helyet! - kiáltott a százados. - Itt a vacsora.

- Éljen, éljen! - harsogta nevetve a társaság.

- Nézze - szólt Szegediné, s a százados kezére ütött a legyezőjével -, micsoda ötlet ez, ebbe a meleg terembe, porba hozni az ételt, mikor olyan pompás a szabadban, a tornácon.

- Húvös van, megfáznak.

- Ó, fáznak! Hideg van, Dávid úr?

- Dehogyan van - rezzent föl Zsolt -, gyönyörű idő.

- Hát akkor kint leszünk! Vissza, vissza, vigyétek ki, rakjátok ki a tornácra az asztalokat - lármázott a százados, és elment, hogy mindent elrendezzen.

- Így ni! - mondta konfidens mosollyal a rút hölgy. - Élhetetlenek ezek a kiérdemesült házaseberek. Eszükbe sem jut, hogy esetleg édes tété-à-tété-eket rontanak el, ha egy szűk szobában összezsúfolva telepítik le a társaságot.

Zsolt ismét meghökkent, de erősen nézett Szegedinére. Ez mindent tud? De a ravasz nő elfordult, és kifürkészhetetlen volt.

A terem túlsó sarkában a fiatal fekete hadnagy azzal mulattatta Virágot, hogy székeket ugrált át, acélos, pompás tornászmozdulattal. Mindenki kacagott rajta, mintha megbomlott volna.

Virág és Piroska egymás karjában, megfordultak s egyenesen erre jöttek.

Zsolt eléjük lépett; maga sem hitte volna, milyen bátran.

- De elhervadt szegény rózsája - szólt Virághoz, a lány lehervadt csokrára célozva, de a szemébe nézve.

- Az én keblemen mindjárt minden elég, nézze meg a Piroskáét, milyen friss.

Zsoltnak megrebbent a szeme.

- Megengedi, hogy frisseket ajánljak föl? - s eléje tartotta a néhány szál virágot.

- Nem sajnálja szegényeket, ilyen kegyetlen sorstól?

- Nem! Irigy vagyok rájuk.

Zsolt is, Virág is elpirult, Piroska föl kacagott, s így szólt:

- Maga ilyen hercig mondásokat is tud? Ezen gondolkozott ma egész este odakinn?

- Még szebbeken is - mondta zavart mosollyal Zsolt. Örült, hogy Piroskára nézhetett.

- Iiigen? - kacározott Piroska.

A házigazda mentette ki őket a kényes helyzetből, aminek nem volt szabad tovább tartani.

- Tálalva a vacsora!

- Kis leányok, ma az én lányaim lesznek! - szólt közbe mosolyogva Szegediné, aki mindent hallott -, majd lefoglalunk egy sarkot, és ott bizalmasan leszünk. Csak bízzanak a „kismamában”, ő mindent szépen elintéz.

Előre sietett, s Zsolt, Virág, Piroska és Bertalan főhadnagy, aki azóta, hogy Zsolt kiment, tánc közben egy kissé belebomlott Piroskába, utána indultak.

A kismama igazán mindent pompásan elintézett. A tornácra rakott asztalok nagyszerűen beváltak. - Mindenki amellé került, akihez vágyott.

Négy asztalnál ültek a társaság tagjai, de a legsötétebb, legbizalmasabb, nagy virágcsokrokkal díszített asztalnál ők ültek öten: Zsolt és Virág, Piroska és Bertalan meg a gardedám Szegediné, aki az igazi gardedámot, Mari nénit, nagy ügyességgel más társaságba kebelezte be.

Isten legyen irgalmas, kegyelmes a távollevőknek. Szegény Pityó és a derék, sarjadó, titokzatos diplomata-csemete, az a bizonyos Jenő ma szomorúakat álmodhatnak, ha ugyan ők is nem titokban cserkésznek valahol.

- Ért a botanikához? - kezdte a társalgást Virág.

- Nem.

- De ahhoz ért, hogy kell kurtán felelgetni?

- Igen.

És Zsolt olyan jól érezte magát, mint még soha életében.

- Köszönöm a szabatos feleletet - szólt Virág nevetve, kedves széthúzott íjas ajkával -, de nem elégszem vele.

- Erőltesse meg magát egy kicsikét - szólt át a másik oldalról Piroska -, mulattassa Virágait, már majd halálra unja magát szegényke. Ugyan kérdezze meg tőle: szereti naccsád a babot?

Jóízűen felkacagtak; mindnyájan ismerték az adomát: a legátus nem tudott mit beszélni a papkisasszonnyal, hát azt kérdezte tőle: szereti naccsád a babot? - hát a kedves mamája? - hát a kedves nagymamája?

Zsolt úgy kacagott, olyan ideges, gyerekes örömmel, mintha egy élet ürességének elmúltán örvendene.

- Hogy kacag maga? - kérdezte Virág, s utánozni próbálta, mint délután, kicsucsorítva ajkait, hogy a fogacskáit megmutassa és a hangjával göcögve. - Maga mindent másképp csinál, mint más!

- Mindent? - mondta boldogan Zsolt. És érezte, hogy ezek a játszi, meglátni sem való semiségek az igazi nagy örömök az életben.

- Maga borzasztó elbizakodott ember-ke - tette hozzá ezt a kis szótagocskát, mint Piroska szokta, mert meghökkent, hogy már megint borzasztó erőset mondott. Pedig dehogy volt erős, inkább hízalgő.

- Bizony én az vagyok - mondta is Zsolt öntelt mosolyt negélyezve.

- Akkor sok csalódás is érheti.

- De mennyi! - sóhajtott föl Zsolt.

Halkan hozzátette:

- Mondom magának, hogy ma ért a legnagyobb csalódás egész életemben!

- Ma?! - ámult el Virág.

- Ma!... - állította Zsolt, és a szeme lángolt.

- Piroska, Piroska, itt a szíve! - kiabált hirtelen Virág a barátnőjének, mintha csak el akart volna térni a kényesnek ígérkező témáról.

- Igazán! Add ide.

- Felét odaadom - felelt Virág.

- Az egészet, mind! Mind!

- Hogyan?

- Talán te is szívre vagy éhes?

Virág hallgatott, nevetett.

- Meg akarod szegni a szerződést?... Az övé tudniillik a csirkének a mája, az enyém a szíve! Mert én roppant szeretem a szíveket pusztítani, igen, Zsoltika... De ha neki is megjött rá a kedve, nem bánom, felezzünk!... Legalább többet nem hányja a szememre a csapodárságot!

- Nesze! - szólt Virág, s odavetette a barátnője tányérjára a parányi kis hegyes szívet.

- Tied a fele, tied a fele... Nem kell? Jó, akkor legalább tisztában vagyok vele, hogy amit én őszintén teszek, te álnokul... cica!...

Virágnak kellemetlen árnyék borult az arcára.

- Nononono! - békítette Piroska, s felugrott, hozzásietett, átölelte és csókolgatta - már megint!... meg ne haragudj, mert megharagszom!

Virág elnevette magát. Megbékült.

Zsolt feszült figyelemmel leste, s remegő szívvel messzemenő következtetéseket vont le. Rájött, hogy sohasem hallott gyűlést mérföldes orációkkal, amely többet mondott volna, mint ez a madárficserékelés.

- Ne csináljanak gusztust nekünk - mondta Bertalan főhadnagy a csókra célozva. A nagy, kövér, foltos piros arcú dzsentrifíú különben pompás jó étvággal fogott hozzá a csirke-darabokhoz.

- Maga csak egyék, s ne sokat beszéljen - intett rá Szegediné, akiben roppant sok tapintat volt, és jól tudta, mikor kell, és mikor nem szabad közbeszólni.

Piroska még egy óriási pusztit csattantott el, mire a másik asztaltól Lojzi szeleburdi merészen odakiáltott:

- Prószit!

Erre általános kacagás tört ki, és Piroska még egyszer csókszapporral látva el Virágot, visszaült a helyére.

Helyreállott a status quo.

- Miről is beszéltünk az előbb? - kérdezte Virág, mikor magukra maradtak, s témahiány állott be. - Vagy igaz! Magát ma borzasztó csalódás érte... S nem is lehetett észrevenni rajta!... Vagy azért kóválygott délután az udvaron? Talán megsántult a legkedvesebb paripája?

Kötekedő hangon beszélt, csúfondárosan, felülről. És Zsolt arra a fölfedezésre jutott, hogy ő, aki mindenkivel tud ékesen beszélni, és soha senkitől nem fogad el kihívást, hogy duplán vissza ne adja, ennek a kislánynak nem mer megfelelni. Ha jut is eszébe visszavágás, elereszti, elhagyja, s engedi, hogy a vékony, szúrós pengécske összevissza sebezze a szívét. Végtelenül fájdalmas neki, hogy Virág ilyen frivol tréfát űz a legszentebb érzéséből, amit többre becsül az életénél is. Ezért hát egyszerűen megengedi az imádott kislánynak, hogy belegázoljon s taposson, ha akar, a szíve közepén, mint valami féltve őrzött virágágyban...

- No ne haragudjék rám - mondta Virág, kecsesen félrehajtva a fejét, s egy darabka húst tépve szét késsel-villával - én nem tudhatom, mi a legkedvesebb magának. Csak úgy gondoltam, hogy a lova, regényben is azt szokták írni... De ha nem az, csak mondja meg, ígérem mindenre, ami szent, hogy nem űzők gúnyt belőle. Komolyan ígérem... Na mit néz úgy? Akarja tán ezt a combot? Irigylő tőlem! Nézze, mindenki idebámul... Mondom, ne haragudjék, ha szíve nemes érzéseit megbántottam, hiszen még nem hallottam száz szavát, honnan tudjam, hogy kell magával beszélni?...

- Hol van a virágja? - szólt Zsolt belevágva a beszédébe, amely kezdte megijeszteni.

- Ah úgy! Hát ez az?... Tessék! Arról elfeledkeztem! Elveszett! No majd megkeresem. Adok magának helyette ebből a sültből. Ez okosabb dolog, s az ilyen józan, okos ember, mint maga, bizonyára többre is becsüli. Hiába, a virág csak poézis, de a pecsenye: valóság! És a diplomata urak csak a reális dolgokat és kézzelfogható igazságokat szeretik. Pláne maga!

- Mondja Virág... nagysám! - szólt Zsolt csöndesen - mért akar maga engem mindenáron kínozni?

Virág föl kacagott.

- Ugyan, hogy akarnám én magát kínozni. Hiszen én arra képtelen is volnék! Én! magát? Törődik maga velem? Egy miniszter önjelölt, egy ilyen kis prepával?

- Ez az! Ha segédjegyző volnék a faluban, nem beszélne így velem.

- Az meglehet. Ugyan tegye meg, álljon be segédjegyzőnek, nagyon érdekes volna. De hát szegény Lojzi? Kitúrná a hivatalából?

Virág igazán nem tudta, mi történt vele: kifogyhatatlan volt abban a kötődésben, amellyel a szerelmeskedő lányok a fülig szerelmes fiút mint ezer meg ezer selyemszállal kötözik meg. És Zsolt, amint elnézte melegen sütő szemeivel a lányt, egyszerre úgy tűnt föl neki, mintha a nagy csodának lenne tanúja: amikor a napsugáron fesleni kezd a rózsabimbó.

És ettől még forróbb, még tüzesebb lett szerelmének égető napja.

21

Olyan bizalmasan ültek egymás mellett, mintha kisgyermek koruk óta együtt nőttek volna fel. A jó barátság természetessége, a nagy lelki rokonság megérzése ömlött el beszédükön. Zsolt úgy nézte Virágot, mintha már réges-régen ismerné, s keresett az emlékezetében olyan időt, amikor nem volt tele a lelke ezzel a lánnyal. Sőt azt gondolta, hogy minél tovább látja a lánykát, annál több újat fedez föl rajta. És elképzelte, hogy ha igen öreg ember lesz, és Virág ezüsthajú, ősz öreg asszony, akkor is kifogyhatatlan lesz a percenként való ámulása: mennyi újság s mennyi szépség van benne.

Jól illett ehhez az érzéséhez, hogy az egész társaság pompásan érezte magát. Kitűnő volt a hangulat, s annyi a vidám kacagás, mintha csupa üvegharangokkal harangoztak volna.

Piroska és Bertalan, a két cigányos pajkos teremtés viszont éppen az ellenkező módon viselkedtek magukat egymással szemben, mint a két túl bölcs és komoly társuk. Ezek villámszikrákban sercegették el a felgyült és kiáradó lelki feszültséget, amazok pedig, akik külön-külön mindig minden percben tudtak kacagni, csöndes búsongó melankóliában egyesültek. Bertalan, a cinikus, korhely katonatiszt, aki sohasem szokott senkivel bizalmas lenni, kissé boros melankóliával szórakoztatta Piroskát.

Olyan gyorsan telt el az idő, hogy szinte megijedtek, mikor a túlbuzgó ifjú művész már a zongoránál ült, s valcer hangjaival csalogatta a táncosokat. De azért hamarosan föl kerekedtek, és siettek be a szobába.

- Mégis sajnálom, hogy maga nem táncol - mondta Virág.

- Én is - vallotta be Zsolt.

- De hát miért nem táncol?

- Nem tudok.

Virág csöndesen nevetett.

- Az nem baj. Én megtanítom magát.

- Igazán? - kalapált a Zsolt szíve.

- Azt hiszi, nem tudok tanítani? Hát akkor nagyon csalódik. Először is a gyakorlóban mintatanításom volt, aztán külön gyakorlatom van a tánctanítás terén. Már egy kis diplomatát megtanítottam táncolni.

Zsolt szíven találva érezte magát. Ez a célzás maga elég volt a halálára. Ő már azt hitte, Virág rég elfeledte azt a sokat pengetett utálatos fickót.

- Táncol velem? - kérdezte Virág.

- Nem.

- De kurta! Miért?

- Nem akarok idegenek előtt komikus lenni.

- Azt hiszi komikus volna, ha velem táncolna?

Zsolt hallgatott. Ez már megint az előbbi fajta vágások közül való.

Virág engedékeny lett, békített.

- No jó, hát eljön hozzánk, és ott tanúk nélkül fogom megtanítani! Jó? Meg van elégedve?

Zsolt túl boldog lett volna, ha megint gúnyt nem érez az utolsó szók hangsúlyában.

- Vagy igaz, maga nem akar eljönni hozzánk. Persze. Bocsásson meg, de én minden percben elfelejtem, hogy nem közönséges emberrel állok szemben.

- Mért gyötör, Virág?... - mondta halkan Zsolt.

- Mit nyögdécsel maga! - kacagott fel Virág, aki megértette a fiatalember szavát, s a fülének sem akart hinni, hogy az ilyen bizalmasan nevén szólítja. - Hát szabad remélnem, hogy egyszer lesz szerencsénk?

- Mikor? - csillogott a Zsolt szeme.

- Holnap! Nem lehet elég korán!

- Jó. Holnap!... Nem, még ma! Hisz már túl vagyunk az éjfélen.

Virág újra halkan kacagott.

- Mari néni nagyon fog örülni.

- Kicsoda?

- A nagynénim. Nála lakom. Nem is tudja?

- Nem. Én semmit se tudok.

- Talán be sincs mutatva neki.

- Nem tudom.

- Na, ebből baj lesz. Jöjjön.

Zsolt engedelmesen ment utána. A világon körülment volna így, és sohasem nézett volna a lába alá.

- Néni kérem. Tessék megengedni, hogy bemutassam Dávid Zsolt urat.

- Van szerencsém - hajtotta meg magát a néni. Szegény, egész este mérget evett, hogy az a haszontalan lány így mellőzi őt. Most azonban minden rendben volt. Nagyon udvarias és előkelő modorban kezdett társalogni, csak a kiejtése volt kissé bajos.

- Boldogult férjem, aki igen gálánt ember volt, mondta egyszer, hogy -

Virág elpirult, mert jellemvonása volt, hogy saját magát s övéit még kevesebbnek érezze, mint amennyi. Isten tudja mitől, megrémült, hogy még valami rettenetesség fog kisülni mindjárt s közbevágott:

- Dávid úr megígérte, hogy meg fog vizitálni bennünket.

- Ó, legyen szerencsénk - hajlott meg az öreg néni.

- Itt lakunk az utca másik végén, túl a templomon.

- Hát kisasszony nem a százados úrnál lakik?

- Ó nem. A nagynénémnél.

Zsolt előtt világos lett, miért nem látta reggel Virágot.

- Szabad kérnem, nagysád! - hajlott meg a fekete hadnagy Virág előtt.

A lányka habozva nézett a táncosra és a társaságára, de aztán mégis elment, otthagya legyezőjét és Zsoltot zsákmányul a néninek.

Most aztán szabadon folyt volna a néni előadása, ha Szegediné mint őrangyal meg nem jelenik. De itt volt, karon fogta az öreg nénit, mielőtt az első, darabokra tört mondatát befejezhette volna, s vitte őket be a terembe, leültette a főhelyre, és valami érdekes témát vetett föl, ami őt is, Zsoltot is igen érdekelte, csak az öreg néni nem értett belőle semmit. A néni alighanem megsejtette az intrikát, ami az ő elhallgattatására irányult, s összeszorította a szája szélét, és sértődötten nézett szét a teremben.

22

Éjfél régen elmúlt. A vidámság tetőpontjára hágott. Zsoltnak úgy tetszett, hogy az egész világ kettejük körül forog. Parasztos, legényes heje-huja mozdulatokkal fölugrott, s odaállott Virág elé, aki a Lojzi karján ropta az utolsó csárdást.

- Haj, haj, haj! - kiabálta Zsolt. - Hopp! Hopp! Sose halunk meg!...

Virág lengve táncolt, s a szeme mámoros fényben csillogott. Úgy nézett a Zsolt szemébe, mintha megittasodott volna; mintha mit se tudna magáról, s félálomban, magától lebegne a zene ütemeire.

Zsolt sohasem érezte még a mulatás érzését ilyen erősen. Bor nélkül, tánc nélkül, de végre elfogta a „hej halálig, halálig” öröm, amit csak a túlfeszített agyú mulató sejt meg.

És míg így illegette ő is magát, s boldogan jelezte a táncot, valami új, eddig meg nem sejtett fokára jutott el szerelmének.

A legelső gondolata, mikor Virágot meglátta, mindjárt az volt, hogy elveszi feleségül. Ez az érzés nőtt, izmosodott, hatalmassá lett benne. Ennek a meghíúsulta ejtette kétségbe az este, már úgy gondolt arra a jelenetre, mintha esztendőkkal, századokkal azelőtt történt volna. A férfiember komoly, házasodó vágya feszítette eddig.

És most, mintha valami szél, ami itt támadt a zongora hangjaiban, itt a tánc robogásában, a tüzesebben verő erek zsivajában, mintha ez a forgószél egyszerre csak elfújta volna mindent az egyéniségéből, és teljesen újjáalakította volna őt.

Magasabb, emelkedettebb, ideálisabb megértéssel engedte, hogy vakítóan robogjon, égjen benne a szerelem...

Szeretni!

És ezzel vége.

Szeretni, szeretni, és nem gondolni a holnapra. Szeretni, és szeretve lenni! A többi mind, mind mellékes. Nincs akadály tovább semmi. A távollét, az elválás, a térbeli különválás, mind semmiségnek tetszett neki. Ő most már egyesülve van a női ekvivalensével az örökkévalóságig. Érezte, hogy a Virág lelke is ugyanúgy tele van övele. És ez teljesen eltöltötte őt.

Olyan könnyű lett a szíve, hogy a testét szinte fölemelte, s ott vibrált ő is a zene hullámain, s tombolt és kacagott, és mindenkinek a szemébe mosolygott, és amint a zene megszűnt, kiabálta:

- Hogy volt! Hogy volt!

Ittas szemekkel, megértés nélkül bámult Sarudynéra, aki megcsókolgatta a bravúrosan dolgozó kis zongorásfiút, s négykézzel magyarázta, hogy őneki mára elég volt, mert az urának reggel fél nyolckor át kell venni a postát...

Vége volt a mulatságnak, mindenki észrevette, hogy reggel van, világos van, megvirradt.

Zsolt úgy érezte magát, mintha a vízár kivetette volna a partra, s most kedvetlenül hever a sárban, míg egy perccel előbb még lázasan táncolt a habok hátán.

Kimentek a bágyadt, poros, sárgás lámpavilágról az erős, megvakító korai világosságra.

És Zsolt összehúzta a szemét, s meglepetve nézett Virágra.

A lány arca gyűrött volt, sápadt, fakó. Elvesztette üdeséget, s ónos egyszínű lett. Mozdulatai is fáradtak voltak.

- Rossz színben van! - mondta Zsolt őszintén.

Virág ránézett a szemei sarkából; s most a szemei is apróknak látszottak.

- Rút vagyok? Nem tetszem magának? Pedig ez az én rendes színem. Legalább látja, milyen vagyok - szólott gúnyosan; meglátta a fiatalember arcán a megütődést.

Zsolt meghökkent, de rögtön visszanyerte oly lázas küzdelem árán szerzett lelkiállapotát.

- Szép maga, úgy szép, ahogy van!

Virág jól hallotta a rajongást e szókban, de annyira megsebezte a Zsolt előbbi elképedése, hogy dacosan elfordult. - „Hazudik” - gondolta magában.

Nos! kiáltotta lelke mélyén Zsolt, és szinte kéjjel nézte a leány sápadt arcát - ez is baj! Hátha örökre elveszítené szépségét, akkor talán nem volnék már szerelmes!... Örökké! Túl a síron is! És ha van lélek-vándorlás, minden életeken át! Mi eggyé vagyunk forrva, édes szerelmes párom! S valamelyes boldogságot értett, hogy az első próbát íme kiállotta.

- Korán ebéd után? - suttogta.

- Tessék?

- Vagy persze, aludni fog.

- Ó kérem - s Virág dacosan elfordult -, nem kötelező.

- Mért bánt?

- Ha olyan rút vagyok.

- Virág! - suttogta lágyan, szerelmesen a fiú.

Hallgattak.

És Zsolt olyan forrón, bensőségesen nézett a lányra, hogy ez kénytelen volt ránézni.

- Akkor a viszontlátásra! - mondta.

- Hova megy?

- Én szépen hazasétálok a nagynénémmel, maga meg fölbandukol a sasok közé, lefekszik, s pompásan kialussza ennek az éjszakának a bolondságait.

Gúnyolódott már megint, de a hangjában volt valami, ami visszasóhajtott a gyorsan letűnt ifjú múltba.

Zsolt megértette, s a szíve megtelt valami szent és magasztos érzéssel.

Szólani nem tudott, csak a szeme sugározta:

- Virág! Virág! Én mindenem! Párom, szerelmem! A regényünk tetőpontra ért... Bármilyen történik is ezentúl, a mi örök közösségünk meg nem változik soha!

23

Egy csepp sem volt álmos és nem kívánt aludni, amint hazaért.

Megfürdött, átöltözött, és olyan frissnek érezte magát, mintha egész éjjel aludt volna.

Kiment az erkélyre, s végignézett a tájon.

A nap már magasan volt. Gyönyörű fényes volt a reggel. A zöld táblákon apró emberkék dolgoztak, túl a falun, a nagy síkságon kereszttek sora húzódott a sárga fölszínen. A hegyoldal erdősége még mintha most lehelné ki az álmot, gyöngye párás levegőjű volt.

Zsolt olyan izgatottan nézett körül, hogy egy percig sem tudott ugyanarra a pontra figyelni, aztán egyáltalán nem bírt a külvilágra ügyelni, annyira tele volt magával, hogy megszűnt körülötte az egész világ, és gyorsan járkalni kezdett le s föl, átadva magát lázas érzéseinek.

- Egész regény, egész regény! - mondta magában, szabatosan, beszéd formában termelve meg gondolatait.

- Ez ám a regény!... Hány fázisán mentem én át az utolsó negyvennyolc óra alatt a szerelemnek... Az élet, az a legkülönb regénycsináló. Az írók ellesnek egy-egy vonást, de meghamisítják az életet. Nekik nem meglátni való, ha nem nagy, mozgalmas cselekvény, ha nem lázas, izgató a mese. Ki lát be a szív mélyére. Ki képes a pillanatok fontos lelki hatásait megérteni. Ki hinné el, hogy velem e két nap alatt több történt, mint egész huszonöt éves életem alatt. Hol vagyok az első meglepetés lázától, mostani nagy, tiszta, méltóságos, rendíthetetlen szerelmemig. Magam is képtelen volnék elemezni az átalakulás folyamatát. Az élet megfoghatatlan... Milyen zagyván kavarg bennem minden hatás és érzés, ha visszagondolok arra ami történt...

Elmosolyodott.

- Csordultig megteltem. Most már kész és egész férfi vagyok!

Megállott, kidagasztotta mellét, s minden benyomásra vakon-csillámló szemeit végigjártatta a világ ködlő, aranyos fényű vidám képén.

Aztán újra kezdte a sétát, s gondolatai úgy rajzoltak, mint a méhek. Zsongva, döngve, egymást keresztezve, némelyek építettek, mások őrt állottak, a herék csak szórakoztak, s az egésznek a királynője ezrével rakta az új gondolatok kicsírázó magvait.

Számtalanszor elfáradt, leült, meg újra fölugrott és tovább sétált, sorra kerülgetvén az útjában álló széket, asztalt, látcsőállványát, de egyet sem mozdított el, hogy kényelmesebb legyen a mozgás, sőt mindig megérintette azt, amelyik a lépés lendülete szerint keze alá esett.

Az öreg inas reggelihez invitálta, azazhogy ebédhez. Zsolt csak derűlten nézett, olyan derűlten és sugározva, mintha a sugárzó ég fenségének lett volna birtokosává.

Délután két órakor Virág felkelt, s kijött a szobából. Zsolt tanúja volt ennek a pillanatnak, s nagy szívbeli örömmel látta, hogy a lányka legelső pillantása a kastélyra esett. Hosszan, figyelmesen nézett ide föl; Zsolt reszketett az örömtől.

Virág nemsokára újra bement a kis házba, mintha csak azért jött volna ki, hogy fölköszönhessen a szemével a szerelmesének.

Hogy elpirult volna a kislány, ha megsejti a Zsolt meggyanúsító gondolatát. Pedig ő csak azért nézett föl, hogy csakugyan olyan nagyúri kastély az a Dávid-kastély, amilyennek a közvélemény tudja?... S csakugyan az!

Kissé meg volt zavarodva. Ez a fiatalember olyan különösen viselte magát az egész mulatságon, hogy lehetetlen volt vissza nem gondolni rá. Ha a szíve úgy tele nem lett volna egy más fiúnak a képével, emlékével, akkor rájött volna a titok nyitjára. De ez a kettős burok erősen megvédte őt a szerelem igazi hatásától. Nem maradt ugyan nyugodt az éjjeli mámor után, de nem is vesztette még el a lelki békéjét. Szegény néni, aki különben is törődött volt, teljesen elkeseredett.

- Minek is jöttél ide - mondta csaknem sírva -, mindig csak hallgat és nem szól, és engem csak mérgesít.

Szegény Virág nem tehetett róla, nagy gondjai voltak, amiket nem tárhatott föl senki előtt, amelyekről még a szeme pillantásával sem mert volna áruló nyilatkozatot tenni. Pedig úgy tele volt a szíve reménnyel és kétséggel, örömmel és félelemmel. Úgy érezte magát, mintha ő valami zsákmány volna, amin ketten is osztozkodni akarnak, és ez sértette emberi önállóságát, büszke egyéniségét. Viszont akárhányszor átgondolta, mindig csak arra kellett jutnia, hogy semmi, de semmi nem függ tőle. Ki van dobva a sors prédájául. Azok a férfiak mind nyugodtan gondolhatnak arra, akarják-e őt, vagy sem, de ő nem gondolhat rá: melyiket akarja.

Hogy akarjon ő? Hogy válasszon ő? Ha visszautasítják!

Láng lepte el arcát, hőség öntötte el a testét, amint a visszautasítás szégyenére gondolt.

És milyen nehéz jót gondolni arról, aki messze van!

Hirtelen eszébe jutott, hogy az éjjeli gavallér most vidáman, megelégedve gondol az éjjeli heccre, s azt mondja magában: megzavartam egy kis falusi ártatlanság szívét.

És ettől a gondolattól úgy összehúzódott a lelke, mint egy kis sündisznó, csak a töviseit fordította felé. És ott bent a tövises bunda közepén a kis szíve megtelt érzésekkel, s annál forróbban, lágyabb gyöngédséggel gondolt a távollevőre. Szinte könnybe lábad a szeme, és szégyelli magát, halálosan szégyelli, mert hűtelen volt...

Bosszúsan, haragosan pillant föl még egyszer a kevély, gögös, mindenkit lemosolygó kastély felé, amely annyira távolinak látszik, mint minden fellekvár, mint a költők zárt ábrándvilága, a megközelíthetetlen királyság, amelyben a poéta zárkózik a profán világ között.

Ismét sötéten föllángolt az arca. Azt mondta ma reggel, hogy ő rút! *Megmondta*, hogy nem tetszik neki!... Az egész teste lázasan remegett a fölindulástól, és haragjában csaknem sírva fakadt.

Minek jött utána? Mit alkalmatlankodott körülötte? Szeszély volt az egész. Egy szegény rút lánynak akarta megzavarni a fejét. Az olyan könnyű!

Akaratlanul is tükörbe nézett. Rögtön elkapta a szemét, elröstellte magát, de kénytelen volt újra visszanézni oda, mert meglepte, amit látott. Sose látta magát ilyen szépnek, mint most. Vékonyhúsú, fejletlen leányka volt, mikor legutóbb, egy-két éve, jól megfigyelte magát. Akkor volt, mikor Jenő izgatni kezdte szívét. Ez a Jenő a kosztadó néninek jogász fia volt, az egyetlen fiatalember, akivel huzamosabb ideig együtt élt, s bár a néni, aki előkelő család elszegényedett ivadéka volt, a fiát úgy őrizte tőle, mint a kotlós, mert az életénél is kedvesebb terve volt, hogy Jenőke egy fényes házassággal neve régi csengését visszaidézzék: mégis ő hozta össze akit szeretett, mert a szigorú és óvatos néni nem bírta kifogni a dicséretből, még féltett fia előtt sem. Titkos kis regény szövődött; a néni megsejtette, és rémületében sietve Pestre küldte a fiát az egyetemre, bármilyen áldozatba került is. Mind a ketten utolsó évét végezték az iskolának, s a néni reszketett, mert csakugyan nagy volt a veszedelem, hogy a fiú, aki kiszámíthatatlanul szeszélyes volt, valami komoly nyilatkozatot tesz, és még bevágja jövőjét egy pénztelen házasságba.

Egy évig távol voltak, s csak titkosan váltott levelekkel érintkeztek. Jenő szépen kievickélt a bajból, de Virágot csak még jobban lekötötte, izgatta, s a végtelenségig foglalkoztatta titkos szerelme. Végül óriási szerencsétlenség történt: egy szemtelen, rafinált kis gyermeklány az intézetben kifürkészte a Virág poste-restante levelezését és elmondta mindenkinek. Óriási skandulum lett belőle, az igazgatónő, aki igazi pedagógusok szokása szerint elfeledte a saját zsendülő korának apró kríziseit, s csak a tanintézet szellemét féltette, végtelenül fölháborodott, s olyan vizsgálatoknak s tortúráknak vetette alá a szerencsétlen kis Virágot, amiknek az emlékét egy életen át sem lehet kiheverni. A tragédiák legnagyobb eseteihez illett a Virág szenvedése.

De a leányka összeszorította ajkait. Hallgatott. És nagyszerű magasztosultságot érzett, hogy Őérte, az imádottjáért szenved, aki mindent jóvá fog tenni, hisz neki szenteli a fájdalom dicsőségét. Mert nincs kétség benne, hogy Jenőnek minden sikerül, hogy nagy tehetség, s hogy egykor az ország élén fog állani, és hogy sohasem lesz egy pillanata életében, amit ne vele, érte éljen! Igen, el fog jönni, el kell jönni a szabadság órájának, s odáig ez a kis szenvedés mit sem jelent. Annál nagyobb lesz a boldogság, minél jobban megérdemli azt.

Ám Jenő, aki vígan udvarolgatott Budapesten jobbra-balra, megrémült a botrány híréből, s olyan frázisokkal telt levelekben bátorította a kis Virágot a tagadásra, amelyeknek igazságában csak egy határtalan fantáziájú szerelmes lányszív nem tudott kételkedni.

Nem derült ki semmi, s a derék igazgatónőt lel kifurdalás fogta el, hogy hátha mégis ártatlanul pellengérezte ki a világ előtt a szegény gyermeket. Vezekelt, önbüntetések szabott magára, s megalázta magát, visszavonta a Virág megbüntetésére kiszabott rendeleteit.

És Virág büszkén járt szégyenével. Az egész kis város ismerte s kíváncsian nézett rá, és ő szerény lépteivel tovasietve, a legnagyobb hősnő dicsőségét hordozta. Tudta, hogy most már joga van, Isten szent színe előtt való joga, hogy része legyen az egyetlen boldogságban: a szerelem teljességében.

Egyszer még találkozott ezután Jenővel, egy egész év múlva, most a képesítő előtt való napon. Ez a találkozás Jenőre meglehetősen kínos volt, mert az anyja szeme előtt folyt le, de Virágra a legfőbb üdv érzéseivel volt teljes. Lángok és ködök borították be szemét, és a kárpázon át is olyannak látta lovagját, amilyennek lennie kellett. De ő ijedt, megrémült, vagy

látszólag merev, hideg, fagyos volt kívülről, s aki ránézett, azt hitte, hogy haragszik a fiatalemberre.

És akkor is ugyanilyen merev és szótlan és jégszobor volt, mikor Jenő egy elcsúszott pillanatban erőszakolt, csinált áradozással ontotta fülébe a frázisokat, amelyeket tollal már annyiféle-képpen variált. Virág hallgatott, dermedten, s egy szót sem tudott szólni. De úgy érezte, hogy hallgatása is nagyot sokat árul el. És mikor Jenő le akarta szakítani a titkos szerelem zsenge virágát, s meg akarta hirtelen csókolni, úgy tartotta vissza, olyan rémülten, ijedten és vadul, hogy a fiatalember leforrázva hökkent vissza. De hát nem volt-e mindennél árulóbb jele a rettenetes nagy, megemésztő nagy szerelemnek, ami a velőt is égette.

Jenő megesküdt rá, hogy tisztelni fogja, mint egy istent: „magát nem szeretni, imádni kell”, és megfogadta, hogy minden vasárnap levelet ír neki, úgyhogy azt minden hétfőn biztosan várhatja.

Virág, ennél sohasem hallott szentebb, biztosabb szót, s dobogó szívvel érezte a közeledő levél varázsát, ma hétfő van: jön a levél.

Idegesség fogta el a tükör előtt, amelyből egy szépséges, meleg arcú, színes, bűvös tekintetű nagylány nézett vissza reá. Még ő maga is kénytelen volt megvallani, hogy szép.

Az ajkai elgörbültek, és haragosan pillantott a kastély felé:

- Rútnak mondtál!... Van a földön egy édes, édes fiú, akinek én vagyok a legszebb a világon!...

S az érzés úgy elfogta, elszorította a szívét, hogy könny futott a szemére. A boldogság könnye.

A nénije belépett.

- Nincs még itt a postás? - kérdezte tőle Virág.

- Nincs. A falu túlsó végén kezdi, előbb sorra járja a falut, úgy ér ide.

Virág rögtön készen volt a tervével, hogy fogja megelőzni a postást, a sorsot!... Hogy kapja egy pár perccel, egy örökkévalósággal előbb meg a Jenő levelét!... Piroskáékhoz megy elébe!... elébe!...

24

Zsolt már egy órája ült szemben a nénivel a homályos, hűvös, jóillatú ódon kis szalonban, s mint a rezonátor hallgatta az öreg néni beszédét; visszazúgott benne a hang, de egy szót sem értett meg belőle.

A bútorokon jártatta a szemét, s a Virág kezének simítását szívta föl minden tárgyról. Milyen bizalmasak ezek a kis lakások, mennyire beletartoznak az emberek életébe ezek a tárgyak!

Míg a néni a hallgatója figyelmességétől elragadtatva kedvesen, sajátos úrias naivsággal s gyermeket részletességgel mesélt el valamely régi históriát, Zsolt egy fényképalbumot nyitott fel.

- Virág! - kiáltott föl - ez a Virág kisasszony arcképe.

A néni fölőle hajolt.

- Jaj, az az igazi kis virágocskám! - Az volt az én kis lányom! Olyan jó, őszinte gyerek volt, mindig csak nevetgélt, és nekem mindent megmondott. Bezzeg most már csak titkolózni tud, és semmi se jó neki...

Zsolt visszafojtott lélegzettel figyelt. Egy szóval sem merte eddig megkérdezni, hol van Virág. Mióta erre a különös, plátói magaslatra ért el szerelmében, a világ minden kincséért sem lebbentette volna fel a fátyolt szíve titkáról, mintha még a napsugár is kifakított volna valamit gyöngéd, szinte szerelmes rajongásában, ha szabadon fér hozzá.

- Csak azok a Lázárok! - folytatta a néni - már mindig csak azok! Muszáj csak oda szaladgálni. De ha egy percig nincs ott, jönnek érte. Úgy kapaszkodnak a nyakába, mintha ő volna az anyjuk...

Összeszorította vékony szájaszélét, duzzogott.

Zsolt megnézte a képet. Virág volt 13-14 esztendőskorában. A fényképész dekoratív vasrácsára teszi félkarját, és olyan gyermeteg ártatlansággal néz szembe, hogy a Zsolt szíve szinte megcsikkan a gyönyörűségtől.

Aztán valami fájdalmas húr pendült meg benne. Ó, mért nem ismerhette meg már akkor! Milyen boldogságtól, milyen szépségektől fosztotta meg a sors, hogy nem gyermekül vezérelte össze őket. Bizony ez egészen más lány, ez még pihés rózsabimbó, amelynek csak a parányi arcocskája pirul és mosolyog ki a kehelylevelek közül...

Mohón és telhetetlenül vágyott rá, hogy a Virág egész lénye, múltja, jövője, minden szívdobbanása neki, csak neki szóljon, s fájdalmasan ismerte meg, hogy voltak idők, amikor nem volt az övé.

Ezzel a képpel s még azzal a kettővel, amelyet megtalált a csipkés ruhájú modern polgárasszonyok és nyalkacsizmás hatvanas évekbeli gavallér magyarok között, órákig, napokig, talán évekig el tudott volna lenni, beszélgetni; a börtön is kedves tanyának tűnik fel neki, ha együtt lehet velük.

Ezalatt a néni eltűnt, s odakint tejszínes kávét készített, idegesen várva a szomszéd fiát, akit elküldött Virág után.

Zsoltnak úgy tetszett, egy-két perc telt el csak, mikor kívülről ruhasuhogást hall s rögtön rá a néni zsörtölődését.

- No te, te! Szégyelld... Ugyan eredj. Vendég van, és önéki menni kell farsangolni.

- Vendég? - hallatszott a Virág kedves csengő hangja. - Kicsoda?

Zsoltnak a szívét hasította a kérdés.

Az öregasszony suttogó hangon felelt.

Az ajtó kinyílt, s megjelent rajta Virág, felhajtott szélű kék szalmakalapjával, fekete szoknyájában, világos blúzban.

Zsolt fölemelkedett, mintha automatikus összeköttetésben lett volna az ajtóval.

- Maga itt van? - kérdezte Virág könnyedén, odavetve.

Kezet nyújtott a fiatalembernek, s rögtön elfordult, hogy a kalapját letegye. Zsolt úgy nézett rá, mintha szél ütötte volna.

- Megígértem, hogy tiszteletemet fogom tenni.

- Ja!

És még nem felejtette el? - gondolta magában. - Nevezetes, hogy van olyan férfi, aki reggeltől estig nem felejt el, amit ígért.

A hangja akármilyen könnyelmű akart is lenni, valami keserűséggel rezgett, s ezt Zsolt szerelmes szíve megérezte.

- Megbántottam? - kérdezte gyöngéden, mikor Virág odalépett az asztalhoz, s az albumba nézett.

A lány meglepetve pillantott rá.

- Maga nem! - mondta, és Zsolt ismét érezte a keserű ízt.

Virág sarkon fordult és kiment, magára hagyva a fájdalmak örvényébe zuhant fiatalembert.

- Hát te minek jössz ki? - mondta a néni.

- Csak.

- No de milyen vagy te. Mit gondolsz rólad az az úriember. Milyen nevelésed volt! Ilyen ma egy művelt leány!...

Virág rá sem ügyelt. Bement a szobájába, ott tett-vett valamit, semmi dolga sem volt. Akkor vissza kiment.

- Nem jött semmi? Levél?

- Mi jött vón? Micsoda levelet vársz te? Kitől?

- Terítsek?

- Hát persze hogy teríts.

Virág bement a szobába.

- Megengedi, hogy terítsek?

- Kérem!... Segítsek?

- Köszönöm.

Zsolt gyöngéden segített elteríteni az abroszt az asztalon... Mikor már simán megfeküdt az avult damasztvászon, Zsolt meghúzta kissé az egyik sarkát, jelezve a tréfáló kedvet, ami efféle segédkezéseknél buzog a fiatalemberekben.

Virág ránézett, gyöngén elmosolyodott. Megértette a tapintatát. Szinte könny szökött a szemébe, úgy meghatódott. És most először tűnt föl neki, hogy ez a fiú külön ember annál a másikinál. Sajnálkozva lopott felé egy pillantást. Hiába, az ő szíve már hitetlen!... Hogyan? Az első levél is elmaradt? Mi lesz a többivel? Egyebekkel?

Zsolt visszasüppedt a foteljébe, és szemével leste a lány minden mozdulatát. Láta, milyen lehangolt, s újra elbúsulta magát; miért nem ismerhette meg előbb! Miért kellett elveszítenie a szív első virágzását!

Nem szólottak egy szót sem, s mindenikük gyötrődött emiatt. És mégis jól érezték egymás mellett magukat. Zsolt kínos érzéssel is szívesebben volt itt, mint a nagyvilág bármely más pontján. Mintha az idegeikkel társalogtak volna. Pillanatonként alakult, változott, más formát, szint nyert a hangulatuk, mint az égen a felhők.

Mire a néni a széles fekete tálcán behozta a három csésze kész kávé, már összehangolódtak, s a lány örült, hogy ha már a másik nincs itt, legalább ez megvan! És a fiú lassan tárogatta a szemét, megérezte, hogy a javára billent a leányka szívmelege.

A néni hozott egy kis lármát, amelynek védelme alatt lassacskán az ő beszélő kedvük is kinyílt. Mire az uzsonnának vége lett, Virág egész frissen, vígan beszélt el érdekes részleteket az iskolai életéből.

Míg az asztalt leszedték, Zsolt félreállott. A komód tetején egy vastag iskolai füzet volt. Fölvette s elmosolyodva nézte meg a címét. Nagy szép betűkkel volt ráírva: „Salonvallomások”.

Virág hozzá akart kapni, hogy elvegye a kezéből, mert titkokat rejteget ez a könyv. Aztán dacosan, a másíknak szóló daccal hagyta. És megrögzött benne az elhatározás: Jó, legyen! Ha te úgy, én is úgy!... Bezzeg, ha levelet kapott volna ma, amilyet várt, akkor régen kiadta volna az utat ennek az úrnak, de így maga is érezte, hogy egyre mélyebben megy befelé vele valami szívingoványba, ahonnan Isten tudja van-e kigázolás.

- Megnézheti - mondta Virág -, van benne egy pár okos vallomás.

- Nem szeretem az okos vallomást, csak az őszintét és naívat.

- Van olyan is. Majd meglátom, hogy vall!

- Mindenkre kötelező a vallomás?

- Már nem mindenkre. Azelőtt bizony agyongyötörtem az ismerőseimet, hogy valljanak, de már tele van a könyv is.

- A szív is?

- Azt hittem, már senkisem fog többé vallani! Hanem a magáéra kíváncsi vagyok.

Zsoltot öröm fogta el. Ezt akarta éppen, hogy bármennyi vallomás volt is előtte, ő legyen az utolsó: a mindenség!

Kimentek a kertbe, ott leültek egy deszkából csinált megócskult kerti asztal mellé, amelyet moha és lehullott falevél borított el, s hozzáfogtak a furcsa könyv tanulmányozásához. Naív kérdés volt fölírva minden levél homlokára: „Jellemem fő vonása”, - „Kedvenc foglalkozásom”, „Fő hibám”, - „Milyen szemeket kedvelek”, - „Szabad-e még szívem?”, - „Mi az élet rám nézve?”, - „Mikor szeretnék meghalni”. - „Kedvenc színem, - hősöm, hősnőm, ételem...” stb., stb. a végtelenségig. Azaz hogy az 56-ik kérdés befejezi a sok furcsaságot: „Hányszor hazudtam e könyvbe”.

Zsolt, amint végigforgatta a lapokat s a negyven-ötven válaszolónak feleleteit olvasgatta, elgondolta, hogy ezeknek a lelke, az egész jelleme és teljes egyénisége itt van, igazán nyitott könyvül, csak tudni kell olvasni bennük.

Arra volt kíváncsi, arra, aki egyedül érdekelte most az idegen embernél közöl: a vetélytársa.

Hamar fölismerte. Az első lap közepén ismétlődött mindenik feleletnél ugyanaz az írás. Folyamatos, határozott, úgynevezett karakteres betűk. Zsolt gyűlölte az effajta mutatós, erős jellemet hazudó írást. Ő ahányszor tollat vett a kezébe, úgy tetszett neki, mindig másképpen írt, s borzasztóan bántotta ez a betűsablon, amelynek a nyomán hamar rájött a gondolatok sablonos hasonlóságára is. Csupa szép mondások, öröklött szépek. Pl. mi volna élete legnagyobb szerencsétlensége?: „elveszteni az élet zománcát, az idealizmust”, - Mikor szeretne meghalni: „mikor eszméim diadalra jutnak!” - Kedvenc prózaíró: „Jósika, Jókai, Flammarión”. - Kedvenc hősei: „Olyanok, kik a lerombolt oltárok mártírjai”. - Mit utál legjobban: „az erkölcsi rosszat s az iróniát”.

Na, hát Zsoltnak ez elég volt. Nagyon szerette az iróniát; független, tiszta szemű és lelkű ember lévén, jogot érzett rá, hogy a korlátokat kicsúfolja. Ez az ember fölémelyített benne minden egészséges utálatot a nagyképűség, a mesterséges szépelgés iránt.

Ránézett Virágra, s a szeme megnyugodott ezen a fürge pillantású, eleven észjárású, könnyen, bátran s szívvel csúfolódó szép arcon.

És a pillantása elszélesedett. Milyen szép, gondolta magában, és ki is mondta.

- Milyen szép maga most!

Virág kellemetlenül érezte magát találva.

- Reggel óta megtanulta.

- Mit?

- Hogyha a lányoknak kedvében akar járni, szépet kell nekik mondani?

- Semmit sem tanultam reggel óta. Csak kimondom, amit gondolok. Nem úgy, mint *más*...

Virág elpirult annak a másnak az érdekében, s hirtelen egész tisztán állott előtte, hogy milyen félszeg színben tűnhetik föl az ő „kicsike politikusa” egy idegen előtt naiv affektálásával. Elkapta a könyvet, mert amint az új kérdésnél odapillantott, meglátta a két sort, amit az ismeretlen a saját verséből idézett:

Ha költő volnék, lantom zengzetével
Elcsábítnám a mennybolt csillagit!...

Még sohasem vette észre, milyen túlédésített szirup van ebben a két sorban. Védni akarta a régi ideált, akit ebben a percben nem tudott már rajongva nézni, mint eddig, de inkább féltett, mert olyan kicsi és olyan szegény...

Virág úgy érezte, mintha az álom elrepült volna, s ha ébren gondol vissza arra, ami álmában olyan bűvölettel töltötte el, szégyelli magát, s nem érti hogy lehetett olyan gyerek...

Nem adta vissza a könyvet.

- Nem engedem, hogy maga kritizálja. Ezek igen szépek - mondta, és csaknem sírva fakadt, de azért tudta a szíve mélyén, hogy már nem olyan szépek többé, mint voltak eddig.

Az öreg néni, aki nem hagyta volna magukra egy félvilágért, éppen mellettük babrált a zöldséges táblákban, a gyerekek olyan halkán beszéltek, hogy nem értette őket, s ezért elunva magát, felállott, hogy egy-két dudvát kitépjen szép karalábéi közül, ha már itt van.

Zsolt és Virág között megfordult a helyzet. Most már a fiú kötekedett a lánnyal, aki féltve őrizte előtte a múltját. A kötődés addig tartott, míg Zsolt észre nem vette, hogy komoly baj lesz belőle. Akkor aztán szépen alább adta, és engedte, hogy a lánynak legyen igaza.

- Lány! - gondolta magában - édes kis gyöngé nő! Mit jelent az, hogy a vitában ki a győztes! Hisz én nem akarok győzni fölötte.

S összeszedte minden ügyességét, hogy aranyhidat építsen a lánykának, amelyen az szépen visszajuthasson a maga vágyaihoz, és ha lehet, ugyanazzal a meleg hangulattal játsszon a könyvével, s abban levő lányos furcsaságokkal, mint míg Zsolt ki nem ábrándította belőle. Zsolt nem tudta volna elviselni, hogy egy lánynak a legalptalanabb kis illúzióját is elrontsa. És ezt a nagy gyöngédséget csak most, s csak Virággal szemben fedezte föl magában. De olyan nagynak érezte, hogy kész volt egy egész életre s minden térre általánosítani. El tudta képzelni magát örök időig, hogy le fogja győzni mindenkor a saját meggyőződését és akaratát, és szívesen engedi, hogy Virág diadalmaskodjék kicsiben, nagyban, hiszen olyan gyöngé és parányi, hogy nem dicsőség volna, szégyen volna leigázni...

Hogy repült az idő.

Bealkonyodott. Az öreg néni nem tudott hova lenni az álmélkodástól, s már szinte félt a világ szájától, hogy a fiatalember, akitől ő csak „fesztvizitet” várt, ittragadt és úgy megül, mint egy *kloka*.

Tessék, még lámpagyújtáskor sem megy el, hanem beül a szobába, csak egy fél szót kell neki mondani, s úgy eldiskurál Virággal, mintha a testvére volna.

A lányka kipirult, bizalmas; az éjjeli hangulat támadt fel köztük, amit az éjféli vacsoránál éreztek: mintha mindig együtt lettek volna! S Virág lassacskán kipakolgatja titkait, és szakadatlanul visszatér az izgató nagy örvényhez, és célzásokat tesz régi szerelméről. Megmutat szalagdarabkákat, táncrendeket, telefirkálva névvel és bolondos, értelmetlen szókkal, amelyek azonban neki roppant sokat jelentenek. Elmesél eseteket, célozgat titkos levelekre és jelenetekre, de semmit sem mond el, csak „ugratja” a fiút. És ez ugrik. Megijed és kigyúl és készpénznek vesz mindent.

Virág igazán nem tudja, hányadán van vele, komolyság ez, vagy tréfa; de azt elismeri, hogy igen kellemesen érzi magát a csendes, jó fiú mellett, aki mindent meghallgat, megért és eltűr. Mert a lány maga is számtalanszor észreveszi, hogy szólhatna a fiú valamit erre vagy arra, ha akarna, de ha nem szól, jóságból, szív diktálta elnézésből nem szól. És ez igen jólesik, igen hálás tud lenni érte.

Végre előszedi legféltettebb kincsét is: a hóvirágokat.

Ez volt szerelmük jelvénye, ez volt ideális viszonyuk beszédes tanúja.

És Zsoltot egy költői kép kapja meg, mindent megért. S ez a kis virág, a koratavas korai virága csakugyan úgy tűnik föl előtte, mintha csodálatos inspirációval választott jelképe volna a Virág első, korai, fejletlen, bájos szerelmének.

Meghatottan lapoz a szalonvallomásokban, amelyet újra kézbe kapott.

Egy cím megüti a szemét s hirtelen, készületlenül rámutat:

- Feleljen! Most maga feleljen nekem!

Virág elolvasta a címet: „Szabad-e még a szíve?”

Rápillantott a Zsolt arcára, s mindketten elpirulnak.

- Kérdezze meg a hóvirágtól - mondta bűbájos kecsességgel, és észbontó zavarodottsággal Virág.

25

Ujjongva, táncolva rohant hazafelé. A sötétben szabadjára eresztette gyermekesen kitörő kedvét, s csak azon csodálkozott, hogy repülni nem tud.

Hogy adja tudtára Virágnak: milyen örültül, határtalanul s örökre szerelmes belé!

Szegény kislány. Mindent, mindent meg kell bocsátani neki. Szegény lélek, parányi, édes gyöngy!

Ökölbe szorul a keze, amint arra az emberre gondol, aki legázolta e bűvös szép lélek legelső hóvirágjait.

Hóvirág volt csak, hóvirág az a szerelem, túl korai, jelentéktelen és mégis bájos kis virág, amely tavasz előtt jelenik meg, és nyomtalanul eltűnik, mire az igazi, gyümölcstermő virágok rügyből kibomlanak.

Megvan, megtalálta a formáját, hogyan adja tudtára, amit mondani akar: már eszébe is jutott egy verssor.

Rögtön elöntötte a poétai láz, és a szerelem a költés izgalmává fokozódott. Végtelenül tetszett neki a kép, amely, úgy érezte, pompás szavakban nyilvánul meg; amint kiért a faluból, megállt, papírt és ceruzát vett elő, s a csillagok derengő világánál, amelynél csak a papír fehérségét lehetett kivenni, egyes sorokat, szókat, kifejezéseket írt le.

Aztán rohant, alig várta, hogy hazaérjen, rögtön asztalhoz ült, és leírta a következőket:

BESZÉLGETTEM A MAGA KIS HÓVIRÁGÁVAL

ÉN

Csöpp hóvirág, beszédes emlék,
Ki annyi édes ábránd szíve vagy,
Mondd meg nekem - hisz Ő küldött tehozzád -
Mondd azt nekem, hogy szíve még szabad!

Ő

Kis hóvirág vagyok; míg éltem
Fehér, szűz, bájos - ám naiv bizony!
Hittem - mint egy kis lányka -, hogy szabad
Tavasszal, szerelemmel játszandom.

Kis hóvirág vagyok s lehulltam,
Hogy jött az édes, felséges tavasz.
Emlékem szirma is lehull szívében,
Igaz szerelmek szép virágja hogy ha túlragyogja azt.

ÉN

Csöpp hóvirág, te édes, drága,
Beszélj, az én virágom nem ragyog?
Beszélj, az én virágom fényes, mint az ég!

Ő

Kis hóvirág, bús emlék - és nem jós vagyok!...

Éjfél is elmúlt, mire kellően kicsiszolta és miután vagy tízszer lemásolta, újra meg újra javítva, végre tökéletesen meg volt elégedve a költeményével. Minden habozás nélkül becsülte a világirodalom legnagyobb remekei közé. Egyáltalán nem csodálkozott volna rajta, ha a Horatius párbeszédes verse mellé kerül.

Nehéz, merített papirost keresett elő, s egy hosszas szeletre leírta csinosan, szőlőkacskaringókhoz hasonló cifrájú betűivel. Végül egy Zs. betűt írt alá, amelynek határozott és mégis szimmetrikus, nem közönséges formájával igen meg volt elégedve.

Kinézett az ablakon.

A hold már feljött, s bágyadt, titkokat sejtető fényével megvilágította a földet. Zsolt futó pillantást vetett a nagy árnyékokkal foltos világra, aztán eloltotta a lámpát, átment a másik szobába, a holdvilágon levetkezett és lefeküdt.

Roppant boldog volt és büszke; nyugodtan gondolt rá, hogy ezentúl már nem lesz tovább semmi baja. Úgy vágyott, olyan mohón a bajtalan életre, mint a csecsemő az anyatejre... Ha még ideges remegés van a szíve táján, az nem a régi bizonytalanság miatt való feszültségtől van, csak a költői láz fizikai utórezgése.

Hamar elaludt, mélyen és egészségesen.

És ezalatt odalent a zsindelyes kis házban Virág fölébredt első álmából; a holdfény beszűrődött a fehér függönyön át, s a kislányt olyan szívfájás lepte meg, hogy szinte elállt tőle a lélegzete.

Eszébe jutott az elmaradt levél, és abban a pillanatban tisztában volt vele, hogy nagy ok miatt nem jött meg. Talán beteg! Vagy más baja van. Ó, ha ott lehetne mellette, becézhetné, gondterhes arcát lágyan megsimíthatná!... Vagy írt is tán, csak a posta nem hozta el... És ő ilyen szívtelen, könnyelmű, gonosz!

Ijedten felült. Egész nagyságában megismerte vétkét, s agyonrémult tőle. Hát azért volt az ő mártírsága, hogy a legelső csélcapság miatt elfelejtse? A hűség nem kétoldalú szerződés! És ő hű lesz, ha a másik soha többet nem gondol is rá. Hű lesz az emlékeihez! Önmagához! És lesz belőle falusi öreg tanítókisasszony, aki harisnyát kötöget, s minden szembe belekötí egy emléket, egy fájdalmas szívdobbanását...

A kis Virág ijedve hessegette el magától a szomorúságot, mert megérezte, hogy a mélyén valami csábítás lappang, átmenet a hűtlenségre.

Haragudott Zsoltra, aki betolakodott a szíve életébe, és meg akarja változtatni a lelke világát. Ezért makacsul védte meg a távolit, az örök ideált a közeli valóságos támadóval szemben. Összevonta szemöldökét, úgy nézett bele a holdvilágos ablakba, s eltökélte magát, hogy kiadja az útját a csábítónak, mielőtt még egyszer megjelenik a szeme előtt.

De ez sem volt kedvére; Zsolt olyan jóságosan, csöndesen és elragadtatással ült a fotelben, s csillogó szemekkel nézett rá... Nem tudna ilyen keményen bánni vele... Pedig csúf az a sovány fiú!... De a haja szép, jó volna megsimogatni! Meg is érdemelné azért a gyöngéd, meleg pillantásért...

Virág igen nyugtalan és mérges volt, hogy ismét rajtakapta magát a nagy vétken.

26

Másnap reggel is ugyanezzel a bizonytalan érzéssel ébredt a kis Virág. Örült, hogy dolga volt, pedig semmihez sem volt íze. Mint mikor betegség előérzése zsibong az emberben. Csak jött, ment s várt. A postát várta nagyon, de azt csak délután hozzák, addig neki vége.

Délelőtt deputáció jött érte Piroskáéktól. Három gyerek, s erővel cipelték el, de maga is könnyen ment.

Ott nagyban folyt a baracktisztítás, befőttet készítettek. Piroska olyan vidám, gondtalan és rózsapiros volt, hogy Virág szinte megijedt tőle; ma nem szórakoztatta a sok apró tréfa, megzavarta a szakadatlan kacagás, szeretett volna erdők rejtekébe vonulni, mint a sebzett özike.

- Virágom, kis Virágom, mi van veled! Kis madár, csicsergő kis madár, mért hallgatsz az ágon? Messze van a párja és epedve várja - gyűgyögött, kacagott, lármázott Piroska. - Ah istenem ő, az a... ő,... nő,... enő,... Jenő...

Virágnak előbb elállott a lélegzete, s aztán meglepetve vette észre, hogy hiszen csak arra a távolira céloz Piroska, és nem a közelire, a veszedelmesre!...

Olyan keservesen telt a nap. Annyit sóhajtott és nézett a kapu felé, és annyit irult-pirult, mint az almavirág, hogy az összes gyerekek rákaptak, alig tudta a sírástól megóvni a szemét.

Egyedül ebédeltek, a százados minden reggel belovagolt a városba a szolgálatra, s csak estére jött haza.

Százszor elhatározta, hogy hazamegy, és mégis ott maradt, mert rettegett a magánytól, és ide hamarabb hozza a postás a levelet! Ó, olyan szívszakadva várta azt a levelet, amely erőt, megújulást hoz neki! Amely meghozza a hitet, bizodalmat, megmenti a múltat a jövőnek.

Soha még ilyen hosszú és sivár napot nem ért. Hát már sohasem ér ide az a szerencsétlen postás. Olyan biztosra vette, hogy hoz levelet a számára! És ha elgondolta, hogy talán csak ezer lépésre van tőle az a levél, megszűnt a szíve dobogni.

Annyira várta, olyan nehezen, hogy észre sem vette, mikor a jókedvű paraszt bekocogott az udvarra.

- Aggyisten! - intett a kalapja irányában a tömzsi kis ember - hát kisasszonykák kell-i levél?

- Hogyne kellene, Lőrinc bácsi! - kiabált Piroska, aki már barátságot kötött a tréfás kedvű atyafival.

- Ihole! Csak válogassák ki, aki maguknak való.

Elébük adta az egész falunak szóló levélcsomót.

Piroska mohón esett neki, és sorra szedte az összest. Minden címről kivallatta a postást, ki az, honnan jön levele? A boros paraszt úgy ismerte a falunak minden ügyét-baját, mint a magáét, s hűségesen mesélt. Nekik nem jött semmi, csak az újság. Ki kap kedden levelet?

Virágnak erre elhalványodott a színe.

- Énnye - mondta a postás -, hát egyet se tart meg a kisasszony! Be rossz vásárom van ma! No de majd csak ez is elkel, ha az Isten megsegít. Nem szokott nekem egy se a nyakamon maradni. Nem sajnálom, mert hát hogy úgyse tudok óvasni, 'sz azér lettem postás. Ha még óvasni is tudnék, akkor mán igazán böcsületes mesterségre vetemedek... Hanem a kisasszonyt nem tudtam ám, hogy itt lesz - fordult Virághoz -, mert akkor idehoztam vón. Mer van ám valami! Szagos levél!... A Fucsi kománéval előre elküldtem, mer hallottam, hogy várja...

Virágnak olyan lett az arca, mint a bazsarózsa. Hát az egész falu tudja, hogy ő levelet vár? Valamivel vissza akarta utasítani ezt az arcátlanságot, de nem volt hangja. És úgy meg is örült a hírnek. Inkább hálával tartozott volna a parasztnak a figyelemért. Piroska pótolta amit ő mulasztott.

- Lőrinc! - kiáltott kacagva - hát maga ilyen gáláns ember, ezt nem vártam volna, ez sok magától.

- Sok kisasszonyom? Hát minek néz engem. Vén zshivány vagyok én, csak a kötél hiányzik a nyakamról.

Öntelten nevetett.

- No hát akkor kap egy pohár snapszot. De máskor ne küldje előre a kisasszony levelét.

- Ugyan no, inkább mindenki végigolvashassa a faluba?

- Azt se, azt se! Ne adja senkinek a kezébe.

- Hajaj, a mán nem megy. Az becsület dóga. Az úgy dukál, hogy aki elébb látja a táskát, mindent sorra nézhessen...

Virág elszörnyedve hallotta ezt, fölkelt, köszönt és sietett haza.

- Vijág néni szejelmes levelet kapott - kiabálta a csöpp Macóka, aki au courant volt a nénye mellett az ilyen ügyekben.

Virág most még ezzel sem törődött. Szárnyon ment haza. Itt a levél, a várva várt, boldog édes kis levél! Ó, az édes, édes, a derék, a jó, nemes, az elárult kedves! Szent elhatározás támadt benne, hogy hű lesz a sírig.

- Leveled van az asztalon - szólt a néni, aki a tornácon ült, és gomblyukat varrt.

Virág bújt a kutató pillantás elől és berontott.

A levél csakugyan ott volt az asztalon. Nagy levél.

Meglepetve nézte az írást.

Nem ő! Nem az ő erélyes, határozott, sima betűi! Gömbölyű, zezugos, szokatlan, idegen - és mégis kellemes betűk.

Szívének egy csücske bizsergett.

Ez ő! Ez a másik!

Megforgatta a levelet, körülnézett olló után, nem lelt, s gyorsan lecsipegette az egyik szélét.

A vastag, rojtos szélű, csontszínű papírt kivette belőle.

Mielőtt kinyitotta, egy pillanatra lehunyta a szemét, és elvillant eszébe, hogy ezt írja: „szeretlek, légy a feleségem”.

Mosolyogva megrázta a fejét s szétnyitotta a lapot.

Kerekre nyílt szemmel, meglepetve olvasta végig a furcsa verset.

Első érzése az volt, hogy: ebben nincsenek rímek... sántít...

A második az, hogy: nem értem. Mi ez? Jóakarató magyarázatok? Tanács? Mért nem beszél világosan! Szerelmes vagy nem?...

Nem! Mert ha az volna, megírná. Egyszerűen megmondaná. De mit kerülget?... Mi ez? Ez nem is vers, nem is vallomás! És a végén az a lemondó sor: Kis hóvirág, bús emlék - és nem jós vagyok!

Micsoda idétlenség! Azt mondhatja, amit akar! Ennyit akar? Nem sok. Ezt kár volt megírni.

A kislány elhúzta szép szabályos ívű száját.

Olyan mohón vágott a biztosra, a kétségbevonhatatlanra, hogy majdnem belehalt. De mit kezdjen ezzel? Istenem, ha ő férfi volna, nem kínozná így a lányokat. Egyik ígér, esküszik, s nem ír; a másik ír, de nem ígér, nem esküszik semmit.

Leült az ablak melletti székre, kezében tartotta a papírlapot, s szórakozottan nézte a gondos írást. Éppen ez a nyugodt gondosság, ez a különös, érthetetlen tekervényes észjárás ijesztő. Számítás? és bizarrság.

Mért nem mondja meg, mit akar?

És eldobja a papírt, föl az ágy tetejére.

És sejtelve sincs róla, hogy Zsolt ugyanezekben a percekben nála még sokkal örültebb vergődéssel bámul le a falura a látcső mellől. Mint mikor a gyorsvonatról azért ugrik le az ember, hogy a maga lábán gyorsabban haladjon. Egyremegy, úgy sem lát, így sem semmit. Még azt a percet is elszalasztotta, mikor Virág hazasietett. Szidja magát az oktalanságáért, hogy postán küldte el a levelet. Pedig nem merte közvetlen küldeni. Nem mert semmi olyat tenni, ami hírbe hozhatja a kis Virágot. De most mi lesz? Meg fog háborodni holnapig, míg a válasz megjön.

Bele kell bolondulni ebbe a rettenetesen kínzó bizonytalanságba.

Virág egész estéig úgy jár-kél, mint az álomkóros. A néni már meg van ijedve. De szólani sem mer, mikor látja, hogy magába merült a lány. Nagy lány, bizony nagy lány a kis Virág, többé nem parancsolnak neki, s nem vallathatják ki a nénik.

Mikor a néni megveti este az ágyakat, Virág meggondolja magát, abbahagyja a vetkőzést, fogja a lámpát s átvviszi a másik szobába. Levélpapírt, téntát keres elő, s hozzákészül, hogy írni fog.

- Mit csinálsz? - kiált által a néni.

- Írok.

- No, még mi jut eszedbe. Ilyenkor írni. Az csak valami. Égetni a petróleumot, mikor olyan hosszú a nap.

Virág sehogy sem tudja megtalálni az írnivalóját.

Az alacsony öreges szobában üvegbura alatt álló százesztendős óra pengi zengő hangon a másodperceket, a megbarnult aranyhuszár sohasem látott ilyen nagy gondot, mióta kivont karddal lovagol az alabástromlábú óra tetején.

Egy betűt sem tud leírni a kis Virág.

Nem írhat bizony. Mit is írna. Kinek is írna. Annak sem írt, a másiknak, a réginek; lázas perceiben nagyszerű rajongásokat suttogott el gondolata fenekén, de ha tollat vett a kezébe, tartózkodás lepte meg, és abban a két-három levélben, amit mégis írt, egyetlen szó sem volt, hogy akárki ne olvashatta volna. És mégis pirosság önti el az arcát; eszébe jut, hátha elmúlik a viszony, s ott maradnak a kompromittáló levelek! Rettenetesen megijedt, s ha most rögtön visszakapná az áruló írásokat, abba is belenyugodnék, ha örökre elmúlna minden.

Maga elé néz a papírra, meghökken s leteszi a kézben tartott tollat.

Lám, alig ismerkedik meg valakivel, már megint írni akar. Elszégyelli magát szörnyűképpen.

Aztán ötlet villant föl fejecskéjében.

Ő nem lesz többet, soha többet olyan ügyetlen. Nem fogja megmutatni senkinek, ami a szívében van. Megégette a száját, ezután vigyáz!

Feláll, könyvestáskáját kinyitja, s jó ideig kutat, turkál benne. Végre megvan, amit keres: egy képeslap, amelyre két szál hóvirág van festve.

Egész bátran veszi föl a tollat, szép, piros ajkain csintalan mosoly játszik, s az egyik hóvirág szára alá finom szabályos betűkkel odaír egy sort, vessort, idézőjelbe téve...

Gyönyörködve, hamisan nézegeti. Az írás pompásan sikerült.

Aztán megcímezi a lapot gyönyörű, szabályos szépírási betűkkel, minden betűt külön rajzol ki, s érzi, hogy most remekel.

És míg a mintaszerű vonalakat húzza, mintha azt a szép sötét gesztenyeszínű haját simogatná...

- De ezt csak személyesen kapja meg a farkas bácsi!... - mondja boldog, elégedett arccal - ha ugyan eljön megenni Chaperon Rouge-t!...

- Majd meglátom, uraságod milyen okos lesz ebből - gondolja mosolyogva, hogy ilyen ügyesen sikerült fölállítani a farkasnak a saját törét.

27

Zsolt másnap roppant szidta mamlaszságát, amiért postán küldte a levelet. Folyvást számítgatta, mikor kaphatta meg Virág, mikor ír rá választ, mikor küldi a postára, neki mikor jut az a kezébe?

Gyötrő bizonytalanságban telt el a nap.

Harmadnap reggel külön szalasztotta le a huszárját a szomszéd faluba, ahol a posta volt, nincs-e levele.

Nem volt. Egész nap nem volt.

Folyvást remegett a belseje az izgatottságtól. S azt kellett látnia, hogy Virág milyen jókedvvel játszik a Lázár-gyerekekkel...

Negyednap azzal kelt föl, hogy minden el van döntve. Ha ma sem jön levél, a sorsa meg van pecsételve. Ha estig nem jön, azt jelenti, hogy Virág egyáltalán nem érez iránta vonzódást, s eltaszítja... Akkor ő megy világgá. Estig nem jött semmi.

Kiadta a rendeletet, reggel utazik.

Reggel meggondolta a dolgot, még egy napig itthon marad.

Délben leküldött a postára.

Nem jött levél.

- Fogjatok be! - kiáltott le a kocsisnak.

- Az állomásra, nagyságos uram?

Zsolt hallgatott.

A kocsi megindult az állomás felé.

- Hajts tovább. Menjünk a bátyámhoz.

Szép erdei utakon zörgött a kocsi. Zsolt a puha, poros bőrülés sarkába húzódva elnézte az útra kihajló fákat. Messziről madár rikoltzott. Zsolt sajnálta, hogy nem ismeri a hangját. Úgy szólt, mintha az ő ijedt szívének a jajgatását utánozná. Megállította a kocsit, hogy jobban hallja. A madár beljebb repült az erdőbe. Zsolt leugrott és utána ment. Páfrányok tárogatták eléje recés nagy leveleiket. Zsolt belegázolt s megsajnálta a letört szárazakat. Terebélyes tölgyek nyugodtan állogáltak.

- Sosem volt szerelmi bánatodok - mondta nekik Zsolt.

A levelek között szél suhogott végig, mintha Titánia uszálya susterogna.

Zsolton kéjes izgatottság futott át.

- Üdvözlégny nagy királynő - mondta magában tisztelettel.

Megelevenedett előtte az erdő. Valami mélységes zsongás, zsidongás, az élet hangja vette körül. A soha nem mozduó izmos törzseket vékony, lebegő apróságok táncolják körül...

Valami csendes mélabú, nagy bánat zúgása tölti be a levegőt.

Zsoltnak megnyílnak az érzékei, s mohón szíja be a friss benyomásokat.

Nem messze tőle a rigó rikolt. Olyan tiszta hangon és olyan kedvesen, hogy utána néz. Megáll, figyel. Újra meg újra szól a rigó.

Zsolt kiterjeszti két karját, s lebeg vele, mintha a szárnyak ősi megérzése törne föl benne. Széttéríti magát, kalapját ledobja, hogy forró agya s egész teste átszíhassa azt az új erős testi benyomást, amely elfogja. Az erdő zúgása, mint a fürdő zsidbasztó melegsége hat az izmaira s azokon át a lelkére.

Sohasem érezte még ezt a hatást, és elámul rajta, hogy enélkül tudott eddig élni.

Nem messzire gyönyörű zöld tisztás van.

Leheveredik a fűbe. Elterül és fölneáz az égbe. A fák lombja közt furcsa apró foltokban lát bele az égbe. A szeme káprázik, lehunyja, s a többi érzékével figyel arra, ami él.

- Lehunyt szemmel egész más a világ - mondja magának, s arca megérzi a hús szellőt, amely átlopakodik a bokrok és fűszálak közt; orrával a gazillatot, mellyel a kankalin szagol feléje, tapintásával a mohát, melynek bársonya éppen tenyere alá húzódott, s fülével befogadja az ismeretlen hangok egész özönét, amelyek mind neki muzsikálnak.

Jó így heverni a fűben, erdőben, odadobva a föld színére, mint a lefűjt levél...

Soká hever így mozduatlanul. A szíve körül zsidongó búbanatok tanyáznak, s az erdő mélységes, csodálatos búsongásával egyesülnek.

Most talált rá a legmagasztosabb és legteljesebb érzésre. Minden porcikáját betölti a kimondhatatlan föloldozás. Mintha elvesztené a testiség összes terhét, lenyűgöző, akaratbénító, vágyemgtörő nyűgét, s egyesülne a nagy, szent természettel, olyan könnyen és olyan végtelenül, mint az elszálló pitypangpihe, a suhogó szellő, a zokogó madár...

Ugyanaz a hangulat ragadja meg, amit a múlt este érzett, mikor beleszédült az égbe. De még sokkal gazdagabban, megérezhetőbben. Immár gyakorlata van az érzésben.

- Hova fogok még fejlődni, ha Virág segít... - gondolja, és nem mosolyog. De síróra görbed minden arcvonala.

- Ha szárnyára kapna a szél; elröpítene világatlan világokig... Nem maradna földi éltém nyomában semmi... S nem sóhajtana utánam senki!... - suttogta. - Vajon a levelét siratja-e a fa? A levél társai? akikkel annyit susogott, együtt élt...

Költői ábrándokba merült, s úgy tetszett neki, mintha sohasem lettek volna életében ilyen színes, ilyen tiszta, ilyen nagyszerű gondolatai.

Percek teltek-e így, vagy órák, évek, nem tudott már hozzávetni. Mióta a szerelem belegázolt az életébe, egészen elveszített minden tárgyi alapot az érzéseinek a fizikai valósághoz való viszonyában. Ha naptár szerint számítja, éppen ma egy hete, hogy először látta Virágot, ha szíve nagy eseményei szerint, századok teltek el azóta, s ő újra meg újra született, átalakult, elváltozott.

Milyen jó itt heverni a természet ölén. A zokogó, az örökké búsongó nagy természet keblén.

Mért bú ez a zúgás? Mi fáj a földnek?

Zsolt úgy érezte, hogy a lombszürke égen át belát a nagy mindenség határtalan mélyébe; hogy a szívének szerelemfájdalom meggyötörte dobbanásain át megérzi az öröktől való nagy titkot: az élet szomorúságát, a lélek gyászát, a teremtés kínjának a halálig tartó fájdalmas rezgését.

28

Delet meghaladta a nap, a kocsis nem mert tovább várni a gazdájára. Fogott egy parasztot, arra rábízta a lovakat, s ő maga nekiindult az erdőnek, hogy megkeresse az urat.

Addig kurjogatott, míg Zsolt meghallotta.

Nagyot nyújtózott, felébredt, felugrott.

Elszunnyadt az erdő zúgásában.

Kiáltott, s utána ment az embernek.

A lovak kizabolázva legeltek az útfélen.

Estére beértek a bátyjához Pallagra. Útközben egy csárdában megetettek, és maguk is haraptak valamit.

- Hát te hol jársz itt, ahol a madár sem jár? - kérdezte mosolyogva Lónyay Gyula az öccsétől.

Zsolt sóhajtott.

- Csak nincs valami baj?

- Baj?... - mondta szomorúan. Úgy fáj a szíve, félt, hogy rögtön sírva fakad.

- Azért jöttem, hogy boldog embereket lássak.

Lónyay Gyula gyanakodva nézett az öccsére, s megveregette a vállát. Karonfogva vitte be.

- Menjünk Lulikához.

A felesége már az ajtóban állott, a hosszú terpedt földszintes ház nagy tornácán.

Összecsókolóztak. Zsolt alig érintette a meleg, puha női ajkat, amely olyan simán és közönyösen tartotta felszínét eléje, hogy a kézérintésnél is közömbösebb ajkérítés lett a csók. A fiatalasszony ajka széles volt, szabálytalan vonalú, s Zsoltnak eszébe ötlött a Virág bámulatosan finom és művészies metszésű, hajlású ajaka.

Virág egyáltalán előnyben volt Lulika fölött. Sokkal fiatalabb, üdébb, arcának, testének némely eleme hasonlíthatatlanul szebb, tökéletesebb: termete magasabb, arányosabb, rugalmasabb; szeme nagyobb, s tekintete több szellemet sugároz.

- Gyszikám, Zoli szerelmes.

Zsolt elvörösödött.

- Jó, jó, drágám - szólt Lónyay -, azért ne kezdjük az ostromot az ajtóban.

Nevettek és bementek a szobába.

- Ugye, szerelmes? - kérdezte az asszony firtatva, s úgy húzódott az ura karjába, mint a gyerek az atyus pipája védelmébe, ahonnan nagy bátorsággal hadakozik a kotlós vagy a többi gyerek ellen.

Zsolt rájött megint, mint már igen sokszor, hogy mért szeretett bele a bátyja annyira ebbe az igénytelen kis nőbe, aki ésszel felfogni sem bírta az ura elméjének s tudásának nagyságát.

Roppant bájos volt Lulika. A lelke volt bájos, és a kifejezés, amelyben az kimosolygott az arcára. Mint egy édes gyerek, olyan volt; szinte azt várta az ember, hogy egyszer csak elfárad, és ölbe kérezkedik az ura karjára. Volt is a viszonyukban valami az apa és leánya közöttiből. Lónyay Gyula, bár nem volt nagy termetű, jóval magasabb volt ennél a kisdud hölgyikénél, s azzal a meleg, de leszálló szeretettel bánt vele, mint az apa a lányával.

Eddig nem értette meg Zsolt, mi lehet annyira kedves a komoly férfi előtt egy ilyen játékszenőcskében, hogy pályát, jövőjét, társaságát és tudományos sikereit mind kész föláldozni érte. Most már értette. Lónyay Gyulában roppant hajlam volt a kisdud örömei élvezésére, kimeríthetetlen érzék minden báj iránt, s ez a nő éppen ebben volt gazdag.

Ez mind fölillant eszébe, míg elnézte maga előtt ezt az egybefonódó párt. Ó, ő, a maga virágával más viszonyban lesz?... Másképp is kezdődik! Lulika mint gyermeklányka szeretett bele a már felnőtt Gyulába, mikor egyszer ez náluk nyaralt a testvérbátyjával, akinek pátrónusi jóbarátja volt. Lulika akkor tizenkét éves volt, szeles, csintalan; a vendégúrnak mindig sorra vizitálta a leveleit, s ha női írást fedezett föl - elsikkasztotta. Féltékeny volt... Hogyne volna ma is gyermek az ura mellett. Bezzeg Virág mellett inkább ő érzi magát gyermeknek; milyen okos, eszes, erélyes jellem! Zsolt valóban maga is úgy vágyott már hozzá, utána: megpihenni gondos karján...

Beszélgetve leültek.

- Gyuszikám, szólottál Terinek, hogy velem ne gorombáskodjék? - szólt hirtelen Lulika.

A férfi nevetett, s a tenyerével megsimogatta az asszonyka fejét.

- Szólottam.

- Mert én nem megyek ki többet a konyhába, ha velem gorombáskodik... Inkább elcsapom.

Zsolt is kénytelen volt mosolyogni.

- Képzeld - mondta Zsoltnak magyarázva Lulika, aki az urán kívül senkit sem tegezett a világon -, a szakácsnőm nem tűri, hogy beleszóljak a saját konyhám dolgába.

- Ne hagyja magát! - mondta ingerkedve Zsolt.

Lulika gyanakodó arcot öltött.

- Csak maga is hecceljen! Már most is igen mérges vagyok!... Gyuszikám, igazán szólta neki?

- Igazán, igazán.

- Akkor megrendelem, mi legyen vacsorára.

Gyorsan kibújt az ura karjából, s kiszaladt. De az ajtón még egyszer visszadugta a fejcskáját, és besuttogta:

- De ha gorombáskodik, rögtön elcsapom!

A két férfi nevetett, összenéztek, aztán elsétáltak jobbra-balra a szobában.

Zsolt azt gondolta:

- Végtelen bájos ez a nagy baba - de azért megkönnyebbül az ember, ha magában marad a komoly bajával... Ah, Virág nem ilyen!

- Csinálják az erdőrendezést? - kérdezte Lónyay.

Zsolt zavarba jött.

- Nem. Elhalasztottam.

- Hát mit csinálnak most? A cséplés hogy sikerült? Hány magot ad a búza? Megkezdtek már. Zsolt hallgatott. Ezen a héten egyetlenegy óráig sem törődött a gazdaság ügyeivel.

- Nem. Nem tudom. Visszavonultam most mindentől.

- Úgy lefoglal az a cikk?

Zsoltnak eszébe jutott, hogy valami nagy cikkről mesélt a bátyjának, mikor nála volt. Azóta eszébe sem jutott.

- Sok új gondolatom volt azóta... - szólt kitérően.

Szerencsére, bezzeg már szerencsére, jött Lulika.

Komoly arccal s különösen lépegetve.

- Apukám - mondta az urának -, emlékszel erre? - s valami bizarr ütemzésű dallamot dúdolt, és furcsa merev, taktusos léptekkel ment vele a szobában.

- A cirkuszban!... - kiáltott a férj, s felnevetett.

Zsolt is ráismert a zenére, amelyre egyik műlovarnő léptette a lovát. Ezt utánozta Lulika.

- A cirkusz, a cirkusz! - mondta kényeskedve Lulika, odaszaladt az urához, aki ekkor ült le a nagy dívány sarkába, s megcsípte az orra hegyét, és meg is rázta. - Ó te, cirkuszi ló.

- Te vagy az babukám - nevetett meleg szemmel az ura -, te táncolsz úgy...

- Na, na, na, na! Csak ne teszék cúfolódni!

- Hát a szakácsné gorombáskodott? - kérdezte Zsolt.

- Majd is adtam volna neki! Olyan taslit kapott vóna... - s jelezte a pofont.

- Te nevetlen! - kacagott fel az ura. - Ennek mindig vannak ilyen cifra szavai. Persze valamikor ott futkározott a lelkem a szilvásban a parasztyerekekkel. Szép iskola egy ideál számára!

- Gyuszikám, én meghalok, ha bántasz.

Odabújt az ura hóna alá, s úgy megsimult, mint egy cica.

- Ki gondolná, hogy ennek a babának két még kisebb babája is van! - veregette meg lágyan a vállát az ura.

- Gyuszikám, csengess! - pityegett az asszonyka.

A férj fölnyúlt az asszony feje fölött, s megnyomta a dívány fölötti villanycsengő gombját.

- A babákat akarom!... Gyuszikám, ugye, írtál a kalotaszegi függönyökért?

- Még nem írtam lelkem.

Az asszonyka durcás arcot vágott.

- Szép.

- Még nem is beszéltük meg. Írjak?

- Hát nem mondtam már, hogy úgy meguntam ezeket az utálatos drapériákat, bársony nem divat.

Zsolt elkomorodott. A tékozlás szele csapta meg. Jólesően gondolta el, hogy Virág nem szeszélyes gyerek.

Hozták a babákat. Két gyönyörű, rózsaszínű gyerek; egyik szebb, mint a másik. Ikrek, tizenhárom hónaposak. S mennyi nagyszerű tudományuk van már. Zsolt roppant szerette őket, ha itt volt, mindig dajkálta, különösen a nagyobbikat, aki máris olyan volt, mint az édesapja.

Lulika felugrott, s olyan lett, mint a kislány, aki a babáját most kapta. A gyerekek versenyezve, tárt karokkal repdestek feléje.

Zsolt meghatódott, és ismét megértette a bátyját, aki úgy tudja szeretni ezt a szeretnivaló édes kis gyerekasszonyt.

29

Virágnak rendben volt a lelkiismerete. Ő elintézte a maga részéről a vers dolgát. A hóvirágos lap megírva ott volt kéznél; most már nem az övé a következő lépés.

Maga sem tudta, merjen-e hinni, remélni, várni, és mégis úgy tetszett neki, mintha a régi szerelem köddé válna lassan, s helyette új ütne sátort a feje fölé.

Olyan bizonytalan helyzetben volt, se kint, se bent, egyik még el sem múlt, már itt a másik. Ez még itt sincs, már amaz elmegy... Nem tudta, hogy helyes, hogy jó?

Az első két napon egészen jókedvű volt, és olyan friss, mindenki el volt ragadtatva tőle.

- Mi van veled, te lány? Virágcim, mi történt? - vallatta Piroska, de választ persze nem kapott.

Piroskát különben a héten kétszer látogatta meg Bertalan főhadnagy. Mind a kétszer „véletlenül” került be, s maga is mosolygott a Piroska ámulásán:

- Milyen csudálatos véletlenei vannak magának!

A nagy fiú igen érthetetlenül viselte magát. Ha magára maradt Piroskával, rettenetes melankóliába süppedt, és úgy panaszkodott, hogy könnyeket facsart a lány szeméből. Elmondta élete nagy tragédiáját, hogy ő nem akart katona lenni, de az anyja kívánja. Gazda akarna lenni, ott jól érezné magát, s az apja nem engedi. Hogy ha már az ő birtokuk jóformán elúszott, legalább gazdatisztá legyen. Pedig ott neki jó volna, míg itt katonáéknál pokol az élete.

- De minek meséli ezt neked? - kérdezte Virág, mikor Piroska elreferálta neki az egészet az utolsó szóig, befőttkészítés közben.

Piroska ábrándosan hallgatott, és tovább kötözte a Pityónak szánt dunsztos-üvegeket.

Olyan talány volt Virágnak ez a Piroska is, hogy semmiképpen sem tudott eligazodni rajta. Szidja és csábítja Bertalant, s ugyanakkor Pityónak ír rőfös leveleket, ő, a hírhedt rossz levélíró, aki egész éven át csak egyszer írt az iskolából az édesapjának, de mindig tele volt az asztala megkezdett levelekkel. Bertalant vallatja, s bizonyosan úgy hallgatja, mint aki komoly dolgokat mond neki, és amellet titokban, barátnője elől is tagadva, pompás kis üvegekben nagyszerű befötteket készít Pityónak.

- Piroska, az istenért, ezt el ne küldd! - kiáltott fel Virág, mikor barátnője egyszer kibökte, kinek szánta azokat az üvegeket.

- Hová gondolsz! - kacagott Piroska, és abban a percben estébe jutott, hogy a padláson látott egy szép kosarat, abba fogja csomagolni.

Virág komolyan aggódott barátnője szelességén. Milyen halálos csúfság lesz abból, ha ez a lány egyszer elveszti a fejét, s elküldi azokat a befötteket a nyalka huszárhadnagynak. Csak akkor nyugodott meg, mikor Piroska, látva, hogy komoly kis barátnője mennyire a szívére

vette a dolgot s elkedvetlenedett, a nyakába borult, és kacagva esküdözött, hogy soha, soha sem küldi el.

A negyedik-ötödik napon már aggódni kezdett Virág. Zsoltnak színét sem látta, nem is hallott felőle, mintha a világ túlsó sarkában lett volna. Talán megneheztelt? De istenem, mit vár? Azt, hogy atyáskodó rossz verseire rögtön szerelemtől ömledező választ kap? No hisz ezt várhatja. Soha, soha többet egy félszócskát sem ír senkinek, ami biztató ízű legyen... Elég volt egyszer ilyen borzasztó csapás!

A Piroska esete egyszerre csak tisztán tűnt föl előtte.

Ez is úgy van, mint ő. A régi ideálja messze van tőle - de az legalább ír! A másik közel van - és mennyire jár utána! Nem tudja, melyiknek higgyen, melyiktől várjon; mindkettőt hitegeti, s talán néha mindeniket szereti is. Milyen jó neki. Csak úgy törik magukat utána.

De ő, a szegény kis Virág, gúny tárgya az udvarlói előtt. A régi csúffá tette, elhagyta, rútul, meggyalázta a szent hevülést, a másik érthetetlenül, gúnyolódva bánik vele...

Virág dacos lett, összeszorította szívét, s nem bánta, bármi lesz, csak azt esküdte magában, hogy soha többet nem hisz férfinak.

Eltelt az egész hét.

- Vasárnap eljön! - gondolta magában.

Egész vasárnap olyan volt, mint egy megárvult kis madár a kalickában. Csak úgy verdeste magát, s a nagy várakozásban, a roppant izgatottságban egészen összetördöste lelke bizalmának úgylis tépett szárnyacskáit.

Betegen borult rá az este.

Újabb borzasztó csalódás, Zsolt nem jött!

És már tudta, hogy holnap, hétfőn nem jön levél a régitől, és soha többé nem kap hírt sem a régi, sem az új férfiről, akik gonoszul meglopták szíve érdeklődését.

Elmúlt a hétfő is, levél nem jött.

Kedden Piroskát újra meglátogatta Bertalan.

Virág nem nézhette, elmenekült a boldogok elől.

Szerdán Piroska agyoncsókolta Virágot, s bevallotta neki, hogy azokból a híres szép barackokból, amiket az öccsei az utolsóig leloptak félzölden - hármat elküldött Pityónak.

- Rosszul tetted - mondta rá Virág elszomorodva.

Piroska másnap újabb csók és kacagások közt megvallotta, hogy a barackokat olyan dobozba tette, hogy fért még hozzá valami, hát beletette a selyemzsebkendőt is...

- Ugyan, hogy tehetnél ilyet...

Következő napon Piroska elárulta, hogy egy *dunsztos* is belefért...

Virág már nem is szólott rá.

És végre egy napon Piroska kibökte, hogy az összes dunsztos benne volt a kosárban, meg a selyemzsebkendő meg az a sütemény, amit Pityó szeret, s a barackot azért tette oda, „mer még az is belefért”...

Virág ránézett a barátnője arcára, és látta, hogy annak könnyek vannak a szemében, és a cimpácskái remegnek.

És Virágnak a szíve elfogódott, s az ő szemébe is könny szökött.
Egymás nyakába borultak, úgy sírtak, siratták gyöngé lányszívüket...
Este Lázár százados azzal jött, hogy Bertalan föbe lőtte magát, s rögtön meghalt.
A két lány megdermedve hallotta a hírt.
Ugyanaz a gondolat nyilallt a szívükbe, és majd meghaltak az ijedségtől.

30

Zsolt egy hetet töltött Pallagon.

Senki sem ismert rá, úgy megváltozott. A leghihetlenebb módon viselte magát: nem olvasott semmit egész héten át. Lulika nem is tudta eddig másképp elképzelni, csak könyvbe temetkezve. Nem vitatkozott, nem viccelt, hanem az erdőket bújta, s félnapokat töltött a fűben heverészve. Fogott egy suhancot, aki minden fát, növényt és madarat ismert, nagy ritkaság ilyen a parasztok közt, annak megígérte, hogy erdészt farag belőle, mire a fiú szörnyen boldog lett, s csudálatos dolgokra tanította meg. Néhány nap alatt megismert mindenféle fát, cserjét, a feltűnőbb füveket és virágokat, bár a tudós fickónak voltak ilyen meghatározásai is: „sárga virág”, „veres gaz”, „száraz gaz”, „reszkető levelű”, de Zsolt ennek a névnek is örült, mert látta, hogy a fiú következetesen használja. Olyan dolgokat is tanult, amik az erdőrendezésnél hasznát veheti, s igen örült, hogy nem vész kárba az ideje.

De egy hét elég volt neki itt. Gyötörte a szíve, vonta-húzta vissza, egy perc sem volt, amelyben ne azon töprengett volna, mit csinál, s mit gondol most felőle Virág. Másik nagy baja az volt, hogy nem tudta látni a bátyja kínjait. Lónyay Gyula kezdte érezni, hogy összezsápnak a feje fölött a hullámok. Az öccse gyöngéden pengette, hogy csináljanak valami elszámolást, mérleget, s lappangó céllal többször fejtegette, hogy az milyen hasznos. A bátyjának ráncokba gyűrődött a homloka, bólogatott rá, aztán alig várta, hogy a felesége játékaik közé menekülhessen. Már azt a benyomást tette Zsoltra, mint az iszákos, aki teljesen elvesztette akaraterejét, a legkisebb dologra sem tudja elszánni magát, örökké habozik, bizonytalan a mozgása, okoskodása. A rettenetes anyagi teher alatt szinte összeroskadt, de azért egyetlen szót sem szólt, hogy vonják összebb a gazdálkodás arányait, ő csak adta a borzasztó pénzeket, ami erre is kellett, arra is, és fizette a friss kölcsönökből a régiak kamatait.

- Úgy vagyok én - mondta egyszer szomorú öngúnnyal -, mint az az ember, aki a holdból ereszkedett le egy pozdorjakötelen. Rövid a kötél, nem ér a földig, hát kapja magát, elvágja a feje fölötti részt, s alulról köti, úgy ereszkedik tovább.

Zsolt megborzadt, és nem mosolygott.

- Mit tegyek? A rendes jövedelemnek háromszorosát költöm. Ami kell, az kell.

Elővette zsebkendőjét, s olyan erősen fúvogatta az orrát, mintha nátháján kívül, amiből az utóbbi években jóformán sohasem tisztult, a megatottságot is el akarná fojtani.

Zsolton kísértetlátás vett erőt, rossz vége lesz, ennek rossz vége lesz. És nincs mód a segítségre.

Elhatározta, hogy mihelyt rendbejön a maga nagy bajával, amitől most úgysem bírt nyugodtan nekifeküdni valaminek, rögtön megcsinálja a bátyja gazdaságának egész felszámolását. Lónyay Gyula apró noteszekbe szokta összejegyezni a pénzügyeit; de amint olyan nagy

summát írt már össze, amelytől megijedt, szépen elzárta a jegyzőkönyvecskét s az hevert a fiókban évekig, többet elő se merte venni, mert halálosan elkeseredett.

Zsolt is elkeseredett, ezért ő is azt tette, hogy menekült innen, ahol a rettenetes bajok ónos tengere morajlott, s fekete síkján parányi örömek csillogása vakította a szemet. És vigasztalta magát, hogy siet rendbehozni a saját számadását, s mihelyt neki nyugodt lesz az élete, azzá teszi a bátyját is. Hiszen talán nem olyan közeli a végveszély...

A kocsisát hazaküldte még aznap, mikor jött, nem hiányozhatott most a gazdaságban két ló és egy ember ok nélkül. Vasúton akart hazamenni.

Szombaton délután kikísérték őt az állomásra. Korán értek ki, a pesti vonat akkor robogott be. Zsoltnak elszorult a szíve, hamar elbúcsúzott, s felugrott a vonatra, amely itt csak egy percig áll meg.

- Hát te hová még? - kiáltott a bátyja.

- Pestre.

- Mondom, ugye, hogy szerelmes - suttogta az ura fülébe Lulika, s nevetve integetett a beszámíthatatlan fiú után.

Zsolt csak a zakatoló vonaton gondolta meg, mit is csinált. Már hete, hogy Virágot meglátta, ma két hete, s íme, ennyire ment vele. Nem mert a szeme elé kerülni; mert úgy érzi, hogy ijedtében szalad messzire. Az arca lángol, ha arra gondol, hogy a Virág nagy dióbarna szeme kutatva s talán szemrehányással néz rá.

A kalauznak megfizette a jegy árát, s kért egy nagy menetrendet tőle.

Aztán átadta magát az ábrándozásnak. Egyedül volt.

Este tíz órára, pár perc késéssel beért a vonat: a Keleti pályaudvarra. Zsolt behajtatott a Pannóniába. Nem volt vele semmi csomag, fölszerelés, kissé bosszantotta a hebehurgyasága.

Másnap bőröndöt vásárolt, ruhát, fehérneműt, pénzt vett föl a bankjától, s a délutáni gyorsvonattal Bécsbe utazott. Este már a Kaiserstadtban vacsorált.

- Teljesen elvesztettem az eszemet - mondta, amint a Ringen körülkocsizott, s akaratlanul is élvezte a világ egyik legszebb, leghatalmasabb s mégis otthonosan bizalmas körútját.

Másnap reggel tovább utazott, estére Berlinben hált.

Az Unter den Lindenen végigsétálva, az idegen világban meglepetve érezte, hogy ő most is az a megbabonázott fiú, aki a hegytövi kis faluban hagyta el a maga édes boszorkányát.

Olyan jólesett rágondolni, hogy a kis Virág ott sétál, játszik az ő bájos kicsi falujában, Dávidházán, s míg ő egyre nagyobb és szédítőbb ívekkel köröz körülötte, érezte, hogy annál lázasabban rohan bele a hálóba. Nem, nem, a szíve meg van fogva s vergődik mint a hal...

Képeslapot küld neki!

Milyen kár, hogy ez előbb nem jutott eszébe.

Összeválogatott egypár tucat szebbnél-szebb lapot s nekiült vacsora után megírni. A kép alá egy szót sem írt, csak Zs. betűjét ugyanolyan szeszélyes alakkal, mint a vers alá biggyesztette, s a címlapra olyan jól esett leírni ötször, tízszer, hússzor, végtelen sokszor, hogy Kiss Virág, Kiss Virág.

Most már volt az utazásnak célja: képeslapokat küld mindenünnen. Köln, Ostende, London, Párizs, Genf, München, Turin, Róma, Nápoly, Velence, Fiume egy-egy félnapos, vagy pár órás megálló volt a számára, míg annyi képeslapot megírhatott, ahány szépet csak talált s

rohant tovább. Úgy örült, olyan boldog volt, hogy ennyi pénzt elszórhatott haszontalanul, de megmutatta a kis Virágnak, hogy érte, érte fárad s mennyire tele van vele.

Tökéletesen összetörve, agyonfáradva ért haza július egyik utolsó napján s amikor a kis állomáson kilépett a vonatból, undorral és gyűlölettel nézett vissza a vasszekérre, amely örült utakon hurcolta végig, mint igazi ördögszekér.

Késő éjjel volt.

A kocsis várt azzal a könnyű futókocsival, amellyel harmadfél héttel ezelőtt elment hazulról.

Jólesett, hogy beleülhetett. A könnyű rázás, a nyáréji illat, a hazai por mind kedvére volt.

A falun szaladtak át.

Zsoltnak marokra fogta a szívét az izgatottság, amint a zsindelyes kis ház előtt elfutottak. Minden ablak sötét volt. Pedig odabent alszik az élet fényessége.

31

Virág Piroskáéknál szokta bevárni a postást. Azok a bizonyos hétfői levelek örökre elmaradtak, de ahelyett egy hét óta valóságos képeslap-zápor szakadt a nyaka közé, ami végleg zavarba hozta. Titkon, a szíve mélyén roppant örült nekik, és boldog volt miattuk, de az emberek szeme előtt nem tudta, hogy rejtőzzön el; már az egész falu tudta, hogy az úr egész kocsiderékre való képeskártyát küldött neki. Hogy jutott ő hozzá, és mi címen meri kompromittálni őt?

Ma délután is bevárta a postást, tettetett bosszúsággal egy újságpapírba csavarta a nagy rakás genfi, turini és római lapokat, amelyek egyszerre érkeztek. Még párizsi is akadt köztük, amely elkésett a főseregtől s most viharvert madárként suhant be az új vándorcsapat között.

- Ugyan hagyj békén, ne heccelj - mondta bosszúsan Piroskának, aki végig akarta nézni. Kézbevette a paksamétáját, föltette kék szalmakalapját és elindult haza. Semmi kérdés nem tudta visszatartani.

- Mégý élvezni, egyedül... - ingerelte Piroska.

- Tűzbe dobom, csak haragíts.

- Ne dobd tűzbe, ne dobd tűzbe, Floretkám! - mondta Piroska gonoszul -, inkább rakj máglyát belőle kebleden és...

Virág lángvörös lett, elszaladt.

Honnan tudja Piroska, hogy ő már valóban így ölelte át a rengeteg levelet, keblére szorítva, szerelmesen, hangtalanul. Mióta Bertalan meghalt, nagyon megjuhászodott a szíve, s sem tudott volna többé, úgy érezte, goromba lenni Zsolthoz.

Az utcán gyorsan ment végig, hogy ne kelljen az emberek pillantásától soká szenvedni. Úgy tetszett neki, mindenki azt nézi, amit a kezében visz. Csaknem eldobta, annyira égette már a testét.

És egyszerre csak halálos rémületére kit lát maga előtt...

Dávid Zsolt sétálva, csöndesen halad előtte. Ugyanaz a kékesszürke ruha volt rajta, ami a mulatság napján, világos kalap, sétapálca. Lehajtott fővel, gondolkozva ment, néha megrezzenve pillantott föl, ha valaki köszönt neki.

Virágnak tetszett, hogy így észrevétlenül kísérheti. Amint a szíve dobogása kissé csillapult, ujjongni szeretett volna. Tudta, hogy hozzájuk megy.

Zsolt egyszerre sarkon fordult. Megérezte, hogy mögötte jön valaki.

Mind a ketten pirosak voltak, s alig tudtak köszöntő szót rebegni, s a kezük remegett, amint megérintették egymás ujjait.

Együtt mentek tovább. Egyik sem szólt.

- Haragszik - gondolta Zsolt. S pillanat alatt eszébe jutott a szörnyűség, mit tett! Örökre kompromittálta Virágot... a képeslapok... ebben a kis faluban még a verebek is arról csiripelnek. Csak egy módon lehet jóvátenni!... De hiszen, de hiszen éppen az az egy mód...

Egyikük sem mert szólni. Virág még soha sem volt ilyen izgatott, s ez még jobban összezavarta a fejcskékjét. Várta, hogy Zsolt mondjon valamit, viszont Zsolt az ő szavára várt.

Már egészen a házig értek, s mindketten megijedtek, hogy most el fognak válni.

Zsolt azzal a félig-meddig öntudatlan érzéssel indult hozzájuk, amellyel a multság éjjelén lemondott arról a szándékáról, hogy örökre elmenjen. Tudta, hogy ebben az érzésben ott van az egyéni akaratról való lemondás, és nem bánta, s csak attól félt, hogy az áldozatát nem fogadja el Virág. És mégis képes lett volna rá, ha most Virág be nem invitálja, hogy továbbmenjen, s egy szóval se kérezkedjék be.

- Hová sétál? - kérdezte végre Virág.

Zsolt ránézett. Tudta ugyan már, hogy az ő pillantása nem mondja azt el Virágnak, amit akar, s mégsem bírt szólni, sem igazat, sem mást.

- Hosszú útra indult? - kérdezte újra Virág, s már ott volt a hangjában az a kedves kötekedés.

Zsolt erre sem felelt.

- Elfelejtette magyarul ezen a hosszú körrepülésen, mais parlez-vous français?

- Et vous aussi, mademoiselle?

- Un peu... - kacagott föl Virág, hogy szóra bírta.

- Je suis très heureux!

- Voulez-vous nous faire l'honneur de venir nous voir? A néni roppant fog örvendezni! Szabad franciául is felelnie, de ha megengedi, én majd megmaradok a hon határain belül.

- Une vraie patriote.

- Csak gúnyolódjon. Megbánja.

- Ça, jamais!

- De azt hiszem, nemsokára.

- Kezét csókolom - köszönt Zsolt az öreg néninek.

- Jé... - kiáltotta a néni, s elnyelte azt a bizalmas szót, hogy *maga* - Dávid úr, itt?

- Olyan nagy csoda?

- Az istenért, hiszen tegnap jött egy marék lapja, nem is tudom, honnan.

- Ma megint! - mondta Virág, s kissé elpirulva mutatta az újságpapírból kivett halom lapot.

- Hát hol - tetszett járkálni?

- Sétálgattam le s föl a bagolyvár erkélyén. Van egy kitűnő látcsövem, azon minden lépésüket láttam.

Virág meghökkenve pillantott föl a kastély felé.

- Félné tőle, hogy minden lépését - s minden gondolatát tudjam? - kérdezte tőle Zsolt oly gyöngéd, halk hangon, hogy mindkettőjük szíve beleremegett.

- Nekem mindegy - felelt Virág -, senki előtt sincs titkom.

- Előttem sem?

Virág elhallgatott, aztán meggondolta a dolgot, előresietett, s nem felelt.

Bementek a szalonba.

Zsolt jólesően látta, hogy itt semmi sem változott azóta; van a földön állandóság.

- Nem felelt a kérdésemre, pedig nem engedem el a választ!

- Előbb maga feleljen nekem.

- Tessék.

- Hol járt?

- Bolyongtam az úrben.

- Miért?

- A szenvedély fergetege sodort.

- Mondja, olyan szép ez a kölni dóm természetben is, mint a képen?

- Attól függ, ki nézi.

- Melyik szebb: ez vagy a szent Márk temploma?

- Majd együtt megállapítjuk.

Virág idegesen fölkacagott. Az arca piros lett, és a szeme könnyet érzett, a teste végig reszketett.

- Maga rejtélyekben beszél. Én nem értek a megfejtésekhez. Az én koponyám nincs effélére begyakorolva - védekezett.

- Nem is attól kell a megfejtést kérdezni.

Virág nem mert tovább beszélni, de Zsolt mégis felelt.

- Hanem a szívetől.

- Mari néni, vendég jön - kiáltotta Virág, aki zavarában kinézett az ablakon.

A szomszédból jött át Gabnainé, az állami tanító felesége. Alacsony, széles szájú, apró, szürke szemű, barátságos és intelligens zsidó asszony. Az öreg néni jó viszonyban volt vele, bár kissé leereszkedő volt a szívessége.

- Na én megint itt vagyok. Persze, most már gálában.

Legyintett a kezével, s elhúzta a száját, ami azt jelentette, hogy „így van az nálunk, szegény asszonyoknál, előbb el kell mosogatni a déli edényt, rendbe szedni a gyerekeket, akkor aztán egy kicsit föl lehet öltözni, és átmehetünk a szomszédba egy kis tereferére!”

- Gabnainé - Dávid Zsolt úr...

- Gabnainé vagyok. Rendkívül örvendek a szerencsének.

Zsolt meghajította magát, s fáradt mozdulattal visszaült. Gabnainé figyelmes akart lenni.

- Ritkán méltóztatik idehaza lenni. No persze, egy ilyen kis falu nem nyújt szórakozást. Most is utazni méltóztatott?

Zsolt undorral fordult el, borzasztó kellemetlenül érintette ez az egyenes célzás a Virágnak küldött lapokra, szerelmére, szíve féltett érzéseire. Nem akart felelni. De a Virág szemébe pillantva meglátta ott a meghökkent csodálkozást. Ez megjuhászította. Nem szabad nevetlen lenni.

- Igen, utaztam.

Érezte, hogy ott volt a hangjában az úri gög. De meg is kapta rá a választ. Gabnainé felsóhajtott.

- Istenem, jó aki teheti, bezzeg mi azt is meggondoljuk, hogy bemenjünk-e egyszer egy fél évben a városba. Most is már úgy kellene ruha a gyerekeknek, de sajnálja az ember a pénzt, ezek a parasztok olyan nyúzóok. Igazán rettenetes egy intelligens nőnek ezek közt élni, mint teszem nagysádnak is.

A néni kapott a szón, s elkezdte a régi és soha nem fogyó panaszait felhordani.

Zsoltnak hideg verejték ült a homlokára. És kénytelen mindezt végighallgatni. Most! Ezért jött ő haza, megtudni, hogy Gabnainé „nem érti, mi történt mostanában a tyúkjaival, egyáltalán nem akarnak tojni”.

És Virág úgy hallgat és figyel rájuk! Kell, mégis kell a beszédjükben valaminek lenni, ami érdekes, becses, megszívlelni való. De ha ő nem bírja ezt fölfogni. Meg fogja mondani Virágnak, hogy szakítania kell ezzel a néppel.

Virág hallgat, figyel, bele is szól, s egészen elhanyagolja Zsoltot, mert felháborította őt az az undor, amit meglátott az arcán. Így nem lehet! Virág az előbbi forró, szinte szerelmes érzésének a jogán, megkívánja a férfitől, hogy tűrjön érette, sőt hogy elfogadja vele az ő kis világát, úgy ahogy van.

Egy hosszú negyedóra telik így el, akkorra Virág lecsillapul, s meggondolja, hogy a néni mégis igen tapintatlanok; Zsolttól nem is lehet rossznéven venni, ha *most* nem érzi jól magát itt. Gyöngéden pillant feléje, s látva a fiatalember kétségbeesett arcát, ráfüggesztett gyöngéd, könnyörgő szemeit, igen megszanja.

- Nem nézi meg a virágaimat?

- De igen, kisasszony, ha szabad.

Virágot megint bántóan érinti az alacsony „kisasszony” szó, de rögtön megenyhül: „faragatlan, de jó tuskó”, gondolja a Zsolt hűséges pillantásától kibékülve.

- Ez! - int Gabnainé, mikor kimennek a fiatalok - nem sokat törődik a mifélénkkel.

- Dehogy - veszi pártfogásába a néni, akit Zsolt a múltkori látogatásakor teljesen megnyert -, roppant udvarias, figyelmes, páratlan ember!...

Gabnainé hallgat, s magában mosolyog: „na ja, hiszen mindent értek”...

Zsolt a szabadban föllélegzett.

- Szereti a virágokat?

- Kezdem szeretni!

- Még a minap nagyon szónokolt a természet ellen.

- Haj, azóta sok minden megváltozott.

Virág kénytelen volt előresietni. Hát ez a fiú sose tud másról beszélni? De azért igen-igen jólesett, hogy mindig arról beszél...

Ismét olyan bizalmasok lettek, mint már egynéhányszor. Mintha sohasem váltak volna el, mintha sohasem került volna közéjük semmi. Zsolt egyre jobban érezte, hogy igaza volt, igaza, Virág az ő lelkének a legbensőbb párja.

Egyszer csak kinyílt a kiskapu, Virág kinézett a kertből az udvarra.

- Piroska!

Zsoltot kellemetlenül érintette, hogy újra vendég, ha Piroska is. Egyedül, csak egyedül érezte jól magát Virággal. Ha már van itt valaki, az édes lány figyelme mindjárt megoszlik, és ő úgy érzi, tőle rabolnak el becses kincseket.

- Virágcskám, Florettkém! - sikongott Piroska, s betört a kertbe, mintha esztendeje nem látta volna Virágot - áá, kit látnak, mit látnak az én szemeim! Hát itthon van tisztelt globetrottyer úr, haha!

Kitört belőle a kacagás, mert a szóban ott volt az elengedhetetlen kis malacság, ezt ő már csak „trottyer”-nek szokta mondani.

Zsolt is nevetett, de nem tudta, min. Virág is nevetett, de zavarba jött, félt, hogy Zsolt kitalálja a szó megjavított formájának értelmét.

Piroskával vele volt a legkisebb öccse is, a híres Macóka. Három és félesztendő csöppség, de már olyan „kitanult”, amilyen csak a Piroska kisöccse lehet.

Virág ölbe kapta, s összecsókolta puha, rózsás arcocskáját.

Zsoltnak összerándult a szeme, s amint Virág egyre hevesebben ölelgette, csókolta a gyereket, ő mind komorabb és zavartabb lett, s száraz, halk feleleteket adott a Piroska kérdéseire.

Piroska szórakozottan leszakított egy szép rózsabimbót s felkacagott.

- Virág! Virágcsikám, nem aprehendálsz?

- Miért?

- Kicsi híja, hogy fel nem tűztem ezt a bimbót a Dávidka út gomblikába... helyetted gondolkoztam, drágám.

Virág elpirult s élesen szólt:

- Miért? Tán magad helyett...

- Oh, nem. Én már csak Pityó mellett maradok. Macó! Mackó! Te képviseled nekem Pityó bácsit. Így. Hadd tűzzem a gomblyukba; na most már képzelj magad huszárhadnagynak, évi 800 forint fizetéssel, most már házasodhatsz.

Macó táncolva szaladt körül a kis kertben, s kiabálta:

- Pijoszka szejelmesz, Pijoszka szejelmesz.

- És te? - kínálta Piroska a virágokat és Zsoltot.

- Ugyan ne heccelj.

- Megengeded, hogy helyetted dekoráljam Mosszjő Dávidkát? Meg? Maga is megengedi, mon cher?

Zsolt meghajlott.

- Csak őhelyette! Kizárólag csakis! Én már nem aspirálok hódításra, megmaradok Pityónál. Mióta, mióta szegény Bertalan meghalt...

- Meghalt! - kiáltott föl megdöbbenve Zsolt.

- Hát maga nem tudja?

- Nem! Mi baja volt? - kérdezte kiszáradt torokkal Zsolt.

- Főbe pukkantotta magát! - kiáltotta ijedt arccal s mégis tréfaízű szóval Piroska.

- De az istenért, hogy? miért?

- Ah istenkém, azt nem tudja senki. Az édesapája is írt nekem egy roppant bájos levelet, olyan kedves, igazán úgy bömböltem, mikor olvastam, de istenem, mit tudnék én róla? Igaz, hogy elmondott sok mindent, mert úgy mesélt nekem, mint a gyermek, de azt egy szóval sem árulta el, hogy ilyen borzasztóságot akar - s könnyben úszott a szép lány szeme.

Zsolt elfordult, s elsétált a kert végéig, teljesen meg volt zavarodva, roppant megilletődött. Szeme előtt feltűnt a természetes főhadnagy, ahogy a poharát feléje nyújtotta az asztalnál, foltos piros arcával, zavarosfényű szemeivel, s bántotta a lelkiismeret, amiért nem érzett akkor jól iránta.

Leültek a kis padra, s a két lány elmondta az összes részleteket.

Nyomott hangulatát csak az oldotta meg, hogy Virág olyan gyöngéd és szíves volt hozzá, mint még soha. Úgy szerette volna, ha már vége lett volna ennek az ő bizonytalan viszonyuknak, s teljesen megértik egymást; ha a karját most a leány válla körül fonhatná, egymáshoz simulva egy ütemre dobbanna a szívük is...

Alkonyodott. És ekkor újra jött valaki, Schwitzer Lojzi volt, aki az utóbbi időben igen bizalmas lett Virágéknál, s eljárt az öreg néninek megreperálni egyet-mást, a tyúkólba új léceket tett, a görbén álló ingaórát egyenesre igazította, kibicsaklott széklábat megszegezett, s jutalmul Virág körül sütkérezett. A jó fiú egy kicsit belegabalyodott a szép lányba, ő volt az egyetlen, aki érezte, hogy Virág szíve mélyén mekkora szomorúság és epekedés ütött tanyát. A minnesängerek önfeláldozásával tette magáévá a lány bánatát, s kész lett volna a Schwarzwaldig gyalogolni, hogy visszahozza a lovagot. Ő tudta, ki az!

Most aztán, hogy meglátta Zsoltot Virág mellett, bizalmas, békés, meleg egyetértésben, akkorát ugrott örömében, mint egy bakkecske!

- Botrány a fővárosban! - rikkantotta el esztelen hadikiáltását, ezzel adta jelét teljes megelégedésének.

Zsolt mit sem tudott az ő önfeláldozó barátságáról, azért igen kellemetlen arccal és ellenséges szemmel nézte végig az idill megháborítóját.

- Hát hogy méltóztatik? - villogtatta rá Lojzi a szemét, s olyan barátságosan rázogatta a kezét, hogy majdnem összeroppantotta az ujjait.

Zsolt törte a fejét, hogy került ő ennyire jó barátságba ezzel a fiúval, de nem tudott rájönni.

- Na hál' istennek, csakhogy megkerültünk, csakhogy megkerültünk, csakhogy megkerültünk!

- lelkenedett tovább Lojzi, és villogtatta éles, fehér fogait.

Az udvaron nagy beszélgetés volt. Gabnainé köszönt el.

- Jaj, menjünk már, mert azóta az uram megdühösödött. Mennyi baj van egy szegény asszony fején... Alázszolgája, uraim, alázszolgája!

- Alázszolgája - köszöntek oda neki.

- A mintaasszony! - kacagott Piroska - úgy imádom ezt a nőt.

Virág komolyan szólt rá.

- Lehet is, nyolc gyermeke van s milyen tisztességesen tartja el családját a korhely ura mellett. Azért soha nem mondana egy rossz szót arra a részeges emberre. Derék asszony ez.

- Megindító - mondta Piroska, s újra nevetett.

De Zsolt megértette, hogy csakugyan megindító. És mégis örült, hogy nem kell többször találkozni vele. Hát még ha ezekkel sem kellene, és magára maradhatna csak egy órára Virággal.

De vacsorát készített a néni, azt meg kellett enni, s általános volt a vígság, még ő is nevetgélt, pedig olyan gyötrelmeket állott ki, hogy alig hitte mását.

Piroska indítványozta, hogy másnap reggel rendezzenek egy teniszpartit. Zsolt gyöngé és ambíciótlan játékos volt ugyan, de kapott rajta, mert így hamar találkozhatott Virággal.

Piroskáért értejöttek, az apja szigorúan izente, hogy rögtön jöjjön haza. A nagyleány gyorsan fölkészülődött. Zsolt látta, hogy ő sem maradhat tovább.

Nyugtalan volt, zilált, zavaros a hangulata; a mai nap nem hozta meg, amit várt. Milyen szépen kezdődött, s be rosszul végződik. Gyötörte, hogy mégsem válthatott bizalmas szót Virággal.

Elszontyolodott arccal búcsúzott.

- Igaz, ni - szólt végül gyorsan Virág -, van valami a maga számára.

- Mi?

- Ez ni! De ki ne bontsa - s a kezébe adott egy borítékot.

Zsolt a szíve fölé tette. Boldogan búcsúzott el, s úgy sietett lerázni magáról a többieket, ahogy csak tudta. Rohant haza, lámpát gyújtott, elolvasta a hóvirágos lap fölírását:

„Kis hóvirág, bús emlék - én nem jós vagyok.”

És ettől még jobban elromlott a kedve.

- Mi ez - kérdezte megzavarodva -, se igen, se nem?...

Nem vette észre, hogy visszakapta a kölcsönt.

32

Másnap reggel ideges, ingerült, feszült hangulatban készült föl. A rakettjét előkereste, s közben azt gondolta, hogy Virágtól nem volt helyes azt tenni, amit tett. Ha így válaszol abban a percben, amelyikben megkapta a levelet, az érthető és talpraesett felelet; de most, azok után, amik történtek, ez a válasz már nem válasz.

Azt hitte, Virágot furdalja is érte a lelkiismeret, s nagyon elcsodálkozott, hogy pompás jókedvben találta.

A kapitány nyergeltette a lovát, s mennydörgő örömmel harsogott a korai vendég felé. Zsolt fehér ruhájában olyan igénytelen, félszeg legény volt, hogy maga is érezte. Restellte is; annál sutább lett. Még Virágnak is feltűnt, s a lány, aki sohasem volt ilyen boldog és szép, mint e vidám reggelen, mosolyogva nézte el a lovagját. De azért úgy örült neki, szinte ujjongott. „Ó mamlasz, kis mamlasz - mondta magában -, de én értem mindenre kész, hűséges, kedves fiú;

ez egy világért nem tenne semmit ellenem!” Szerette volna megcirógatni, s örült, hogy ilyen „mamlasz”, legalább biztos...

De Zsolt Piroskával beszélt, s mikor ránézett, valami idegenség volt a tekintetében.

Csak egy percig volt, csak míg Virág észrevehette; a másik percben megbűvölte Zsoltot a lány bámulatos szépsége, s kerekre nyílt szemmel beszívta a szépségét, ismét föltűnt előtte a „harmatos rózsza” érzése. De már nem bimbó; gyorsan, gyöngyen fejlődő, fésző virág! Egy-egy szirma bontja már kiáradó szirmát, s rejtett csodaszínek pompáját jelzi. Ó, ez a mennyei szépség!...

De az istennők ellen egy gondolattal sem szabad vétetni.

Virág megérezte, hogy Zsolt valami neheztelést mutatott az imént, s rögtön összecukódott makacs kis szíve. „Ha még csak nem is teljesen, végleg, az örülésig odaadó és hű, akkor mi van benne?”

A kertben a kapitány tenispályát csináltatott a katonáival, Lojzi is megérkezett negyediknek s már messziről kiáltotta:

- Itt a jogász is! Kolosszális!

Tudniillik elhatározta, hogy nem marad jegyző, szeptemberben, ha lesz annyi pénze, fölmegy Pestre, s beiratkozik a jogra. Azóta már csak jogásznak nevezi magát, az egész társaság nagy gaudiumára.

Fölállottak. Zsolt érezte, hogy megfordult a kocka. Úgy jött, hogy ő fog neheztelni Virágra, s most az neheztel őrá, éspedig kibékíthetetlenül. Szörnyű ügyetlenül adogatta a labdát. Virág volt a partnere.

- Na most pompásan összeillünk! - kacagott Piroska. - Mindegyik párban van egy mintaalak, aki nem számít. Mi, Zsoltika, ketten rendezhetnénk egy nagyszerű versenyt. Reggeltől estig sem csinálnánk egyetlen point sem!...

Zsolt összecsikorította a fogát, s minden ügyességét összeszedte, de annál nagyobb dühvel kellett látnia, hogy az ormóatlan nagy sváb fiú rézvörös kezeivel hogy játszik, biztos minden ütése, mint a halál.

- Eh - mondta magában, míg arca kivörösödött a méregtől s megerőltetéstől -, az teljesen alsóbbrendű képesség. A valódi kultúrembertől a testi ügyességek elkorcsosultak.

Virág ruganyosan, bájosan játszott, oly kecsesen suhant apró, hosszú ujjú kezében a labdaütő, mintha valami külön tehetség nyilvánult volna meg benne. Piroska rögtön kifáradt, s lomposan futott egy-két lépést jobbról balra, s alig maradt annyi ereje, hogy a kacagást győzze, míg a labdák csak úgy röpködtek körötte, mint madarak.

Virágot nagyon bosszantotta a partnere ügyetlensége. Ha kezdetben el nem rontja a kedvét s jóindulatát, megbocsátja neki, de így egyre az járt az eszébe, hogy ekkora ügyetlenséget csak végtelen szerelem tehet jóvá. És az sincs? Mi van akkor benne szeretni való.

Egy-két gorombább rákiáltást sem hallgatott el. Neki joga van rá, a tegnapi nagy érzés jogán, s oka a mai harag okán. Büntethet! - Zsolt egyre komorabb lett.

- Maga úgy mosolyog, mintha citromot nyalogatna - nevetett a szemébe Piroska, aki már teljesen bele volt trenírozva a saját ügyetlenkedésébe, s nem bántotta becsvágy.

Zsolt tudta, hogy sok mentsége van. Nagyon régen nem játszott, s Virág szörnyen gyötri. De nem illett mentegetőznie!

- Reggelizni, gyászos harc áldozatai! - kiabált Piroska, s eldobta a rakettjét a földre. Virág a magáét gondosan megvizsgálta s fölvitte; Lojzi fölemelte a földről a Piroskáét, s magával cipelte. Zsolt, amint fölértek a tornácra, rögtön beletette a sajátját a vörös angolvászon tokba.

- Ohó, hát a reváns! - kiabált Lojzi.

- Készen vagyunk rá! - mondta Virág, akinek ragyogott az arca, hogy mégis ők győztek.

- Én sajnos ma már nem játszhatom - szólt félszeg ridegséggel Zsolt.

- Ugyan! - kiáltotta Piroska - megártott a becses egészségének?

- Dolgom van.

- Az más - szólt Virág -, elbocsátjuk! - s mintha gúnyosan mondta volna.

Zsoltnak a szívébe vágott e szóval. Maga is csodálkozott rajta, hogy meg tudta inni a kávé, amit különben sem szeretett, sőt egész jóízűen evett még egyebet is, bár ritkán reggelizett az utóbbi időben. Nem árt a testmozgás, gondolta.

- De délután csak lesz egy kis ideje számunkra? - kérdezte Piroska.

Zsolt várakozott, s hallgatott.

- Na rebegjen már - ingerelte Piroska, s a szemével úgy nézett rá, hogy a szembogarát félig elfedte a felső szemhéj. Zsoltot ez nem érintette, de észrevette. - Na, ne gyötörjön egy kis szívet, egy parányit, olyat, mint egy madárkáé, vagy pontosabban akkorát, mint ez ni!

S a Virág kezét megfogva, azt ökölbe hajlította s fölmutatta.

Zsolt roppant zavarban volt.

- Nem lesz időm - mondta.

- No de ilyen! Magácska elmehetne fatuskónak az erdőre. Mi is éppen oda akartunk kirándulni. Lojzi, lesz lovagom?... Igen? Virágocskám, sajnállak: ha te nem tudsz hódítani, arról igazán nem tehetek.

Virágnak megrándult a szájaszéle.

- Eljön nagyságod? - kérdezte gúnyosan.

- El! - vágta rá Zsolt, s a szeme villámlott.

- Azért ne nézzen úgy rá, mintha föl akarná falni!... - kiáltotta Piroska, s csengő kacagással vont a Virág arcát a keblére.

33

Délután csakugyan kimentek az erdőre.

Virág és Zsolt szótlanul lépkedtek egymás mellett. Mindketten megbánták, ami reggel történt, s úgy vonzódtak egymáshoz, mintha valami természeti erő sodorná össze őket.

Szélsustorgás hallatszott.

- Titánia! - mondta Zsolt.

Virág szeme szögletéből ránézett, mosolygott, ő is úgy érezte, mintha tündérek táncolnának körös-körül.

Piroska és Lojzi virágokat szedtek. A Piroska karja már egész kévével volt tele, s a fiú azzal mulattatta, hogy mindnek megmondta a latin, magyar és német nevét. Piroska egy-egy furcsaságon akkorákat kacagott, hogy rengett belé az erdő.

- Miért kínoznád magam engem - szólt Zsolt lesütött szemmel.

- Én?

Virág elámult. Nagyon jól érezte, hogy Zsolt akarja őt kínozni.

Zsolt csak szemével felelt, s a pillantása ott is maradt a lány mélységes tűzben piruló szép arcán.

- Milyen szép maga most!

- Szamár(ka).

- A magáé.

- Na; láttam!

- Mit?

- Hogy mennyire az enyém - s a lány szájszéle legörbült, mint a síráskor.

- Mikor?

- Reggel!

A Zsolt arcán ijedelem volt.

- Haragszik?

- Nincs rá jogom...

- Van! Van!... Vagy nem akarja elfogadni?

Virág hallgatott.

- Bocsásson meg! - szólt Zsolt remegő hangon, amelyet megerősíteni egy könnycsepp szökkenet kérésével szemébe.

És ott maradt, de a Virág arcán végigfutott a párja.

- Úgy imádom magát! - suttogta Zsolt.

Virág szoborrá dermedt.

- Úgy imádlak!

Kinyújtotta kezét, hogy átölelje.

Virág megrettenve pattant el, a Zsolt keze megérintette a vállát, s végigsiklott a karján és kezefején. A lány egész testében remegve ugrott néhány lépést, s ott egy fához dülve előbb félénken körülleskelt, nem látták-e a többiek, mi történt, azután kissé megnyugodva, harciasan nézett vissza a fiatalemberre.

Zsolt egyáltalán nem látszott veszedelmes kalandornak. Inkább kétségbeesett nagy gyereknek, aki most összetört valamit, és rémülten állott felette.

Egypár pillanatig farkasszemet néztek, akkor Virág elszégyellte magát, s óvatosan kiereszkedett a fa mohos törzsétől, mintha valami védő bűvköréből lépne ki.

Zsolt szomorúan, lehangoltan nézett rá szelíd kék szemeivel. Nem szólt.

Virág a közelébe lépett, s egyszerre csak tisztán a tudatába lépett valami zsibongó érzés, amelyet eddig nem bírt megkülönböztetni. A lapockája erős kéjes zsibbadást érzett, ahol a Zsolt keze érintette, s lassan lázba jött az egész bal karja s kezefeje, amelyen végigsiklott a Zsolt tenyere. Kéjes, meleg, megzavaró zsibongása volt ez vérének; mint a vízcsöppek zsibongnak az elfutó, beléjük szántó hajó útján.

Megindultak egymás mellett Piroskáék után. A két jó gyerek úgy elszaladt előlük, hogy utol ne bírja érni a szerelmes pár.

Zsolt nagyot sóhajtott, s csöndesen gázolta az avart.

- Most van oka haragudni rám - gondolta Virág.

Apró, keskeny cipőjével ő is utánozta Zsoltot, amint a leveleken zirregett.

- Édes! - mondta Zsolt félhangosan; észrevette Virágnak e mozdulattal elárult veleérzését.

A Virág szíve megrándult, s barna szeme odacsillant a fiúra.

Ez felragyogó arccal, vágyakozva nézett rá.

- Édes! - ismételte.

Virág felzokogott. A válla, karja, keze égett.

Zsolt a meghatottság rohamával állott mellette, s karja akaratlan ölelésre nyílt. Virág rettenve moccan meg, s a Zsolt karja lassan erőtlenül lehanyatlott. A szüzi szeméremnek ekkora erejéről fogalma sem volt, fel se bírta fogni. Kétség s remény rohanta meg egy pillanatra, és imára kulcsolta kezét.

- Édes - ismételte harmadszor, mint az oltárkép előtt könyörögve.

És Virág könnyharmatos, szépséges arcáról a szent szüziesség megváltó mosolya, és megközelíthetetlen, érinthetetlen sugárzása ömlött reá.

Zsolt olyan alázatos, olyan kisdéd lénynek érezte magát e felséges tünemény előtt, hogy boldog lett volna, ha az egész életét szolgálatára szentelheti.

Ez az érzés töltötte el egész valóját, s el sem tudta magát képzelni többé olyan vakmerőnek és szentségtörőnek, hogy profán módon kezét emelje a Virág ölelésére.

Így jártak estig az erdőben.

34

Ettől kezdve Zsolt mindennapos volt Virágéknál. Szerelmében ismét eljutott oda, ahol már egyszer járt: eszébe sem jutott többé a házasság, csak szeretni akart és szerettetni! Ideális egyezségben lenni szerelmesével.

Virág előtt egyre rejtélyesebb lett a fiatalember. Már sohasem beszélt arról a szerelméről s az egyesülésről, nem úgy, mint eleinte, s ő nagyon fájlalta ezt a változást. Nem értette. Kiábrándította volna? Ott, az erdőben?

Haragosan rántotta meg finom íves szemöldökét. A férfiak durvák, nyersek, érzékiek. Képtelenek fölfogni egy lány gyöngéd gyávaságát, s ha az nem dobja oda magát a szenvedélyüknek, már elhidegülnek? Tessék! menjen!... ha nem szerelmes már, mit lábatlankodik itt?

De azért mindig itt ül, éjfélig. A néni tíz óra után, ha nagyon elálmosodik, csak veszi a lámpát, s viszi az óra elé.

- Ugyan hány az óra. No de, Jesszuská, már tizenegy!

A fiatalok, akik ott diskurálnak furcsa szokásuk szerint halk hangon, hogy egy szót sem lehet érteni belőle, megértik, Zsolt előkeresi kalapját, botját, s nagy nehezen elbúcsúzik.

Virág aztán szótlanul fekszik az ágyába, s a hófehér párnát úgy elgyüri-gyömöri. Vajon szeret, nem szeret? Mit akar? Mi lesz ebből? Maholnap szeptember. Otthonról is sürgetik, hogy menjen haza, állást is kínálnak, a felvidéken egy nagy tót faluban!...

Ravasz kis ötlete támad; holnap kiugratja a nyulat a bokorból. Olyan boldogan, mosolyogva alszik el, még álmában is alig várja a holnapot. Különben azt álmodja, hogy iskolában van francia órán, s önagysága ma igen szigorú. Alig győzi kívánni, hogy csengessenek már, mert a kapu előtt várja Zsolt, jaj, csak ezt is meg ne tudják, mint a Jenő-heccet, s vele franciául fognak beszélni. És ő egyre azon töri a fejét, hogy van franciául: „legyen a feleségem!” Zavarban van, csak két szót tud rá, *madame* és *maîtresse*, és egyikkel sem tudja kombinálni a mondatot. Jaj, igaz, hiszen Zsolt jól tud franciául, ő majd megmondja. Ennek az ötletnek a kétértelműsége feltűnik előtte, s hangosan felkacag, önagysága ránéz szigorú kis fekete szemeivel, lesimított feszes hajával, ő megijedt és - fölébred.

Másnap délután, amint Zsolt megjelent, elébe teszi a szalonvallomások könyvét.

Zsolt nevet és kézbe veszi a tollat. Csupa olyan mondásokat ír, amelyek kijátszásai az őszinte és komoly feleletnek.

Végre célnál vannak.

- Mikor akar férjhez menni? (megnősülni?)

Zsolt mosolyog s ezt írja gyorsan:

- Egyelőre eszem ágában sincs. Talán tíz év múlva.

A Virág lehervad, kedvét mintha fagy érte volna. A többi válasz nem érdekli; üres szemmel, megsomorodott szívvel néz.

Zsoltnak egyik-másik ártatlan tréfája jellemtelen durvaságnak látszik előtte. Most már tisztában van vele, hogy egy úr komolyság nélküli szeszélyének lett az áldozatává.

Felgyülemlik lelkében a keserűség, s a Zsolt legközelebbi válaszára igen megneheztel, nem szól, kimegy. Sokáig marad kinn, s fáradtan, fásultan, csüggedten néz a jövőbe. Látja magát, mint aggleányt, aki megsavanyodott lélekkel és reménytelenül, kedv, öröm nélkül kínlódik egy rongyos iskolában, apró, alattomos gyerekekkel. A szeme száraz. S érzi, hogy gyűlölködve fog erre az időre gondolni. A nagy csalódások idejére. Mint ahogy máris gyűlöli azt a másikat...

Ah, azt nem gyűlöli, ahhoz lelkének naiv kora fűződik. És az szegény, olyan gyöngye, gyerek-lelkű, olyan becézni való árva jószág. És messzesugárzó szemekkel néz a semmibe.

Ott ül a kertben a kis padon.

Nemsokára kijön Zsolt is, aki már teleírta a könyvet s nem győz addig várni az élceivel, míg Virág bemegegy. Utána hozzá. És lesi, várja a hatást.

Virág fanyalogva veszi a kezébe a könyvet. Az első kérdés, amire rányit: „Hol van ideálom?” A felelet rá: „A reményteljes jövőben.”

Elfordít tovább, csak néz és nem tud olvasni többé.

Zsolt látja arcán a kínos megdöbbenést, s szeretné kitalálni, mi okozta. De a lány arcáról persze nem lehet leolvasni csak a nagy ijedt zavarodottságot.

Virág leteszi a füzetet.

- Köszönöm, hogy írt bele - mondja nem is hidegen, nem is ellenségesen, hanem feldúlt lelkiállapottal.

Feláll s elsiet. Zsolt úgy néz utána, mint a kezéből elrepült lepke után.

Virág bemegy kis hálósobájába. Megáll az ágy sarkánál. Azt hitte, sírni fog, de szégyen, rettenetes szégyen fogja el. Pirul és bíborvörösén ég az arca, mert eszébe jut az álma: „Légy a feleségem!” És ő nem szégyellt ébren, álomban ezzel a nyers gondolattal foglalkozni. Igen, ezt megérdemelte, ezt a rettenetes visszautasítást. Gyűlölet fogja el a megszégyenítő ellen. Látni sem akarja többet.

És hangosan zokogva fakad, mert nincs senki, aki bosszút állana érte. Az öccse, a gimnazista! ha az férfi volna, úgy összetörné, szétmorzsolná ezt az alamuszi frátert. Mert az ő öccse nagy... igazán minden férfiismerőse hatalmas, nagy szál ember, ott a felvidéken embernek se nézik az ilyen satnya figurákat. Hogy mégis ilyeneknek kell az ő útjába kerülni. Virág, a kis Virág érzi, hogy ő maga is úgy el tudná verni ezt az embert, csak a porolót a kezébe foghatná. Eres kezét nem is szánja ökölbe szorítani!

Odakint a Piroska kacagása hallatszik. Átjött az édes, jó barátnő. Virág hamarosan letörli szeméről, arcáról a könnyecskéket, tükör nélkül rendbeszedi a haját és kiszalad. Olyan szenvedélyesen rohan a Piroska karjába, csaknem felborítja.

- Hóhóhó - kacag a nagy leány -, veled mi van, kicsikém, kis Florette, elment a sütnivalód!

És Virág kacag.

Zsolt, aki azóta teljesen összezavarodva, a könyvet tanulmányozta, s rájött, hogy legjobb volna kikaparni az összes írását, mert valamennyi sületlenül, semmit sem mondóan hazug, egytől-egyig és mind félreértésekre ad alkalmat. De persze nem meri még csak el sem dugni. Piroska meglátja.

- Ninini! a szalonkönyvecske! És hogy került ki a láda fenekéről? Az enyém boldogan hűsöl a jótékony lomtárban. Hahaha. Sötétben érik, mint a vackor; úgyis csupa vadság van benne... Valami új íráskák?

Virág megvető arccal mondja:

- Igen, ez az úr telefírkálta.

- Ez az úr! Ah, ne mondd! Ezt kiguberáljuk.

S hozzáfogott olvasni. Zsolt a máglyán jobban érezte volna magát.

- „Jellemem fővonása”: *Extra, nem?*... Ah, minő szellemesség! „Milyen szemeket kedvelek”: *Amelyekben van tűz, víz, levegő, szóval nem üresek.* Hallja, Zsolti, maga lefőzi legvérmesebb reményeimet. Csuszpájzt főz belőle. Haha. A szalonvallomásokban! „Mi szeretnék lenni”: *Arkangyal...* És melyik? Mihály, Gábiel vagy Lucifer?... „Mily országban szeretnék élni”: *Laponiában.* Ah! Ez sok egy érző kebelnek. És miért?... De milyen válogatva felel. Magának nem ízlik minden fogás? (Zsolt csak azokra a kérdésekre válaszolt, ahova valami olcsó ötletet oda tudott hebehurgyáskodni. Hej, sajnálta most!) „Mit tartok e könyv tulajdonosáról?” *Nem egészen az, akinek s aminek én szeretném - őszinte vagyok?*

Piroska erre nem tudott szólani, elképedt, Virággal együtt.

Zsolt alatt megindult a föld, s elkezdett libegni, mintha az egész udvar egy nagy tutaj volna háborgó vizen. Íme az első őszinte felelet, a legrettentőbb félreértést ez okozza. Halálos borzadás fut át rajta, érzi, látja, hogy vége a világnak.

- Magácskának kifogásai vannak! Roppant érdekes! - szólt Piroska a lehető legkellemetlenebbül hangsúlyozva minden szót, azon a lenéző hangon, ahogy csak ő tud beszélni. Virág kacagni és ujjongani szeretett volna. Hát mégis van bosszú!

Zsolt olyan volt, mint a csínyen kapott jó gyerek, akit mindenki félreért, de ő csak hallgat, s összeszorított foggal tűri a méltatlanul kapott verést...

- És mik azok a kifogások? Ellenem is vannak? Jaj, igaz, képzelj kis Virág, ellenem meg Böskének (egy kis bornyú, a Lázár-gyerekek öröme, Zsolt is jó barátságban van vele) van kifogása. Te, az a szemtelen nem vette el a kezemből a sós kenyeret!

Piroska emlékei hatása alatt úgy kacagott, hogy jobbra-balra ráncigálta magát Virágot is.

- Nem jöttök sétálni? Azért jöttem, hogy kicsaljalak benneteket a mezőre.

Virág készen volt rá. A kerten lementek ki a mezőre. Széles, egyenes mezei útra értek, s a poros fűben haladtak előre. Zsolt kínosan, félszegen baktatott Virág mellett, kalapját kézben vitte, haja homlokába hullott.

Csak Piroska beszélt, Virág fesztelenül viselte magát, bár igen kényelmetlen volt neki maga mellett érezni „ezt az urat”. Csak annak örült, hogy Piroska koronként jókat „odaszózott” az úrfinak.

- Maga mit vonszolja fáradt tagjait, mint egy beteg malac?

Virág akkorát kacagott erre a váratlan aposztrofálásra, mint a papagáj, aki a hosszú csöndet hirtelen kacajjal fölveri, aztán tovább gubbaszt. De mikor olyan találó!

Zsolt kényszeredetten mosolygott s nem szólt. Csakugyan beteg malacnak érezte magát.

Jó nagy utat tettek, s a zöld here között gázoltak visszafelé. Zsolt botjával messze ütögette a gyatra bugákat, s hang nélkül füttyörészett.

Egész életében kínosan emlékezett erre a délutánra, amelynél keservesebbet Dante sohasem gondolt ki.

Odahaza a néni jó vacsorával várta őket.

Alig ültek hozzá, a kastélyból jött a huszár, s levelet hozott. Zsolt elolvasta s hirtelen fölgalvanizálódott.

- Mi az? mi az? - érdeklődött a néni. Piroska is kíváncsi volt, majd belehalt, de röstellt indiszkrét lenni. Virág idegenkedve pillantott a fiatalember fölragyogó arcára.

- A pártkör egyhangú lelkesedéssel jelölt képviselőnek, s Mocsáry fölszólít, hogy holnap legyenek a székvárosban. Mehetsz! - intett a hajdúnak.

- Ember hozta, instállom - szólt a zsinóros legény -, oszt' aszondi, hogy a méltóságos úr aszonta, hogy tiszteli a nagyságos urat, oszt' aggyon a nagyságos úr egy kis cédulát a méltóságos úrnak, hogy jónak látja a nagyságos úr, amit a méltóságos úr írt.

Mindjárt jelezte is a kezével az írást, aztán újra haptákba vágta magát.

Zsolt elővette a tárcáját, névjegyre pár sort írt, borítékba tette, címet firkantott rá, s átadta.

A huszárlegény elment pengő sarkantyúval.

- Azért nem kell bélyeg a folyamodványra! - mondta mosolyogva Zsolt.

Virágnak a pillantása kellemetlen, lenéző, idegen érzéssel siklott el a fiatalember fölhevült tekintetén, s elfordult. Zsolt lehült, mintha hideg zuhany alá került volna. Megérezte, hogy semmi sem változott, s ettől úgy lehangolódott ismét, mintha a halál köszöntené rá a poharát. Nem is vidult fel többet, csak maga elé meredt.

És mégsem sietett elbúcsúzni, bár százszor gondolt rá, hogy menni kellene.

Piroskáért jöttek, Macókát elhozta a nagyobb öccse, a zongorás, puha arcú, szőke, hízelkedő fiú, aki Zsoltot már gyakran megvesztegette bizalmas testvéri modorával. Az összes Lázár-gyerekek közül ezt szerette legjobban, mert ez rögtön a karjába kapaszkodott, és mindenféle bizalmas csacsiságot mizserált a fülébe. Igazi kedves bohémgyerek volt; Zsolt kívánta, hogy valódi művész legyen belőle. S legjobban haragudott a haszontalan kényes kis Macókára, akít most is ölbe kapott Virág, és szenvedélyesen csókolgatta.

Nemsokára fölkerekedtek. Piroskának haza kellett mennie. Virág is elkísérte.

Zsolt mélységes fájdalomnak adta át magát, s nem ügyelt a fecsegő fiúnak egyetlen szavára sem. Ő holnap megy az új útra. Úgy látszik, ezzel vége a réginek. Egy világból kilép, s a másikba jut. És a kedves táj elvész, a meleg, a bizalmas, ahelyett új világ, fényes, munkás, gyötrelmes kezdődik.

Sírni szeretett volna.

Érezte, hogy itt minden elveszett. A Virág szeretetét eljátszotta, mielőtt igazán megnyerte volna.

A Lázárék kapujába értek, ahol el kellett válniuk. A kis diák valamit suttogott Piroskával a sötétben.

- Zsolt bácsi, vegye le a nyakkendőjét.

- Mit?

- Virág néni kéri a nyakkendőjét.

Zsolt elhalt s tévovázva nézett rájuk.

- No igen, igen, ez a maga kék selyemkendője kimondhatatlanul tetszik Virácskának. Nem adja neki? - szólt Piroska.

Zsolt az egekbe szeretett volna repülni.

- Igazán?... Ezt csak maga találta ki...

- Én, no de ilyet? Sohase jutott volna eszembe se. Na, szólj már Florette; tessék, engem itt egyre piszkál, és ő sem szól. Na, szóljál hát, látod, nekem nem adja, engem nem méltat annyira.

Virág elnevette magát, s pajkosan odavillant a szeme Zsoltra, aki úgy felüdült ettől, mint a kiszáradt virág az esőtől. Esztelenül bontotta le nyakából a hosszú, széles, rojtos égszínkék selyemkendőt s átadta Piroskának.

- Most Zsolt bácsi úgy megy haza? - kérdezte a fiú.

- Igazán, ez borzasztó, nyakkendő nélkül! - kiáltott Piroska. - Milyen ötleteid vannak, Virág! Ez borzasztó. Azt hiszik róla otthon, hogy a kocsmából jön és dulakodott. No, szép.

Virág nem ügyelt rá, nevetett, s beszaladt a kis kapun.

Piroska és öccse nagy alapossággal búcsúztak el Zsolttól, és szerencsét kívántak neki a holnapi nagy sikerekhez, s ők is bementek.

Zsolt ujjongott, nevetett. Éppen úgy rohant előre, föl a kastélyba, mint mikor legelőször látta meg a fehér napernyős lányt a dombon.

A szobája közepén megállott, s megcsóválta a fejét.

- Na, ez igazán borzasztó! Egy lány szeszélyeit kiismerni! Az lehetetlen!...

És nevetett, kacagott, csaknem táncolt örömében.

35

Zsolt a képviselőválasztás izgalmai közt úgy érezte magát, mint a hal a vízben; észre sem veszi, ha háborog a tenger, neki még kedvesebb így, elemében van. Nem hiúságból, haszonlesésből, alacsony érdekekből vágyott rá, hanem azért, mert valóban rátermett a politikai pályára. Már kisfiú korában úgy gondolt a törvényhozó szerepére, mint a legmagasabb földadra, ami osztályrészéül juthat. Tanulmányai mind erre a jövőnk munkára készítették elő. Meglehetősen hanyagul végezte el a sablonos iskolai feladatokat, emiatt igen vegyes volt a bizonyítványa, s csak ott volt egészen jó, ahol nem ő törődött a jó kalkulussal, hanem a tanára. De amellet rengeteg sokat olvasott, főleg nemzetgazdaságtani műveket, s ebben nagy segítségére volt kitűnő nyelvérzéke, három idegen nyelven kifogástalanul beszélt, s ezek segítségével a többiekben is könnyen haladt előre. A rendszertelen olvasmányok csak annál jobban növelték fantáziáját. Egyetemi tanulmányai után úgy érezte, egyformán jártas az elméleti s a gyakorlati politikában.

Az első választás a legizgalmasabb, kivált, ha még huszonötéves az ember, s megvan lelkének ifjúkori rugalmassága. Zsolt maga sem ismert magára; hadvezérnek született ezen a téren. Mindent meglátott, semmit sem szalasztott el, fáradhatatlan volt és ötletes. Agitálókörútján legjobban saját magát ragadta el, milyen bámulatos folyékonyssággal ömlöttek szájából a pompás szónoki ötletek, eszmék, tervek, gondolatok, szemkápráztató fordulatok, kézzelfogható érvek.

Nehéz volt a harc. Négy jelölt között oszlott meg a nagy kerület közönsége, s látszólag Zsolt eleinte egyáltalán nem volt az első, sőt ketten is voltak fölötte.

Egyik egy vén gazember, aki több cikluson át volt már képviselő, s az immunitás mindenféle törvényes rablásra segítette; ügyvéd volt. A másik egy csodadoktor, aki fanatizálni tudta maga iránt a népet. Zsoltot különösen ennek a hívei fenyegették, egyszer csaknem agyon is verték fenn a tót járásban. De a veszély csak megsokszorozta az erejét, s hihetetlen bravúrokkal vágta ki magát. Olyan ötletekkel, hogy szállóige lett belőlük.

Sovány arca mindig vörös folttal égett, erős, érces hangja a sok beszédben még élesebbre köszörülődött, mikor izzó szenvedéllyel ott állott a hordó tetején, olyan ragadós volt a lelkesedése, hogy ha azt kiáltja el: „Utánam, magyarok, a haza veszélyben van!” kaszára, villára kél a vidék. De hideg, számító esze uralkodott a látszólagos hevessegen, és sohasem mondott olyat, ami bolondság lett volna. Kellett is, mert a vén mameluk, az igazi ellenfél, mozgósította az egész hivatalos apparátust, a belügyminisztertől az utolsó falusi jegyzőig, hogy a fiatal néplábitót tetten ériék s valahogyan elnémítsák.

Olyan boldog volt a lázas tevékenységében; úgy örült, hogy végre hozzájutott a cselekvéshez, hogy szinte kimeríthetetlen volt a kedve, ereje.

És minden percben az lelkesítette: Ha Virág látná! Ha Virág megtudja! Ha Virág megkérdi!

A kis Virág pedig búsan mélézött kis kertjében azon a padon, ahol olyan sokat ült mellette Zsolt, és csöndes, kedves, meleg tréfáival olyan bizalmasan, kellemesen mulattatta. Kint fűjták a utcán:

Szőnyi Gábor és Noszlopy
Korcsmák támasztó oszlopi,
De az ám a fene dolog,
Mindakét oszlop imbolyog,
Éljen Dávid Zsolt!

Virágot bántotta, hogy ilyen sok ember, részegek és durvák, éltetik az ő szegény, hűséges Zsoltját, s hogy éltetik! Agyongyalázva az ellenfeleket! Jellemtelenség... Sehogy sem tudta elképzelni Zsoltot másnak, mint akinek látta; mikor itt tépegette mellette a százszorszép apró leveleit. Félt, féltette. Most már nem lesz többé jó fiú. Elkapja a dicsőség. Virág fázósan összehúzódott. Nem értette, hogy lehet kiállani a piacra, deklamálni, világot ámítani, embereket megszédíteni.

Végre ezt is meglátta. Zsolt a saját falujában, a Virág szeme előtt különösen nagyszabásúvá akarta tenni a programbeszéd napját. Népünnepélyt rendezett, s összecsoárdította a fél megyét.

Az emelvény ott állott a százados háza előtt s az ablaktól éppen szembe látszott a tömeg fölött a szónok.

Virág egész nap reszketett Zsoltért, hogy sikerüljön. Alig mert eleinte ránézni, mikor megjelent az arca a fejek fölött. De hamarosan ő is megjuhászodott. Piroska úgy kacagott, kiabált, kendőt lobogtatott, majd szétrobbant a lelkesedéstől.

Virágot pedig a szíve mélyén szomorúság fogta el. Ez az ember nem az, akit ő ismer. Tisztán olvasott a Zsolt lelkében. Látta ott a demagógot, aki szándékos és tudatos ámítással vezeti félre a tömeget; látta a férfit, akinek nagy tervei vannak, s látta a szerelmes embert, aki öelőtte akar pompázni! Hát az igaz, nagyszerű módon mutatja be magát! De Virág rájött, hogy neki semmi köze ehhez a jelenethez. Neki ez csak ellensége, mert leköti, elragadja tőle a párját, aki nemcsak őt szereti, hanem ezt a vad életet még nála is jobban. És úgy szeretne volna kézenfogni Zsoltot, s elrepülni vele valahová messzire, szegény embernek, kis hivatalnoknak, aki reggel elmegy hazulról, délben megjön csókkal. Ó, milyen jól és boldogan tudná ő be rendezni azt a kis lakást, hogy jobban érezze magát benne Zsolt, mint ebben a szédítő, nagy káprázatos dicsőségben.

S mikor az egész tömeg őrzöngött az éljenzéstől, a kis Virág visszafordult a szoba sötétjébe, elővette a kis kendőjét, és könnyet törült le arcáról.

Zsolt a dicsőség emelvényéről hiába kereste a szemével azt, akinek a kedvéért rendezte az egész komédiát. Virágot nem látta sehol.

Akkor emberek jöttek a szomszéd falukból, és rikoltozva kiabálták, hogy Szőnyi skandalumot csinált, óriási verekedés van, az emberek rakásra hullanak.

Zsolt elfeledett mindent, lóra ugrott, kísérete kocsira, lóra, gyalog s rohantak a veszély helyére.

A nép azonban szépen elfogyasztotta, amit az uraság kiadott, az ökröt, a borokat, s Virágnak reggelig kellett hallani a vad kortesnótákat, amiket a tökrészes s fanatikus parasztok üvöltözték.

Zsolt nem jött vissza, csak egy hét múlva. Lehetetlen volt szabadulnia De Virágnak rövid mondatú, határozott, kemény szóból szabott modorban jelentést tett a harctér eseményeiről.

Virág szórakozottan nézte az idegen lelket eláruló írást. S nem annak örült, hogy még e lázas órákban is gondol rá Zsolt, hanem szomorkodott, amiért csak egy-egy félpercben, a nap 24 órájából.

És ekkor olyan esemény jött közbe, amely alkalmas volt, hogy egész lelkét felkavarja.

Jenő írt. S kiderült, milyen véletlenség volt az oka annak, hogy eddig nem kapott tőle levelet. Maga Virág volt az oka, mert neki nem „Dávidházát, hanem Dávidfalvát írta fel címül. Ez pedig kettő is van az országban, s az első levelei egyszerűen elvesztek, mint kézbesíthetetlenek, a későbbiek pedig, mikor óvatosságból ráírta a címét a borítékra, visszajöttek. Egész nyomozási eljárást kellett indítania, míg megtudta, hogy Lázárék Dávidházán laknak. Ő pedig szeptember 1-én megy el itt átutazóban, mert a minisztériumba jutott be díjtalan fogalmazógyakornoknak, hát a nyaralási helyéről, Erdélyből egy kis kerülővel erre jöhet. Ha tehát Virág nagysám egyenesen le nem tiltja, személyesen bátorkodik tiszteletét tenni.

El nem lehet mondani, milyen zavarba hozta ez a levél Virágot. Kétségbeesetten vergődött. Feltámadt a múltja, s harcra kelt a jelennel. Láz fogta el, és a lába remegett. Mi lesz most?

Szerdán elseje, s a levelet hétfőn kapta, hétfőn délután. Ugyanakkor nagy pecsétetes levelet is, hogyha el akarja fogadni azt a bizonyos falusi tanítónői állást, legkésőbb szeptember harmadikán jelentkezzen. Ráadásul a szüleitől is jött levél. Első oldalon az édesapja ünnepélyes, hivatalos szépírása, amely olyan szabályszerűen volt megírva s megfogalmazva, mintha a vezérigazgatóhoz lenne intézve. A többi három lapon az édesanyja kusza sorai, még a lap szélei is mindenütt körülírva utólag eszébe jutott s épp a legfontosabb mondanivalókkal. Azt írják hazulról, hogy jöjjön haza rögtön. Mindenféle okok vannak, és sok szó a szülői szeretetről, gyermeki kötelességről. Virág kínosan olvasta. Végre egy széljegyzet elárulta a nagy okot, miért kell rögtön menni. A szomszéd falubeli tanító látatlanul megkérte a kezét, s azt akarná, hogy legkésőbb karácsonyra meglegyen az esküvő.

Virág undorral gondolt a látatlanul is bátor vőlegényre, s úgy el volt rémülve, hogy maga sem ismerte ki magát.

Mari néni a legnagyobb mértékben részt vett a megzavarodottságában.

- Ach, bizony, oda nem megy, azokhoz a tótokhoz - mondta.

De azt nem lehetett olyan könnyen indokolni, hogy haza se menjen. Erre is hamar akadt ürügy. A néni már napok óta betegségéről panaszkodott, s estére csakugyan rosszul lett. Virágnak ott kellett maradni ápolni. Most az egyszer nagyon hűséges volt hozzá. Úgy, hogy el tudott ülni mellette s diskurálni, mint kislány korában. A néni boldog volt, és Virág megmutatta a Jenő levelét, sőt engedte, hogy a néni kivallassa mindenről. Szépen elmondta az egész heccet. A néni nem győzött eleget szörnyűködni és sajnálkozni.

Nem is tartotta rossznak ezt a partit. Az szép, ha máris a minisztériumban van! Az sokra viszi! Az bizony nem tréfa. Egypár esztendő ki lehet várni. Virág is csak most múlt tizennyolc esztendő. Még tíz esztendeig is szépen várhat. Nem is jó olyan korán férjhez menni. És ő maga egyáltalán nem is akart. Huszonnyolc éves volt éppen, mikor erővel elvette egy özvegyember. De ő hányat kikoszarzott!

Virág nevetve hallgatott. A néni suttogva szólt.

- No és aztán *ebből* úgyis ki tudja, lesz-e valami?

- Miből? - szólt Virág összerántott szemmel.

- Ebből a partiból.

- Ugyan, Mari néni! - pattant fel Virág, és lángvörös arccal hagyta ott.

A néni nem merte többet szóba se hozni.

Másnap délelőtt követ jött Virágért, hogy menjen rögtön Piroskáékhoz. *Valaki* várja.

Virágnak dobogott a szíve, szorongott.

- Virágcim! - szaladt ki elébe Piroska a régi pajzán olvadozással. - Ki van itt, te kis jós! Jövendöld meg csak.

- Alászolgája - köszönt ismerősen és kissé bizalmasan egy alacsony, vékonyka bajszerű, öntelt arcú fiatalember.

Virágot kellemetlenül lepte meg, hogy ennyire alacsony, ő is magasabb már nála, lefelé kell nézni rá. Zsoltnál jóval alacsonyabb, pedig ő mindig azzal vigasztalta magát, hogy Jenő magasabb. Hogy lehet egy ilyen emberkét komolyan venni. Pedig ez maga milyen komolyan veszi önmagát. Csak úgy süt az arcáról az önérzet, tudja, hogy ő most romantikus lovag, aki roppant boldoggá tesz egy leányt. És az is, hogy milyen nagyra van a minisztériummal. Komikus állás az a „díjtalan fogalmazógyakornok”!

Ezt mind átgondolta Virág egy pillanat alatt, amint lenézett a fiatalembernek rámeresztett bátor szürke szemeibe, s ki is fejezte a különös megszólításában:

- Maga is megvan még?

- Vagyok bátor...

Bementek s leültek.

- Meg méltóztatott kapni szerény levélkémet?

- Meg; a néni hogy van?

- Köszönöm, a mama most elég egészséges.

- Az aranyos néni, Piroskám! haha! sohase fogom elfeledni azt a kedves nénit. Azt mondja egyszer, egy tavasszal, mert úgy szerette a virágot, madarat, az ablakunk alatt abban a kertben a fákön ott szoktak összegyűlni a madarak, s azt mondja egy tavasszal: „Flóri! Hallod! már a madárcák *schwäccolják a schnáblerskájukat*... Hahaha!”

Virág kacagásba tört ki, amely néha egy váratlan ötlet vagy fordulat meglepetésében úgy el tudta fogni, alig bírta magához térni belőle.

- Az aranyos néni!

A fiatalúr felhúzta az orrát, hogy ránc vetődött rajta, s csendesen nevetett. Virágnak ez is igen furcsa, gyerekes volt. Újra kitört:

- És mikor már azt mondta a néni, hogy „Ach fijam...”, már akkor neveltünk. Miciről mit tud?

- emlékezett szökdelve volt szobatársnőjére.

- Annak persze állása van. Az apja helyett tanít - szólt gúnyolódva Jenő úr.

- Az is olyan remek lány: négy évig laktunk együtt a néninél, s a néni mindig csak azon búsult, hogy Mici nem megy gyónni: Ach Mici, maga bizony elkárhozik... Hát mikor a petróleum elfogyott a lámpában és én éjszaka töltöttem?... Hát mikor káposztástésztát vacsoráztunk és én ijedtemben a székre tettem a tányért, mert jöttek a néni vendégei, a két Sárkányfalvy úr, és ráültem és nem mertem fölállani... Na, az boldog idő volt. Hahaha! Mikor

a nénit meglőtték. Hahaha! Az orvosságos üveg dugóját kilökte a bent fejlődött gáz, és borzasztó nagyot pukkant. Tíz órakor volt éjjel, éppen lefeküdtünk, mert elaludt a lámpa. (A néni mindennap pontosan annyi petróleumot öntött bele, hogy pont tíz órakor elaludt. Pedig akkor mennyi tanulnivaló volt!...) Hát csak nagyot szól valami odaát az ő szobájában. Pukkant! Mici borzasztó gyáva volt. Azt mondja: Flóra, mi az?! És csak átkiált a néni: Ach Virág! meglőtték...

Virág kacagott és Piroska még jobban. A lovag úr is csak nevetett, nem tudott mit tenni, csak hunyorgatott meglehetősen nagy orrával. Voltaképpen meg volt sértve, sehogy sem képzelte ilyennek a találkozást.

Így telt el az egész másfél óra, amennyi ideig itt lehetett a vendég.

Jenő úr hosszú orral ment el; Virág pedig napokig kacagott, ha rágondolt. Csak később ámult el és döbbsent meg. Nem értette magát, mi történt? Hova lett az a sok álmatlan éjszakán szőtt, font, buborodó bűvös hangulat, amely nemrég is úgy egybefűzte őt álmai lovagjával.

37

A választás napja erősen közeledett. Zsolt ez alatt a két hét alatt csak egy-egy órára tudott eljutni Virághoz. Néha olyan lelkes hangulatban volt, hogy majd fölvetette hatalmas lármájával a házat, ilyenkor senki sem jutott szóhoz mellette, máskor annyira fáradt és kimerült volt, alig bírta vonszolni magát. Intim szót nem is váltottak egymással.

Már az egész vármegye tudta, hogy Zsolt „meg van fogva”. Valami titokzatos falusi kis boszorkány babonázta meg. A Lázár-háznál számosan látták is, mert Lázár egyik főkortesé volt Zsoltnak, már amennyire a katonatiszti kardbojt engedte. Szerencséjére honvédtiszt volt, s neki az is igen kedvére esett, hogy a lánya barátnőjét fogja elvenni a leendő nagy úr. Senki sem kételkedett benne, hogy Zsoltból idővel miniszter lesz.

Ez a nagy nyilvánosság elhatározásra bírta Zsoltot. Meg fogja kérni a Virág kezét. Nem bízta ezt idegenre, féltve őrizte szíve titkát, s rettegett attól, hogy a sablonos formában folyjon le az ő regénye is.

De mikor éppen ideje lett volna rá, hogy hazamenjen Dávidházára, megbetegedett. Napokig feküdt gyötrő lázban a székvárosban, s egy éjjel úgy érezte, meg fog halni.

Lázás vergődésében verset írt. Az a nagy kérdés tűnt föl előtte, hogy ő, aki most egész emberáradat érdeklődésének a középpontjában él, tulajdonképpen egyedül, szeretet nélkül áll a rideg világ közepén. Sorra szedte egy-egy versszakban, s inkább éles ésszel, mint költői ihlettel elemezte, hogyha meghalna, „ki siratná meg”?

S csak egy lelket talált, aki őszintén, szívből sírna utána, aki egész életén át megőrizné emlékezetét: Virágot. És mégis, ezt is kérdőjelesen állította.

A vers gyönyörűnek tetszett neki, bár maga is látta, hogy nem elég szabályosan gördülnek a sorok. Javítás nélkül írta meg végig és hagyta, hadd döccenjenek a rímek, csak a szók maradjanak épek és találók.

Másnap reggel borítékba tette s aláírás, cím és kísérő sorok nélkül elküldte Virágnak.

Virág a Jenő látogatása óta egészen tönkrement. Szegény kislány. Éjszakánként sírt és imádkozott. És hangtalanul hívta, szölongatta szerelmesét, akiben nem mert hinni, bízni, remélni.

Lojzi volt az egyetlen, aki teljesen átérezte az ő érzéseit. Minden este ott ült mellette a kertben a kis padon, s míg közönyös apró dolgokról diskuráltak, igyekezett szórakoztatni Virágot, aki nagyon hálás volt e hűségért. Szegény Lojzi sem ment jogásznak, nem volt pénze, hát itt maradt még egy félesztendeig, biztatta magát, hogy januárban is csak olyan jól be lehet iratkozni az egyetemre, mint szeptemberben. Virág meggyanúsította, hogy az ő kedvéért maradt ki, s még százszor hálásabbnak érezte magát iránta, pedig a derék német fiúnak csakugyan nem volt pénze, ha lett volna, eszébe sem jut, hogy másképp is lehet: akkor egyszerűen menni kell, akármilyen is a szívfájdalom. De ha már itt maradt, legalább hűségesen veregette egyik vörös öklével a másikat, s mondogatta:

- Az a haszontalan Zsolt! Csak kerüljön a kezembe, olyan apróra töröm a csontját!

- No-no-no!

- Így kínozni magácskát.

Virág szelíden, bágyadtan mosolyogva hallgatott.

- Botrány a fővárosban! Egy krajcár! - kiáltotta Lojzi, s erőszakosan kacagott.

Mikor Virág megkapta a Zsolt versét, végre úgy tetszett neki, lehullott a titokzatos lepel, ami-be az az ember burkolódzott. De most sem egyszerű, nem őszinte. Mennyi embermegvetés van a soraiban, milyen durva, káromkodós kifejezések és hány kérdőjel, mikor az ő szerelméről beszél. Vagy saját magában kételkedik? Bizonyára, mert hiszen ő, a kis Virág olyan nyíltan állhat már előtte vergődő szerelmével, hogy szinte szégyen.

Zsolt éppen fölépült a választásra. Sápadt volt, beesett arcú; erős arccsontjai kimeredtek, be-süppedt szemei villogtak, tűz, lelkeség és ész égett bennük. A választás nagyon heves volt. Ellenfelei az utolsó percig nem adták föl a harcot. És Zsolt a hadvezér megelégedését érezte, mikor látta, hogy alvezérei, tisztjei, kortesei mennyire fanatizálva vannak, s tűzbe-vízbe készek menni érte. Elképzelhetetlen az az izgalom, ami a választás alatt volt. A szavazás napján tíz órakor Noszlopy visszalépett Szőnyi javára, s a vén zsvány ügyvéd agyonitatott szavazói vasmarokkal vonták maguk közé a csodadoktor jámbor tótjait. Már dél van, három óra, négy óra, s mindkét párt győzi a turnusokat. Zsolt csaknem szétpattant aggyal jár-kél a kis gyűlési teremben a megyeházán. Ha most elbukik, vége az egész pályájának, mert ezt a harcot nem lesz többet ereje s kedve újra csinálni sikertelenül.

Fognak a szavazók; mindkét jelölt lassan bírja már előállítani a tíz-tíz voksot.

Az elnök öt órára tűzi ki a zárórát.

A Szőnyi csoportja elmarad.

A következő esetben a Dávid-párt nem bír kiállítani egy embert sem.

A kortesek rémülten vágatnak szanaszét, s a holtakat is kiássák a sírból.

Egy Szőnyi-szavazót elkerget az elnök, mert már egyszer szavazott.

Erőszakosságot ordítanak odakint s verik a palánkot.

Végre itt a végső perc, s bezárják a nagy terem összes ajtait. Pár perc múlva pokoli dörömbözés van.

- Itt a Szőnyi-párt! Megjöttek a bekecsiek! - ordítják künn.

Késő. De nem is igaz. A bekecsiek még reggel leszavaztak. Ez csak fogás, hogy két voksot betolhassanak.

Mindenki leszavazott a teremben.

Összeszámolnak. Az elnök kihirdeti az eredményt.

- Szőnyi Gábor 1230 szavazatot kapott. Dávid Zsolt 1232-t.

Az emberek üvöltenek, egymás nyakába borulnak, sírnak.

Az elnök is Dávidra szavaz! Éljen az elnök! Három a magyar igazság. Három a szótöbbség!

Követség megy Zsoltért. A vállukon hozzák. Mindenki érzi, hogy ez történelmi pillanat. Dávid Zsolt nagy ember.

És Zsolt prófétai átszellemültséget érez; meghatottan köszöni meg a mandátumot, aztán kitör belőle a láng, s égő szemei tengerfeketén villognak ki sűrű szatír szemöldökei alól, haja szilaj fürtökben szövődik szét, s a hangja sikolt, míg esküszik, hogy a haza boldogságáért, a magyar népert fog küzdeni szíve utolsó dobbanásáig.

A másik percben sürgőnyt fogalmaz meg gondolatban Virágnak. És ekkor érzi, hogy minden előbbi meghatottsága mellett is csak ez az érzése az emberi, az igazi, az élet legbensőbb titka.

Alig is várta, hogy hazarohanhasson, másnap reggel már otthon volt. Kifáradva, kimerülve, de boldogan s reménységgel tele. Rögtön Virághoz, de már napok óta nem aludt, s amint át akart öltözködni, elnyomta az álom.

Csak estefelé ébredt fel. Frissnek, ruganyosnak érezte magát. Gyorsan öltözött, és sietett a faluba. Úgy tetszett neki, mindenki tudja, hogy most megy az igazi diadalútra. Aki látta, vidáman, nagy kalapemeléssel köszöntötte.

- Jó estét!

Mint két vívókard pengéje villant össze szemük, csendült a hangjuk.

- Rossz színben van! - kiáltott fel Zsolt.

Virág ellenségesen pillantott rá.

- Rút vagyok! Mint mindig.

Zsoltot megbántotta ez a szó. Hát neki nem szabad őszintének lennie? Virág ki akarja közülük zárni, az őszinte hangot? Olyan messze vannak ők egymástól még mindig, hogy egyszerű, ijedt, szerelmes sajnálkozást rosszakaratú bóknak kell inkább eltakarnia! Sokszor érezte már Virág előtt, hogy nem célszerű teljes nagy őszinteségét kimutatni, mert mindig balsikert ér el, ha nem kedvező a lányra a szava. Ő maga olyan szívesen tárta föl a keblét az édes ellenfél előtt, s úgy érezte, hogy még a legkeményebb vágást is gyönyörrel fogadja, csak közönyös ne legyen. De a maga részére is ugyanezt a szabadságot kívánta, s ha egyszer-egyszer élt is vele, rögtön póruljárt, észre kellett vennie, hogy Virág is „csak nő”.

Ellenben a kis Virág sok kínja, gyötrelme, önmagával való versengése közben valóban hervadt rózsza lett, megsápadt, szeme sötétkarikás, orra megnyúlt, sőt tizenhét éves arcán apró ráncocskákat vett észre. Ez még jobban lehangolta; ideges volt a végtelenségig, türelmetlen, önmagával s másokkal elégedetlen. Mintha a szívébe szúrtak volna, hogy Zsolt, akit maga ellen védőül várt, legelső szavával durván konstatálja a rideg, letagadhatatlan tény, azt, hogy megrútult! Szívtelen. Nem érzi, hogy miért? Hogy miért? Hogy ő az oka! A rettenetes, megemésztő szerelem!... S nem azt látja, hogy mennyit kellett szenvednie, hanem azt, mi lett belőle. Ej, igazán jobb lesz véget vetni mindennek. Az lesz a legjobb.

Már az első pillanatban elkeseredett köztük a hangulat.

Zsolt halkán, fáradtan üdvözölte a nénit, aki szintén gyanakodóan nézett rá s nagy hangon gratulált a „szerencséhez”.

Ezt a szót is gyűlölte Zsolt. Nem a szerencsének, hanem saját munkájának köszönte a győzelmet.

Hallgatva mentek be, s leültek a helyükre. Zsolt a nagy dívány sarkába, az ablak felől. A néni éppen nevetett rajta a minap, hogy „egészen kiülte azt a díványt az a te Dávidod”.

Virág az asztal mellé ült, ahova hímzőrámája volt fölállítva, s rajta valami kézimunka kifeszítve.

Hallgattak. A néni érezte, hogy itt valami baj van, s gyöngéden azt gondolta, legjobb, ha magukra hagyja őket. Pedig most mindketten igen örültek, hogy beszél helyettük.

- Nem is kérdezi, mi volt, mi történt - szólt Zsolt sokára; a szíve dobogott.

- Nem érdekel! - felelt Virág, s a ráájára hajlott komoly arccal, és elnyelte a gondolatát; maga sem kérdi, mi történt énvelem!

Zsolt rettenetesen lehült. A hiúsága halálosan meg volt sértve. Az egész világot, a közönyös senki-semmi népet, akik személy szerint nem ismerik őt, érdekli s Virágot nem, ami vele történt! Úristen, hiszen itt nincs mit keresnie. Nem szólt, csak kimeredt szemmel nézett a lányra.

Ez fölpillantott, meglátta, megértette őt. S hideg, jeges lett az arca; úgy nézett el rajta lefelé forgatott fagyos szemekkel, kiduzzasztott édes kis gógös tokával.

- Értelek - gondolta magában -, pukkadsz, hiú! Azt hiszed, most az egész világ körülöttes táncol. És te se tudsz másra gondolni, csak a dicsőségedre! Csámpás! Ha tudnád, mi vagy!

És megvetően elfordította a szemét, s már nem is volt olyan igazán ellenséges; ez a goromba gondolat feloldotta a hangulatát, s nevetni tudott volna a berzenkedő kis „trotli” kakason.

De Zsolt nem hallotta a gondolatát. Megint felfordult vele a világ, homlokát a tenyerébe támasztotta, s a dívány karjára könyökölt. Úgy meredt maga elé, mint az eszelős.

- Az egész világ ünnepel - mondta rekedten -, tombol, csak az, akit jobban imádok az egész világnál, az... az...

Virágon villanyos áramok rohantak végig, de a nagy mondás sértette vallásos érzését.

- Frázis! - mondta.

És Zsolt még jobban összeroskadt. Ennek a szónak egész jelentését megérezte a lány szájában: nem hisz neki, aki olyan sok frázist pufogatott el tömegek megtévesztésére - s igaza van, ha nem hisz!

A látszat ellene szól. De hát örökkévaló Isten, hogy bizonyítsa be, hogy őszinte, egyszerű, igaz ember.

Hirtelen, mintha felrobbanna, felugrott s a lány elé állt. Minden porcikája reszketett, s a szeme csaknem kiugrott sovány, meredő arcából.

- Gyere velem rögtön! Légy a feleségem! Parancsolom!

Virág hátraszökött, mint a kígyó elől, a széket is felborította.

Ez a brutális támadás elvette az eszét.

- Soha! - kiáltotta. - Soha!

Zsoltnak szétmeredt a szeme, s a két pupilla külön irányba torzult el. Lezúzódt a karja, s szinte eszét vesztette az indulattól.

- Hogy mer nekem parancsolni! - kiáltotta Virág, és Zsolt ködlő szemein át gyűlöletet látott felé szikrázni.

Tébolyodott, téveteg mozdulattal a kalapja után nyúlt, többet nem szólt, elment.

És Virág megrettent, fejéhez kapott, és szeretett volna utána szaladni és nem mozdult. És várta, szívpattanással várta, hogy visszaforduljon, hogy elébe omoljon...

De nem jött. Elment. El.

És a szegény lány levágta magát a díványra; a dívány sarkába, ahol Zsolt ült, s keserves, kínos zokogásba tört ki.

- Virág! Gyermeke! Jézus Mária! Jézuskám! Bozse moj! Jaj, mi volt itt! - állott meg felette reszketve ijedtében a néni, aki a kis szobában volt s onnan látta, hogy Zsolt iszonyatos arccal letámolygott a kert felé. Itt meg Virág zokog, mint a halottsirató.

- A cudar - kiáltott fel újra a néni éles síró hangon. - Mikor betette ide a lábát! Drága gyermekem! Vesd ki a fejedből a cudart! Menjen a pokolba a pénzével! Ott süllyedjen el az egész vára, ahol van! A kénkö vesse fel! A gyilkos! A haramia! Csak idejön bajt csinálni! A borzasztó ember! Nem szánja ilyen kis cseppséget! Úgy gázol a nagy bocskorával a szívibe.

Virág nem állotta tovább. Felkacagott! Ott sírtában elnyúlt a díványon, és az egész jelenet elvesztette tragikus komolyságát.

A néni abbahagyta a sírást és kéztördelést. Könnyei felett, elvánnnyadt arccal kukucskált a lányra, akit még mindig rázott a kacagás.

- Megbolondultál! - pissegett haragosan a néni. - Hisz az egy áldott, azt te üldözted el, te! te!... Mi volt itt!

- Megkérte a kezem! - kiáltotta diadalmasan Virág.

A néni sóbálvánnyá lett. Összezsapta a kezét.

- Jézus Mária!... És te elkergetted!

- El! - kiáltotta Virág.

- Ó, te számár, te számár! No, te csak egy számár vagy. Mert ilyen csak egy számártól telik ki.

Virág csendesen, győztesen nevetett. Most érezte át, hogy tulajdonképpen ő győzött, s minden idege boldogan rezgett.

- És ha az most elmegy, és nem jön, és azt teszi, amit az a másik, az a Bertalan, akit csak az a Piroska...

Virág megdermedt és főlegyenesegett.

Figyelt, várt. Hátha már jön is vissza. Ó, csak jöjjön, jöjjön.

De hiába várt estig, éjfélig. Nem jött.

Akkor a néni magára borította nagy, vörös sávós felsőkendőjét s felzörgette az udvara végén, a kamarából csinált szobácskában lakó öreg parasztot, és felküldte a kastélyba, kérdezze meg, otthon van-e az úr?

- Az úr elment Pallagra, mert haldoklik a nagybátyja. - Ezzel jött vissza az ember.

Új rémítő hír.

Zsolt már igazán közel érezte magát az elvesztéshez, mikor éjfél táján Pallagra beért a kocsija.

Elveszíti a szerelmesét, s mikor a legsötétebb gondolatokkal őrvong, és a fejét ököllel üti, s azt kérdezi magától, észnél van-e, lehet-e ez? Jönnek utána, s a bátyja halottas ágyához hívják.

Ez talán a sokat jövendőlt világ vége? Így valósul ez meg? Belsőleg dől romba egy-egy ember lelki világa? A görög sorstragédiák újulnak meg, vagy talán folyvást élnek azok, csak mi nem látjuk? mert már más általánosításokkal nézzük az életet?...

A nagy ház tornácán két lámpa is égett e késő éjjeli órában.

Zsolt besietett a nyikorgó előszobán át.

Lulika nyitotta ki eléje az ajtót. A fejével intett jó estét. Zsolt bement. Még egy hölgy volt odabent, magas, szép termetű, feketébe öltözött nő, a Lulika legidősebb testvérnénje, Sára. Zsolt könnyedén meghajlott előtte, s kérdően belenézett az arcába. A régente gyönyörű hölgy arca citromsárga volt, még a szeme golyója is világossárga. Zsolt már hallott róla, hogy régi májbaja sárgaságba ment át. De most, hogy először látta, elrémült. Sára hangtalanul intett befelé.

- Bizony így vagyunk.

Zsolt félve lesett az ajtóra. Senki sem szólt, s neki képtelenül rémítő volt ez a két komoly asszony, akiken nem megilletődés vagy félelem látszott, hanem a komolyság, ami súlyos, nagy eseménykor lefoglalja az asszonyokat.

Így állottak egy kis ideig.

- Mindig várta magát! - szólott Sára.

- Nem engedte, hogy utána küldjünk, míg a választás meg nem volt - szólott Lulika, és Zsolt szinte félt, megijedt tőle, hogy a modorában nem látta a régi naiv gyerekességet.

- Mi baja van? - kérdezte száraz szavakkal Zsolt.

- Tüdőgyulladás! - intett lemondóan Sára. - Többször meghűlt egymás után.

- Az isten verje meg azt a Bugarszkyt! - suttopta Lulika.

- Ne átkozódj, lelkem - intett a nénje.

- Az ölte meg. Tudja, Zoli, a múlt hét elején milyen rossz idő volt; Bugarszky, ez a rongyos bérlő itt, férjhez adta a lányát, s elmentünk a lakodalmára. Ott hűlt meg végképpen. Az isten verje meg.

A Lulika szemei kivörösödtek.

Bentről mintha nesz hallatszott volna.

Zsolt félve figyelt a hálósoba felé, mintha kísértetet várna. Lulika gyorsan megdörzsölte a szemét, s eldobta a kendőt az asztalra.

Besietett lábujjhegyen, óvatosan.

Figyeltek. Minden kis pattanást hallottak, ha a deszka nyikorgott. A dolgozószobából idehallatszott az óra lágy pendülése.

- Nem kell semmi, édes?... - hallotta Zsolt a Lulika szívhangját. - Lelkem! Drágám... Hisz már jobban vagy! Nincs olyan lázad! Iszol egy kis tejet? Zsolt is itt van... Bejöjjen?

Zsolt megremegett; a térde táncolt.

Lulika egy perc múlva kiintett.

Hát itt a rémség perce. Haldokló ágyon látni azt, akit...

Belépett, s a zöldernyős bágyadt fényű éjjeli lámpa világánál meglátta rögtön a bátyját. Úgy feküdt ott az ágyon, mintha semmi baja sem volna. A szeme eleven csillogó, okos; a haja, szakála szépen rendben. Az arcán semmi nyoma a betegségnek. És mégis úgy járkál körülötte mindenki, mintha attól félne, hogy egy erős mozdulattal kilobbantja a gyöngé mécesest. És Zsolt is úgy lép a közelébe, és könny gyűl a szemébe, és letérdel, sovány, eres kezeire hajtja az arcát, s megcsókolja olyan lágyan, gyöngéden, mintha azzal is bajra lehetne. És a kedves, a szerető kéz megsimogatja az arcát, amiktől új könnyár fakad a szívből. Aztán lelankad, s ez megkeseríti az előbbi édes csöppeket.

- Ne sírjon - súgja fülébe Lulika, mintha a paplant igazítaná.

Zsolt visszafojtja a könnyeit; mikor kissé bír már uralkodni magán, fölneéz. Gyula int a szemével, hogy üljön le mellé. Leül. A beteg szája mozdul, hang nem jön ki. Erre megerőlteti magát, s riadt torokhangon szól.

- Gratulálok... gyerek!

Új könnyár patakzik le a Zsolt arcára, s odahajtja fejét szeretett bátyja párnájára. Igazán gyerek, kicsiny, félénk, féltő, ismeretlen titkoktól rettegő gyerek.

- Ne beszélj, édes! - inti Lulika.

- El is felejtettem... a beszédet... Már újra kell tanulnom... a fiaimmal.

Ennek a finom, gyöngéd tréfának borzasztó hatása van. Lulika kisiet, el a harmadik szobába, hogy zokoghasson. Zsolt összeszorítja a fogait, s hősiesen fojtja el a könnyeit; a torka feszül.

A beteg kifáradt.

Amint ránéz, látja, hogy maga elé bámul, fel a mennyezetre. Utána pillant, hova? Sehova. A semmibe.

Kis idő múlva újra szólni akar a beteg, de hangja nincs.

- Mondani akarsz valamit, Gyula bátyám?

A beteg int a kezével, lemondóan; az ujjaival.

- Sokat! - tör ki a szó belőle - nagyon sokat... szeretnék mondani... de már késő.

Zsolt kimeredt szemmel nézi, mint a víziót. Összekavarodik benne a valóságos vérrokon s a titokzatos haldokló iránti vegyes érzése.

Bejön Sára. A borogatást kell megújítani. Zsolt félreáll, s bámulva látja a nő munkáját. Sárának sok gyermeke van, azok mellett igazi betegápolónővé kellett lennie, s most gyorsan, pontosan, könnyedén végzi nehéz föladatát a nagy férfi mellett. Zsolt tudja, hogy ő képtelen volna rá, ügyetlen hozzá, sőt amint később rájött, gyöngé is, mert nem tudja a helyes fogásokat. Tisztelettel néz a sárga arcú nőre, aki maga is a sírban áll féllábbal. Az éjjeli asztalkán háromféle orvosság van, amit különböző időben kell beadni. Zsoltot ez mind megfélemlíti; a sok pohár, üveg, kanál...

A beteg a fejére is kap egy jeges vászonsapkát.

- Így ni! most szépen lefekszünk! lepihenünk! nem gondolunk semmire, hanem elalszunk! Így bizony!

Zsolt mintha tollal kaparnák a szívét; úgy bánnak a nagy komoly emberrel, mint a gyermekkel, és az hagyja!

Mindnyájan átmentek a másik szobába, s a beteg behunyta a szemét.

- Hány óra?

- Egy.

- Még egy óra... jön a tanár.

- Gyulának még nem mertük megmondani, hogy tanárt hívtunk Pestről. Nem akarta engedni, mert igen drága, s nincs pénze...

Zsoltnak megrándult a szeme.

- De az ember mindent meg kell hogy tegyen: mert később vádolja a lelkiismerete, hátha lehetett vón segíteni.

Szóttanul ültek tovább, s az óra odaát a dolgozósobában pengte-zengte a percek. Zsolt egyszerre megdobbanni érezte a szívét. Az az óra! A hangja éppen olyan, mint... a Virágék szobájában... Ah! Ott is azért volt olyan ismerős a szoba, hiszen gyermekkor óta ismeri ezt az órát, a törött üvegbura alatt, de ennek a tetején nem huszár lovagol, hanem... Ah, Virág! kis Virág! Drága gyermek, te alszol-e? Zsolt elszörnyedt; most azokat, őt halálra rémítette. Istenem, ki tudja, nem gondolnak-e arra, hogy azóta...

Jött a házi orvos. A tanár elé, a konzíliumra. Alacsony, vaskos, fekete ember, vastag nagy bajusza, közepén kettémetszett orra van. Komoly, és ő is szomorú, valóban baráti viszony volt közte és a beteg között, akivel nemegyszer közösen kísérleteztek a laboratóriumban. Az orvoson látszik, hogy a tanártól mit sem vár, de a hölgyeknek általánosságokkal erősíti a bizalmát.

A negyedórak gyorsan telnek, az orvosságot Lulika pontosan beadja. Az orvostól megkérdezi, nem baj-e, hogy néhány percet mulasztott.

- Nem! - nem! - szól az orvos szórakozottan.

A kocsi előáll, a szobalány beszél: be van fogva.

Zsolt észreveszi, hogy tőle várják, menjen ki a tanár elé. Túl buzgó mozdulattal áll fel, s megrémül, hogy a székét megtaszította.

Kint a levegő erősen lehűlt; őszi.

A kis állomáson sokáig kell sétálnia a csikorgó kavicsra, s egy percben a halál filozófiájával, másokban a bátyjával, aztán Virággal meg a saját öngyilkosságával foglalkozik.

A vonatból egy utas száll le. Feltűnően alacsony és széles ember. A vonat tovább robog; ők egymás elé állnak.

- Kérem, nem a kastélyból?

- De igen. Dávid Zsolt vagyok, a bátyám...

- Áh, az új képviselő. Roppant örülök. A lapok tele vannak a remek választással. A krajcáros lapok az arcképét hozzák.

Zsolt elmosolyodik és aztán sóhajt.

Mikor beülnek a kocsiba, a kis tanár, aki nagyon adja a professzort, megkérdi, mi baja? Zsolt szabatosan, tömören elmond mindent, s meg van elégedve a saját előadásával.

- Na ja, ja, persze, persze - harapdálja az apró tanár szőke, vékony bajuszát, s az ölében gondosan tartja a műszertáskáját.

Zsoltot meglepi, hogy a derék körorvos milyen mély tisztelettel fogadja a tanár urat. Átvonulnak egy másik szobába, előzetes konferenciára.

- Gyulukám édes, itt a tanár.

Lónyay Gyula barna szeme haragosan megforog.

- És így jó lesz, drágám, muszáj volt, édes, mert én már majd meghaltam az ijedtségtől.

Gyula int a szemével, hogy érti, belenyugszik, nem bánja, sőt amint később Zsolt megfigyelte, örül is neki. És Zsolt jelen van a vizsgálatnál. Elszörnyedve látja, hogy akit ők a fűvő széltől is féltettek, egész nyersen felültetik, mint egy zsákot, s a tanár kocka formájú nagy, pufók fejét odateszi a hátára, hogy hallgatózzon...

A beteg teljesen kimerülve zihál a vizsgálat végén, de maga is olyan bizalommal nézi az orvos mozdulatait, hogy Zsolt megdöbben: ez szomorú jel. Hisz ő tudja, neki tudnia kell, hányadán van.

Újabb rémesen hosszú konzílium után, amelyet Zsolt ideges-türelmetlenül várt el, mert a Molière-szatíra járt az eszébe, hogy az orvosi öszvérek hány utcát szaladnak be egy nap... végre behívták, s a kis professzor, a híres tüdőspeciálista, aki valóban jó reklámja a saját mesterségének, mert akkora tüdeje van, mint egy kovácsfűjtató, hivatalosan, néha egy-egy pillantást vetve föl szürke szemeivel a mereven, sőt ellenségesen figyelő Zsoltra, elmondta:

- Igen tisztelt képviselő úr, a beteg alapos megvizsgálása és az orvos úr (igen tisztelt kar-társam) előadása után alaposan megtárgyaltuk... a kezelés a legkitűnőbb... változtatni semmit sem kell... az orvosi tudomány csak ezt írja elő... Isten kezében vagyunk...

Ezalatt Sára és Lulika a másik szobában borítékba tették az ezer koronát s az első osztályú gyorsvonati jegy árát...

Zsoltnak szorult a szíve az őseemberi balgaság modern jeleneténél. Kívánta, hogy sohase legyen beteg, s fogadta, hogyha az lesz, nem enged orvost magához. Emlékezett a nagyanyjára, aki egyszer gyermekkorában, az ő szeme láttára kergetett ki egy nagyhírű orvost, aki leeresz-kedőleg kérdezte tőle:

- No mi baj, asszonyom!

- A vénség! Azon segítsen!

Mikor kikísérte a tanárt, aki a következő vonattal szerencsésen elutazhatott, s amellet elpa-naszkodta, milyen terhes neki az ilyen éjszaka, szeretett volna göröngyöt hajítani a vonat után, mint a parasztsuhanc a szekér után.

Úgy egyeztek meg, hogy ma ő fog virrasztani, már úgy sincs messze a reggel. A két nő nagyon kifáradt.

Leült a nagybeteg ágya lábánál, s míg azt a jól ismert szép arcot nézte, azokat a még most is olyan okosan nézelődő szemeket, lassan átadta magát kínzó gondolatainak s még kínosabb szívszorulásának.

Az órát nézte minden percben, hogy el ne mulasszon valami orvosságot. Nagy teher volt ez, alig bírta számolgatni, mit mikor kell beadni. Borzasztó álmos volt.

Egyszerre csak felriadt. A beteg vidám, egészséges, mosolygó szemekkel nézett rá.

- Elaludt! - mondta s olyan jóságos derűvel nézte az öccse arcát.

Zsolt összerázkódott, fölállt, megnézte az óráját, csakugyan egy félórja aludt már. Megijedt, mi lesz a be nem adott orvosságcseppekkel, s a borogatás!

Míg ott sürgött-forgott a bátyja körül, az egyre olyan vidám szemmel, olyan humorral nézte ügyetlenkedését, mintha egészen egészséges volna.

- Jobban van! - susogta Zsolt.

A bátyja igent mosolygott a szemével.

Zsoltnak tágult a melle és repülhetett volna.

- Jobban! Hála legyen az Istennek!

- Jobban érzem magam! - mondta különös, elváltozott hangján a beteg.

- Túl van a krízisen!

- Lehet... Most... alszom egyet... kegyesen megengedem neked is...

Mosolygott. Zsoltnak könny fakadt a szeméből, azon át nézte szeretetteljesen a nagy, kedves betegét. Az édes tréfálót.

Megcsókolta a kezét, a homlokát, megsimította selymes tapintású lágy haját. A beteg hálásan, kimondhatatlan szeretettel nézett rá, lehunyta szemét, s a pillák alól, a szem sarkában vékony könnycsepp szűrődött ki. Zsolt lágyan letörülte.

A beteg nemsókára elaludt, s Zsolt leült a helyére. Nem akart elaludni, mégis elnyomta a szender. Nem tudta, mennyi ideig volt így, egyszer mozgásra ébredt fel.

A beteg fennült az ágyában, komor, ijedt arccal.

- Gyere már - kiáltott rá gyöngé, erőszakolt hangján -, segíts!

- Mit!

- Felkelek.

- Az istenért! Minek?

- Megyek... Dolgozni...

Zsolton a hideg futott végig.

- Feküdj le, édes bátyám, fekédj le.

A beteg haragosan vonta össze a szemét, a fogait nagy erővel szorította, s úgy eresztett szót közölök, szét sem nyitva.

- Megyek hát magam.

- Nem mehetsz, tönkreteszed magad!

A beteg egyik lábát kinyújtotta a takaró alól, hogy lelépjen. Zsolt rémülettel tette vissza, gyöngéden és mégis olyan könnyedén, mintha mi ellenállás se lett volna.

A beteg elámulva nézett rá.

- Te! - kiáltotta kurtán. - Megütlek.

Zsoltot a hideg rázta, zörögtek a csontjai.

A beteg egy mozdulattal levetette magát, úgy, hogy ott ült az ágy szélén.

Zsolt kétségbeesve nyalábolta át, s visszafektette.

A beteg ember arca rémületet s gyűlöletet mutatott.

- Börtönőr!... - mondta, s nem mozdult tovább.

De Zsolt betakarta a könnyű nyári paplannal, s ott maradt mellette rezgő idegekkel, feszülő aggyal, s ismeretlen félelemtől szoruló szívvel.

Nem volt tovább álmos.

Egyszer a beteg tépni kezdte a paplan selymét. Zsolt kimeredt szemmel leste.

- Ez sem az enyém!... Ez sem a gyerekeimé!...

Zsolt az arcán lávafolyam égetését érezte. A boldogtalan! Ilyen rémületek!...

Nemsokára kimeredt a beteg karja.

- Add ide!

- Mit?

- Add idébb hát!

- Mit, Gyula bátyám!

- Ott van. A tintatartót!... Be kell fejeznem... - s elmeredt a szeme, mintha fennakadt volna.

Az arca viaszsárga lett, csak a közepén voltak vörös foltok.

- Hagyd. Ma nem. Majd holnap.

Zsolt egyre reszketett.

Később megszólalt a beteg.

- Vidd el.

- Mit?

- Mondom... nem bírok ma... ne kínozz... vidd el.

- De mit, Istenem.

- A tintatartót.

Zsolt odanézett, ahova a beteg szeme, semmi foltot nem látott, az ágy lábán egy halványkék selyem lábdunna volt vetve, egyetlen gyűrű sem volt a felületén. Ötlete támadt. Levette a dunnát s félretette egy székre.

- Mért hagytad ott?... Nem a dunnát... A tintatartót.

Zsolt kétségbeesve állott. A lázképekkel nem bír élő ember.

Fogott egy fehér lepedőt s odavetette az ágy végére.

- Így. Jó.

A bátyja élettelenül, elsárgulva feküdt.

- Meghalt! - kiáltott fel magában Zsolt.

A test ki volt rúgódva, s mint egy hulla hevert.

Nem volt ereje tovább egyedül lenni vele. A másik szobába sietett át, ahol a díványra heverve aludt Sára. Amint belépett, fölébredt és felült a derék nő.

- Baj van?

- Baj.

Suhogva besietett.

- Gyula, Gyulám!... - hajlott föléje.

A beteg fölnyitotta szemeit, s ingerülten nézett rájuk.

- Hálaistennek - sóhajtott Zsolt -, csak én rémülködök.

Sára rendbeszedte a borogatásokat.

- Hát sohasem virrad! - nyögött Zsolt. - Milyen hosszú ez az éjszaka. Mennyi minden történt. Olyan volt, mint a bomlott cimbalom.

Sára ismét átment a másik szobába, hogy egy kicsit pihenjen. Gazdálkodni akart az erejével, látta, hogy Zsoltra már nem lehet bízni a jövő éjjelt.

Zsolt ott ült az ágy előtt. Mintha szellemekkel lenne népes a szoba. Vége! mondta magában, vége, s az utolsó pillanatait is azok a rettenetes gondok gyötrik el...

A beteg mintha megérezte volna gondolatait, kérdően nézett rá.

- Gyula bátyám... Érted, amit mondok?

A beteg igenlett a szemével.

- Ne aggódj, ne kínozd magad. Én, én gondoskodom a gyermekeidről!...

A betegnek tágra nyílt a szeme, szája, eltorzult az arca. Zsolt rettenve látta, hogy hiszen ez még nem gondolt *arra*... ő ijeszti meg!... ő rettentí, ő fenyegeti meg vele...

A beteg arca, teste vonaglott, s mereven belenézett az űrbe, mintha az irtózatosságot kutatná...

Sokáig tartott e lelki küzdelme, aztán összeomlott s elaludt.

Zsolt pedig ott maradt lélekmdardosásával, mely, tudta, egész életére kihat.

Az egész reggelt s az egész következő napot várakozással töltötték, a beteg ereje folyton fogyott, már mit sem evett, s egész napon át alig adta jelét öntudatának, de Zsolt jól látta, hogy gyakran van magánál és tusakodik magával. Bűnének súlya alatt megrozkadva járt-kelt és emésztette magát Zsolt. Mint ködfátyolkép kerengett körülötte az élet, s megfigyelte, hogy izgatottságában feltűnően, telhetetlenül sokat eszik, míg az asszonyok alig érintették az ételt.

A lét kínos át- meg átérzésével ült órákig a beteg mellett, s többet nem jött szemére álom. Rebegeve várta, hogy szóljon még, adjon hangot az a jóságos ajk. Az a fényes elme.

Másnap éjfél tájban egyedül volt mellette. A beteg fölnezt, kissé megenyhült meredt tekintete. Az ajka megmozdult...

- Véges...

- Mi véges, Gyula bátyám? - hajlott rá Zsolt.

- *Véges a mindenség!*

Zsoltnak a szívérc csapott valami nagy, nagy megértés! Csak, most a lét utolsó pillanataiban is ilyen tisztán megvan összes életfilozófiája. Ó, nem, a halál nem félelmes, az épp olyan emberi tény, mint a többi...

Egy óra múlva megkezdődtek a halálhörgések, és Zsolt nem bírt, nem mert többet egy szobában lenni a feloszló hullával, amely elvesztette a lélek kilobbanása után az emberi valóságát.

Szerencse volt reá, hogy rendkívüli föladat szakadt rá. Bátyja halála a boldog kis család sorsát anyagilag is tönkretette. Gyorsan föl kellett számolni, aztán Pestre utazott, s néhány hetet eltöltött a hagyaték rendezésével. Szinte megijedt, mikor úgy látta, hogy már fogy a dolga.

Mit keres ő még az életben? Mit vár tőle? Hiába számított az igazi ambíciója felbuzdulására is, a politika sem érdekelte többé. Akárhányszor megállott az utcán és bámulva, gyűlölködve nézett körül, a nap ragyog, az emberek vidámak, boldogok, észre sem veszik, hogy Lónyay Gyula halott. - És épp így nem veszik észre azt sem, ha Dávid Zsolt halott lesz. És a nap épp így ragyog, ha majd ezek mind meghalnak, ha az unokák unokái is meghalnak.

És elkészönt a szemével minden tárgytól, ismerőstől, ismeretlentől, s elmerevedett arccal, lankadt pillákkal, fáradt inakkal tovább bandukolt.

Október végén elhatározta, hogy még az igazi, az utolsó, az egyetlen otthonától is elköszön, a bagolyfészektől...

Dobogott a szíve, mikor közeledett, s elállott, amikor megérkezett. Nagy kerülőt tétetett a kocsival, hogy ne kelljen a falun végigmenni.

És mégis mindenütt őt látta. Amint a dombtetőn átzörgött a kocsija, elalélt; megvizionált szeme előtt a fehér napernyős lány...

És amint dolgozószobájába belépett, a legelső pillantása az asztalon egy levélre, az ő írására esett.

Őrült idegrohammal kapta föl. Kezében táncolt a levél, s alig talált kést, amivel fölvágja, alig volt ereje, hogy kinyissa.

A Virág szép, szögletes formájú, kissé ideges, mégis erélyes betűi:

Kedves Dávid úr!

A legőszintébb részvét adja kezembe a tollat; úgy szeretném megvigasztalni, mert tudom, hogy most igen nagyon fáj a szíve - de nem tudom hogyan... Csak azt tudom, hogy most maga úgy érzi, hogy mindenét elvesztette, azt hiszi, hogy talán a lelkét is magával vitte a szeretett halott...

Zsolt zokogásban tört ki, ráborult a levélre, és soká sírt, aztán olvasta tovább, végig, meg újra kezdte tízszer is, és nem tudott betelni a levéllel. Úgy érezte, most kapta az első, a legelső, igaz szívből, szeretetből fakadt és gyógyító vigasz-szót.

Aztán tollat vett és papírt és írta:

Édes, drága, egyetlen reménységem, mindenségem, szerelmem, üdvöm, boldog másom, vigaszadóm, lelkem Virága!

És írta a szókat, a fölfakadó, régen visszatartott, a könnyesőtől gyorsan felüdülő, kisarjadó szerelmes szókat hosszú sorokon, oldalakon át.

Borítékba tette, lezárta, és leküldte a huszárral a faluba, a kis Virágnak. Megírta benne, hogy délután elmegy hozzá, hogy szeretné kisírni magát.

És sírt egész napon át, hangosan, jajveszékelve, bezárkózva minden fül elől. Most sírt először szívből a temetés óta. Évek, talán másfél évtized óta; talán először így életében.

A találkozásuk lágy, könnyes volt.

Zsolt megszorodva nézte a hervadt rózsát.

- Mennyit szenvedett! - mondta magában. - És én vagyok az oka!

Virág megtört volt, mint mikor a támasztó karót elveszti a virág. Olyan félénk, nem mer sem szólni, sem hallgatni, hogy ne sértse a szent, nagy bánatot. Zsolt megérezte a szívgyöngédségét, s a lelkét is beleöntötte a pillantásába.

És Virág megértette most a szemek, e hűséges, jó, becsületes kék szemek szavát, s felelt rá, egész szívvel felelt barna, kitágult, nagy szemein át.

Zsolt beszélt kérdés nélkül; mindent elmondott apróra. S Virág úgy szívta be szavait, mint a kiszikkadt föld az esőt.

Repültek az órák, és Zsolt teljesen otthon érezte magát. Ott ült a jól ismert, megszokott dívány sarkába, a kedves öreg óra zengette a múltó perceket, s előtte ült Virág egy fotelben, feléje hajolva s csillogó szemmel, láthatólag éledt, szépült az ő jelenlététől.

Ó, boldogtalan, ő, aki ezt nem látta, nem értette s csaknem elveszítette!

- Mennyire imádlak! - suttogta neki.

A lány arca bíborvörös lett erre a váratlan vallomásra.

Hirtelen fölállott, a szekrényhez lépett, kivett egy dobozt, abból egy tenyérynyi papírlapot.

Odasietett Zsolthoz, aki bámuló arccal figyelte. - Oda akarta adni neki, de rögtön megijedt, s visszakapta a kezét.

De már akkor Zsolt fölugrott. Átölelte a derekát, s félkarral magához szorítva a lányt, másik kezével kicsikarta a messze eltartott papírlapot.

Virág leborult a fotelbe, elfordult és sírva fakadt. Zsolt pedig lelkenedező lélekkel olvasta:

Volt babavilágom, gyermek vidámságom,
Zord, komor, gondolat nem zavarta álmom.
A tegnap? Az elmúlt. A holnap? Mit bánom.
Ma játszom, mulatok, nincs más a világon -
Az élet gyöngyélet, játék, tréfa, mámor
- És egy idő óta
Eltűnt e jó világ,
Nem játszom azóta...
- Ezért sirassalak?!...

Zsoltnak a szívére futott a gyönyörűség. Hiszen ez felelet az ő versére, amit betegen írt, ott, lázban... Gyorsan megfordította a lapot, oda volt írva alá: „szept. 12.” De hiszen akkor!... De hiszen *akkor* írta! Már akkor megírta! Rápillantott szerelmesen Virágra, aki remegő testtel zokogott, odaomolva a székbe, gyorsan tovább olvasott:

Volt ábrándvilágom, hófehér álmaim,
Fekete fátyollal nem vonta be a kín.
Ragyogó, csillogó égi ideálom,
Tiszta, szent, imádott, fényes oltárképem,
Kihez enyelegni s imádkozni tértem,
S csak érte kívántam életem, vagy halálom.
- És egy idő óta
Eltűnt a bűvös kép,
Nem látom - azóta!
Ezért sirassalak!

- Lelkem, életem élete, drágám, szentem!

Azért sirassalak, hogy egy idő óta
Nincs senki, nincs semmi, ami boldogítna,
Hogy te vagy a zsarnok szívemen, eszemen,
Hogy ébren, álmomban csak érted vágy szívem.
S most, mikor elvettél tőlem tarka álmot,
Szülőt, testvért, mindent, játszi pajkosságot...

Virágnak borzasztó hosszú volt az idő, nem bírta tovább, megfordult s kimarkolta a Zsolt kezéből a lapot, amely elszakadt, és összeszorította apró öklében.

Zsolt fölugrott, átkapta a lányt, s magához ölelve az ölébe ültette. Aztán kíméletlenül kicsavarta ujjai közül a papírt, s mind a két karját leszorította. Virág vele együtt olvasott még ennyit:

Most, mikor már tudok epedőn szeretni.
Mikor belehalnék, most akarsz itthagyni,
Ezért sirassalak!...

Nem bírta.

Átölelte a Zsolt fejét, hogy az ne tudjon tovább olvasni.

És Zsolt nem bánta. Nem a sorokból olvasott tovább. Az élet boldogságát tartotta karjai között.

Nyílt az ajtó, s Mari néni belépett.

Majdnem fává lett meglepetésében.

- Ah! - kiáltott s összezsápta a kezét.

- A menyasszonyomat ölelem! édes néni!

- Ah, no de ilyet! - kiáltott a néni - *és hogy nekem nem is szóltak.*

Mind a hárman föl kacagtak, és Zsolt olyan erősen megszorította a menekülni akaró lánykát, hogy annak nagyon fájt. De nem bánta.

Olyan boldog volt. Talán, ha ily hatalmas pánt nem védi, a szíve szétpattantja a bordáit.

40

És átalakult az egész világ.

Az égbolt megnőtt, kitágult, megvilágosodott. A hulló ősz megszínesedett, s arany nyírjeseivel mintha most bújt volna elő a ködökből. Az emberek mindevilágon csupa mosolygó arcot öltöttek, s úgy örültek, de úgy az ő boldogságának.

Sehol idegen arcot, sehol kirívó foltot, kedvrontó percet nem ért Zsolt. S a lelke olyan volt a nagy viharfújások és a még nagyobb zivataröröm után, mintha most született volna benne az élet.

Egy pillanat alatt megtörtént a kaotikus állapotból a világ teremtése. És lőn, hogy minden szép renddel állott készen a hetedik napon: Ünnepi rendben.

Olyan harmóniába helyeződtek lelkének elemei, mint maga a világrend örök harmóniája, s tudta, hogy ha nem évezredekre van is berendezve, de erre az életre minden bizonnal igen.

S míg a boldog és néma órákat egymás mellett élték, egy pillanatra sem vette le szemét a Virág arcáról, amelyen megújhdott a szín, a fény, a teljes virágboldogság ragyogó szépsége.

Csak néztek, néztek egymásra a friss őszi reggelen, s egy pillanat szívbillentő lázában kicsordult a könnycsepp a leány szempillájára.

És Zsolt lelkében mint mély süllyedt harang kondulása dongott bátyja szava:

„Ha igaz ember termékeny reggelen harmatos rózsát lát, szépet, feslőt: az öröklét örömet érzi meg! A jelen szépségében: a jövő generációk boldog lehetőségét... S minél emberebb az ember, annál kisebb neki a jelen szépsége, amely csak a jele a jövő szépségének. A harmatos rózsának lehulló szirma az isteni öröklét titkát rejti!...”

És ő a megdicsőülés egy percenétét érte meg: bepillantott a szűz titok, a lélek virágba-borulásának pillanatába.

-&-